

BRÄNNPUNKTEN

Omslagshilden: Socklarna på HSB:s punkthus på Reimers holme i Stockholm bekläddes med ljusgula renfärgade klyvklinter nr 450. Arbetet utfördes av AB Höganäsarbeten. — Se vidare artikeln »Husbyggnadsindustrien» på s. 4.

HÖGANÄSKONCERNENS PERSONALTIDNING

UR INNEHÅLLET:

Sidan

Våra kunder:

3. Husbyggnadsindustrien	
Av ing. A. Ericsson	4

Ont om folk	
Av Eric Lindström	11

Kuggar eller kungar?	
Av lektor Carl Dymling	14

Samarbetskommittéerna:

Den industriella demokratien och Höganäskoncernens samarbetskommittéer	16
--	----

Från kanoner till huvudvärkspulver	
Av förmän Arthur Nilsson	18

Belönade förslag till förbättringar	21
---	----

Säkerhetstjänsten	21
-------------------------	----

Veteraner, som slutat sin tjänst	24
--	----

Semesterresorna	26
-----------------------	----

Egen hård är guld värd	28
------------------------------	----

Our English column	30
--------------------------	----

Diverse koncernnytt	31
---------------------------	----

Höganäs:

Pewe i Höganäs	35
----------------------	----

Bjuv:

Bjuvs musikkår	
Av bruksarb. Evald Johansson	38

Skromberga:

Byggnadsverksamheten i Skromberga	
Av bruksarb. Bror Nilsson	38

Nyväng:

Kurs i olycksfallsvård	40
------------------------------	----

Västervik:

AB Slipmaterial-Naxos firar 50-årsjubileum	42
---	----

Trätofflorna

Av Ludwig Kr-cki	43
------------------------	----

Sport	45
-------------	----

Problemspalten	47
----------------------	----

Uppslag för hemmet	48
--------------------------	----

Årg. 4 Nr 4 Okt. 1946

Ansv. utgivare: P EG. GUMMESON

Huvudredaktör: B WALLGREN

Andre redaktör: E LINDSTRÖM

Redaktionssekr.: E TÄCKSTRÖM

Copyright:

HÖGANÄS-BILLESOLMS AB

HÖGANÄS

I semesterresornas tecken

har bidragen till det här numret gått. Så många trevliga semesterskildringar har inkommit, att det sannerligen var med tungt hjärta vi måste konstatera, att vi inte kunde ta in mer än en bråkdel av dem. Vi hoppas verkligen, att Ni inte blir alltför besviken, när Ni finner, att Ert bidrag krympt ihop till ett par rader — om det återfinnes alls. I den uppsats om semesterresorna, som skrivits på grundval av det inkomna materialet, återfinnes emellertid huvudtemat i samtliga bidrag — att semesterresorna varit överlag lyckade, och att alla, som deltagit, hoppas på en fortsättning under kommande år.

»Blott hälsan tiger still»

brukar det ju heta, sedan man först konstaterat, att »var plåga har sitt skri för sig». Men ingen regel utan undantag. I de inkomna bidragen om semesterresorna är det verkligen hälsan, som talar, varvid vi med hälsan menar det förhållandet, att man lever i harmoni med sig själv, med sina kamrater och med — sin arbetsgivare.

Om Ni bläddrar igenom

tidigare nummer av »Brännpunkten», så kan Ni lätt se, att bidragen på insändaravdelningen övervägande varit av kverulerande art. Intet ont däri i och för sig. Säkert har en massa lagrat missnöje härigenom vädrats ut, många missförstånd skingrats, ty vi har på Red. ärligen beflitat oss om att ge upplysande svar. Att kritiken lämnats fria tyglar har också haft det goda med sig, att vår tidning steg för steg förvärvat namn om sig att verkligen vara en personalens egen

Oss emellan sagt:

tidning, där alla får fritt och otvunget yttra sig. Det där talet, som hördes i början, att tidningen bara var ett ledningens språkrör, har efterhand förstummats. Det självdog av brist på näring. Man skickade — kanske på försök — in en arg insändare, och si, den kom in med taggar och allt! Vad kunde man mer begära?

Jo, bättre upp vill man ha.

Man upptäckte helt plötsligt, att tidningen rent ut sagt blev, ja, just tråkig genom allt gnället. Man ville i tidningen finna en angenäm avkoppling från arbetsdagens mödor och bekymmer, och i stället levde de i tidningens insändarspalter upp på nytt, obarmhärtigt analyserade i ord och bild.

»Kan jag inte få komma

med ett bidrag, som är vänligt mot bolagsledningen», ringde en arbetare för någon tid sedan och frågade oss. »Bolagsledningen gör så mycket positivt för oss arbetare», fortsatte han, »så jag tycker det är synd, att inte också sådant kommer fram».

Är detta en tillfällighet,

frågade vi oss, eller skulle denna »svala» vara ett tecken på att vinden höll på att vända sig, att regnet skulle börja att avtaga?

Vi lät frågan gå vidare till ledande män inom fackföreningsrörelsen. Jodå, svarade man, det är bara bra, om de positiva sakerna också kommer fram. Vi framlade en del förslag till ämnen, som man i så fall kunde samlas kring, och de möttes med odelat gillande. Ett sådant ämne är samarbetskommittéerna, som fr.o.m. detta nummer kommer att behandlas utförligare än hittills.

Våra samarbetskommittéer

har börjat bli verkligt populära bland de anställda. Det bådär gott för den fortsatta verksamheten, när personer, som tidigare

Bidrag till nästa nummer av »Brännpunkten» måste vara Red. tillhanda
senast den 1 november 1946.

varit skeptiskt inställda, nu öppet erkänner, att de blivit »omvända». Vem kan bättre bedöma kommittéernas verksamhet än de, som är medlemmar? Det finns verkligen ingen anledning för utomstående att förmena sig veta mer om dem.

*Var och en,
som haft tillfälle*

att närvara vid ett kommittésammanträde, kan intyga, att mera otvungna former för ett sammanträde icke kan tänkas. Här sitter arbetare och arbetsbefäl sida vid sida runt bordet, alla besjälade av endast en önskan: att i fri och öppen diskussion komma till rätta med de problem, som alltid uppstår på en arbetsplats. Och kommittéernas arbetsområde är just så avpassat, att varje medlem känner, att det är just *hans* problem, som diskuteras, att det därför är just *hans* medverkan, som behövs för att problemen skall bli allsidigt belysta. Det är därför inte att undra på att alla är så intresserade att dra sitt strå till stacken.

När detta skrives,

har förslaget om företagsnämnder vid större företag getts offentlighet i press och radio. De av Höganäskoncernens anställda, som närmare studerat dessa redogörelser, har säkerligen gjort den reflexionen, att dylika samarbetsorgan redan länge funnits inom vårt företag i form av våra tekniska kommittéer, sedermera samarbetskommittéer. Ty de föreslagna företagsnämnderna och samarbetskommittéerna är ju i princip samma sak. Ytterligare kunde den reflexionen göras, att våra samarbetskommittéer utgör en högt utvecklad form av företagsnämnder genom att de smidigt anpassats till *varje arbetsplats*, varigenom just det nyssnämnda intresset för de dryftade problemen säkerställs hos envar av kommitténs ledamöter.

Studiecirkelarna

och andra former för bildningsverksamhet inom koncernen är en annan av de positiva företeelser, som vi i denna tidning kommer att ägna ökad uppmärksamhet åt. Som vi nämnde i förra numret, har Informationsavdelningen gått i kontakt med ABF för att gemensamt utforma ett lämpligt studieprogram. Detta meddelande har tydligen mötts med förståelse. Ett uttryck härför är det inlägg från en ABF-intresserad arbetare, som vi återger på s. 37. Den kommitté, som arbetat, har tagit sikte på att försöka få fram ämnen, som kan bidra till att skapa större förutsättningar hos de anställda för att mottaga en alltmera utvidgad information.

I kravet på ökade kunskaper

är glädjande nog alla parter överens. Skall man med behållning studera t.ex. en balansräkning, så är det nödvändigt att i grunden begripa, vad som menas med en balansräkning.

Det kan tänkas,

att en och annan resignerar inför de svårigheter, som är förknippade med nedplockningen av frukter från kunskapens träd. Men någon behållning bör ändå bli kvar: en hälsosam respekt för dessa frukter. För den åter, som lyckas bärga ett fång därav, skall det stå klart, att mödan inte varit förgäves. Även om vinsten inte *omedelbart* kommer till uttryck i kronor och öre, så blir den påtaglig: en vidgad blick på tingen och en ökad förståelse för de stora sammanhangen, som skapar större säkerhet och självförtroende, starkare känsla av att betyda något, bättre trivsel med tillvaron.

Studieprogrammet

för våra studiecirkelar har preliminärt följande utseende:

1. Företagsekonomi. 2. Industriell organisation. 3. Socioekonomi. 4. Arbetsmarknadens organisationer.

Skyddsombuden kommer dessutom att beredas tillfälle deltaga i en kurs i arbetarskyddslagstiftning.

Vilken form

studierna kommer att få -- lärarcirklar eller brevcirklar eller kanske föreläsningsserier -- blir beroende på antalet deltagare, tillgången på studieledare osv. på de olika platserna. Så småningom kommer det upp anslag på anslagstavlorna.

Det bänder då och då,

att vi mycket snabbt vill ha alla eller vissa grupper av våra anställda med meddelanden av olika slag. Kortare meddelanden slås lämpligast upp på anslagstavlorna. Längre meddelanden kan läggas i avlöningskuverten, fast vill det sig illa, kan man få vänta en vecka på denna chans. »Brännpunkten» är i regel utesluten för snabba meddelanden, då den ju bara utkommer en gång i kvartalet.

Kungl. Postverket

är ju specialist på att snabbt överbringa även längre meddelanden till ett hyggligt pris. Då vi numera har goda adressregister på våra anställda, kommer vi framdeles -- ja, vi har förresten redan börjat -- att sända dylika meddelanden direkt till de anställda på enkla blad, kallade »Höganäs-meddelanden», tryckta på vårt eget tryckeri.

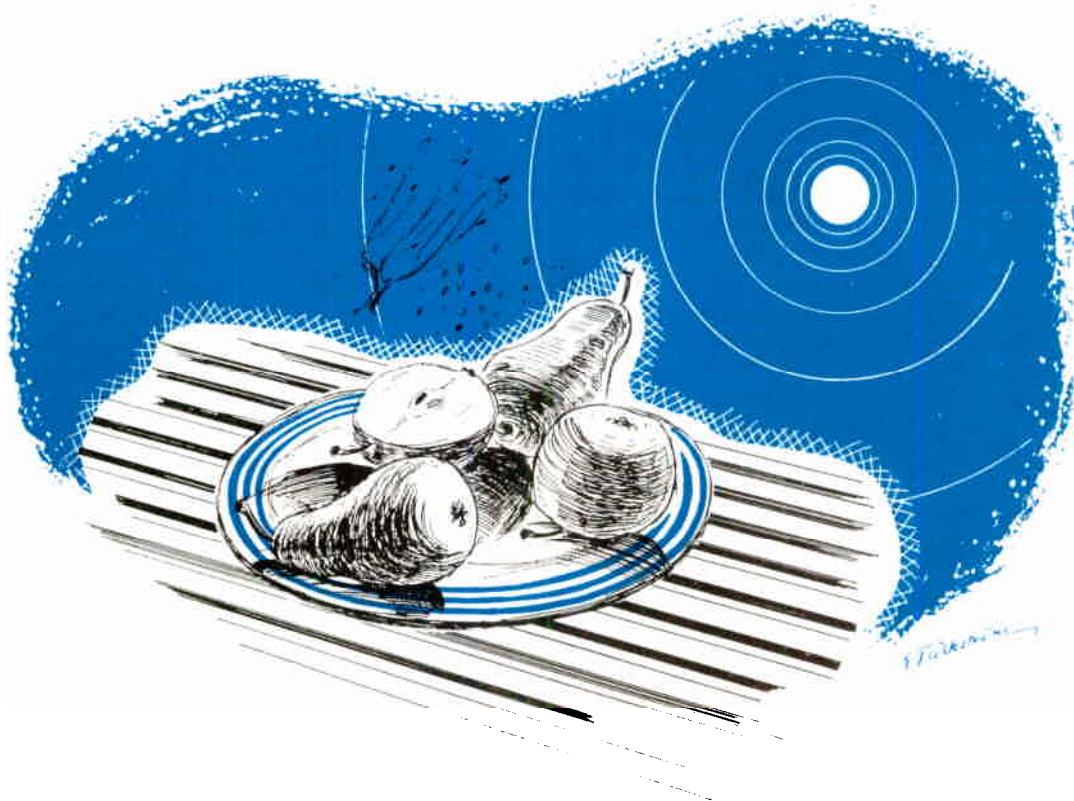
»För att upplysa Ni om inte om det då?»

Den motfrågan fick vi av en höganäsarbetare, sedan vi vid ett samtal meddelat, att nedläggningen av Schakt Bjuvstorp blivit diskuterad med samarbetskommittén bortåt 1½ månad i förväg.

Ja, det är exempelvis dylika upplysningar, som i framtiden kan komma att ingå i »Höganäs-meddelanden». Givet är dock, att systemet, liksom allt mänskligt, någon gång kan klicka. Och inte heller kan vi i varje ögonblick meddela allt om allt. Då skulle Ni säkert storkna.

»Finns det ett särskilt uppslag för hemmet?»

fragar en förvånad husmor, när vår medarbetare undrar, vad hon tycker om denna avdelning i »Brännpunkten». Och så kryper det fram, att varken hon eller ungarna får röra tidningen, så mån är maken om den. Na, man kommer så småningom överens om, att alla i den familjen skall få se i tidningen. Skulle emellertid någon annan familjefader ha samma monopolistiska åsikter, så hoppas vi, att han ändrar sig, när han läser detta, ty »Brännpunkten» är verkligen tänkt som en hela familjens tidning. Allt kan inte intressera alla, men vi bemödar oss att redigera den så, att den innehåller *något* för alla.

Våra kunder

3. Husbyggnadsindustrin

Av Ing. A. Ericsson, Höganäs

Jämte järn- och stålindustrin intar byggnadsindustrin platsen som vår främsta kund. Förf., som är ingenjör på försäljningsavdelningens byggnadstekniska service i Höganäs, lämnar här en orientering över den del av denna industri, som sysslar med framställningen av bostäder. I kommande artiklar skall byggnadsverksamheten för andra ändamål behandlas.

En nyckelindustri.

Byggnadsindustrin är vår förnämsta nyckelindustri. Utan byggnadsarbete, och hit får man då räkna byggandet av bostads- och affärshus, fabriker, vägar, broar, hamnar, kanaler o.d., skulle vårt näringsliv till stor del lamslås: många materialtillverkare, såsom tegelbruk, cementfabriker, sågverk, snickerifabriker och järnbruk, för att nu nämna några, skulle få slå igen, med en omfattande arbetslöshet som följd. Det är ju ock betecknande, att de statliga myndigheterna vid befarade eller verkliga kriser inom näringslivet med alla medel försöker hålla byggnadsverksamheten vid liv genom investeringar och subventioner, likaväl som man vid högkonjunktur försöker bromsa.

Som i inledningen framhållits, skall jag emellertid i denna artikel endast beröra bostadsbyggandet och därvid närmare redogöra blott för de arbetsprocesser, där Höganäsbolagets byggnadsmaterial kommer till användning.

1946 års byggnadsprogram — 52.000 lägenheter.

Bostadsbyggandet nådde sin höjdpunkt år 1939 och omfattade då ca 45.000 lägenheter, motsvarande en investering av ca 900 milj. kronor. Under åren 1940—41 nedgick produktionen kraftigt, varvid efter något år svår bostadsbrist uppstod. Sålunda färdigställdes år 1940 i tätorterna endast ca 20.000 lägenheter, året därpå endast 10.000. Genom de av 1942 års riksdag beslutade stödåtgärderna i form av ökad finansiell hjälp åt bostadsbyggandet ökades emellertid produktionen åter, och den har sedan konstant stigit, så att den år 1945 uppgick till 37.000 lägenheter. Man hade beräknat att komma upp i 45.000, men verkstadskonflikten försenade programmet. För innevarande år har man, något optimistiskt, satt som mål att producera 52.000 lägenheter, men på grund av brist på såväl arbetskraft som material, torde denna siffra ej kunna uppnås.

»Land skall med lag byggas.»

Så dekreterade redan Gustav Vasa i egenskap av överste byggherre, och hans sentida efterföljare har sannerligen ej legat på latsidan, när det gällt att skriva lagar och förordningar för byggnadsverksamheten. Skall man vara ärlig, måste man dock erkänna, att de flesta bestämmelser är väl motiverade, huru mycket obehag och extra besvär det än förorsakar dem, som i en eller annan form sysslar med byggnadsverksamhet.

En labyrint.

Vad är det då man måste ta hänsyn till vid ett bostadsbygge? Jo, först och främst en av Kungl. Maj:t fastställd stadsplan (i stad, köping eller municipalsamhälle), byggnadsplan eller utomplansbestämmelser (tätort på landet), som reglerar tomternas storlek, husens höjd, om det får byggas av sten eller trä m.m. Sedan kommer den för hela riket gällande Byggnadsstadgan, utgiven av Kungl. Byggnadsstyrelsen och godkänd av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande. I denna lämnas en mängd allmänna byggnadstekniska föreskrifter, som t.ex. att brandmurar i vissa fall måste uppföras, att det och det materialet skall tåla minst så och så många kg belastning, att en trappa i ett tvåfamiljshus skall ha en bredd av minst 1 m osv. På grundval av denna stadga utarbetas sedan för varje ort en särskild Byggnadsordning, som fastställs av Länsstyrelsen. I denna lämnas en mängd detaljerade bestämmelser, t.ex. angående minimistorlek å kök, bredd å brandmur m.m. Dessa lokala bestämmelser kan variera från ort till ort, vilket bl.a. vållat en hel del trassel för exempelvis HSB och Riksbyggen, som bygger efter samma ritningar på ett flertal orter. Det har hänt, att Byggnadsnämnden godkänt ritningen på den ena orten men ej på den andra. Utvecklingen går emellertid allt mer åt en centralisering, i det att Byggnadsstadgan kompletteras genom »anvisningar» i vilka sådana detaljer regleras, som förut endast fanns i Byggnadsordningarna. Sålunda har i år utkommit en anvisning nr 1:1946, där bl.a. anges erforderlig värme- och ljudisolering, detaljer för ventilation, beräkningsgrunder för bjälklag m.m. För husbyggen gäller även vissa delar av väglagen, luftskyddslagen, hälsovårdsstadgan och brandstadgan.

Tänker man låna pengar av Staten till sitt bygge, är man dessutom underkastad vissa av Statens Byggnadslånebyrå utgivna bestämmelser.

Med beaktande av alla dessa lagar och förordningar upprättar arkitekten sina ritningar. Dessa skall sedan godkännas av Byggnadsnämnden, som därvid grundar sitt bedömande på de bestämmelser, som finns i Byggnadsstadgan och Byggnadsordningen samt Stadsplanen. Efter godkännande av ritningarna utfärdar Byggnadsnämnden ett s.k. byggnadslov. Innan man sedan sätter igång byggnadsarbetet, måste man emellertid få byggnadstillstånd eller som det mera populärt kallas arbetstillstånd. Detta beviljas av Statens Arbetsmarknadskommision efter samråd med Industrikommissionen.

Allt som allt utgör de byggnadsreglerande bestämmelserna en hel liten vetenskap för sig. En bra orientering i hithörande problem lämnas i meddelande nr 6:1943 från Statens Byggnadslånebyrå — en läsvärd broschyr för den som tänker bygga.

Ett hus skall byggas.

Det är en törnbeströdd stig, som en byggherre måste vandra från det ögonblick idén födes och beslutet att bygga fattas, tills hyresgästen, eller ev. han själv, kan flytta in i den mer eller mindre fuktiga lägenheten. Att skriva kontrakt på ett husbygge är inte — ur byggherrens synpunkt sett — som att köpa en bil eller en kaffepanna, som man kan besiktiga och jämföra med befintliga konkurrentfabrikat. Byggherren får först vända sig till en arkitekt och framföra sina önskningar och får så småningom en bunt ritningar och en arbetsbeskrivning, som han kanske inte helt förstår sig på. Han tar in anbud och antager en byggnadsentreprenör, som han kanske inte känner så väl till — men priset var lägst — och han anställer eventuellt en kontrollant, vars förmåga han måhända icke har så stor kunskap om. Så sättes bygget igång. Byggherren förutsätter då, att till den i kontraktet stipulerade tiden står just den byggnad färdig, som han tänkt sig, och som han kanske drömt om i flera år. Att så inte alltid

är förhållandet, kan med säkerhet många av skadan visa män vitsorda. Vad är det då som inverkar på att man aldrig på förhand kan exakt fastställa, hur det färdiga huset i detalj kommer att se ut?

Ju flera kockar...

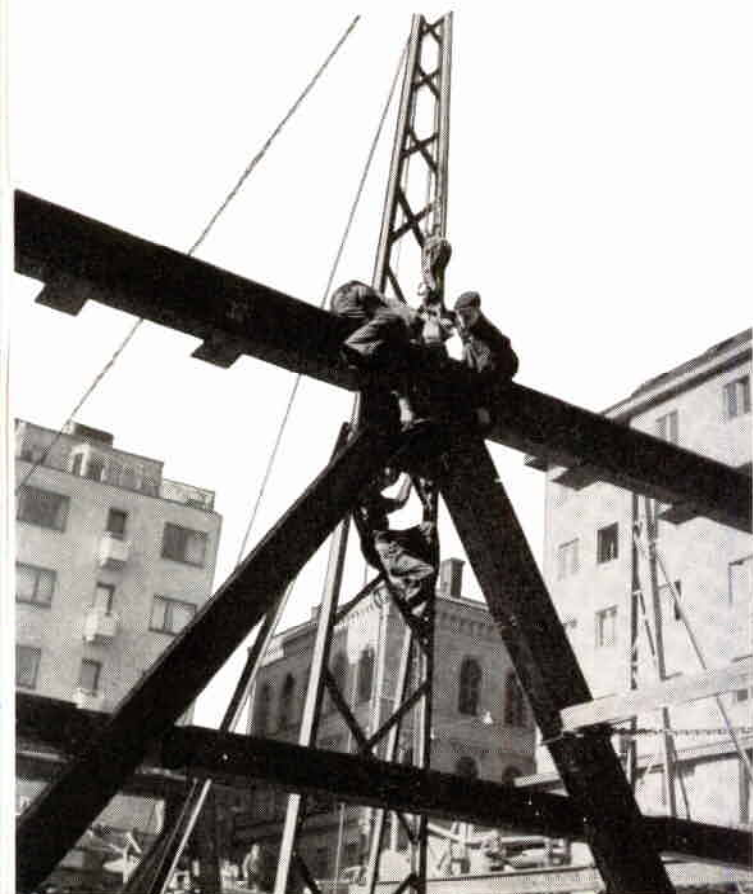
Ordspråket säger, att ju flera kockar, desto sämre soppa, och med en lätt travestering kan man för ett husbygge säga, att ju fler som bestämmer, desto osäkrare blir den slutliga utformningen. Låt oss åskådliggöra detta med ett exempel. Byggherren vill ha en mellanvägg, utförd av 1-stens tegel och uttrycker denna önskan till arkitekten, som också ritar in en dylik. När konstruktören räknar på bjälklagen, finner han emellertid, att en avsevärd minskning av dessas tjocklek kan göras, om väggen utföres av slaggplattor, och ändrar beskrivningen. När byggmästaren skall köpa slaggplattor, går dessa ej att få i marknaden, och med kontrollantens tillåtelse murar han upp väggen av gasbetong. Jag vill med detta exempel belysa, vad jag senare närmare redogör för, nämligen att en materialtillverkare för att få verklig garanti för att just hans fabrikat kommer till användning bokstavligen måste bevaka alla instanser från den reglerande myndigheten till verk-mästaren på arbetsplatsen. När det gäller ett material, varav det finns flera likvärdiga i marknaden, anger arkitekten i allmänhet ett visst fabrikat »eller därmed jämförligt», varför byggnadsentreprenören har rätt stor frihet. Många gånger tar han det billigaste materialet, på bekostnad av kvaliteten. Om sedan underhållet blir större eller värmeförlusterna kraftigare, är en sak som hyresgästen eller byggherren får stå för.

Här skulle väl nu egentligen följa en detaljerad beskrivning hur ett bostadshus uppföres, men jag är rädd för att »Brännpunkten» i så fall fick ge ut denna artikel som en följetong under ett antal år framåt. Det har ju också under årens lopp skrivits åtskilliga volymer härom, för att nu inte tala om alla handböcker, kataloger, broschyrer och tidsskrifter inom byggnadsfacket, där lärda och erfarna män dagligen delar med sig av sina kunskaper och nya erfarenheter. Dessutom är byggnadstekniken, dvs. konsten att rätt använda rätt material på varje plats under ständig utveckling, varför man aldrig med full säkerhet kan säga, att det som i dag anses vara riktigt är lika riktigt om exempelvis 20 år.

I stora drag

är emellertid gången följande. Man schaktar för grunden, gjuter bottenplattor av betong, uppför på dem grundmurar, vanligen av betong, samt lägger på dessa ett s.k. källarbjälklag, också vanligen av betong. Sedan bygges ytterväggar och bärande mellanväggar upp, mellanbjälklag inlägges efter hand, och så förser man det hela med ett tak, som täckes.

Ytterväggar och mellanväggar kan utgöras antingen av trä eller någon byggnadssten, såsom tegel, vibroblock eller gasbetong (Ytong, Siporex eller dylikt), som putsas, såvida ej fasadtegel användes. Vid träväggar utföres mellanbjälklagen vanligen av trä, medan man i stenhus använder

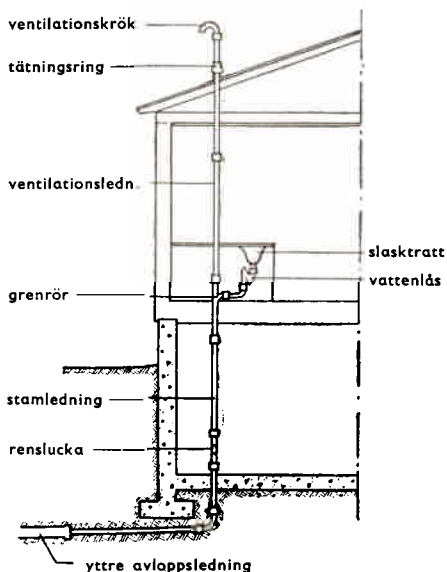
antingen trä eller betong, det senare allt mer vanligt. Taken utgöres för det mesta av trä och täckes antingen med taktegel eller med takpapp, plåt, eternit e.d. Andra material såsom betong eller Siporex kan även ifrågakomma. Sedan taket pålagts, utföres icke-bärande mellanväggar och påbörjas inredningsarbetena i övrigt. Sist kommer målaren, och han håller vanligtvis på som bäst, när hyresgästen flyttar in. Den siste deltagaren i bygget, som lämnar byggnaden är »fukten». Det blir en objuden hyresgäst, som gärna stannar några år, ty med nuvarande forcerade byggnadstakt samt »året-runt»-byggen hinner erforderlig uttorkning vanligen ej äga rum före inflyttningen.

Vilka byggnadsmaterial levereras av Höganäsbolaget?

Vi skall emellertid närmare skärskåda de byggnadskonstruktioner och arbetstempon, där våra byggnadsmaterial förekommer. Till våra byggnadsmaterial för husbyggnadsindustrin räknar vi följande: golv- och väggplattor, fasadtegel, murtegel, högporösa tegel, vibroblock, askplattor, sopnedkast, glaserade lerrör, evakueringsrör, dräneringsrör, skorstenstegel, Glasullit, Sicto-dur och Håbenol. Av dessa material tillverkas vibroblock enbart för koncernens personal.

Grunden lägges.

Vi börjar från grunden. En grundmur utföres vanligen av betong, men vid enfamiljshus — där ägaren kanske själv utför en del av arbetet — kan man med fördel använda betonghålstentar. En fördel med dessa är, att man slipper ifrån formsättning för betonggjutning och kan mura upp grundmuren precis som en vanlig yttervägg. Denna isoleras sedan med asfalt. (Vid mycket fuktig mark bör man naturligtvis dränera.) En grundmur måste i de flesta fall värmeisoleras, åtminstone i sin övre del. Man använder härför nu vanligen Siporex eller träullsplattor. Under källargolvet drages s.k. servisledningar ut till huvudavloppet i gatan. De utfördes förr vanligen av gjutna järnrör, s.k. normalrör. När brist på dessa uppstod under kriget, kom man underfund med att Höganäs glaserade lerrör dög lika bra. Priset på dessa var betydligt lägre — man sparar vid ett normalt enfamiljshus ca 80 kr vid 4" rör och 170 kr vid 6" rör — och så uppstod en oerhörd efterfrågan på glaserade lerrör, framförallt på 4" och 6" rör. Då vår normala produktion ej på långt när räckte till, har vi sett oss nödsä-

Avloppssystemet i ett bostadshus.

kade att tills vidare införa sträng ransonering i leveranserna av rör.

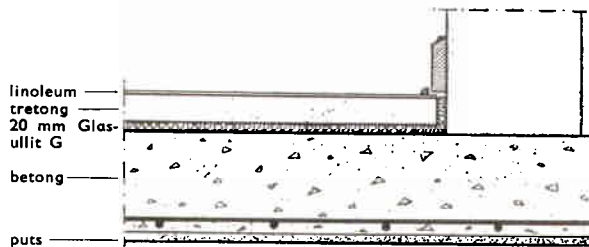
Källarbjälklaget.

På grundmurarna lägges källarbjälklaget. Detta utföres numera vanligen av betong. Man sparar därigenom trä, vilket just nu är önskvärt. Dessutom erhåller man bättre brand- och luftskydd, bättre uppstyvning av stommen, bättre luftljudsisolering (luftljud = ljud, som huvudsakligen överföres genom luften, t.ex. tal och musik) samt mindre underhållskostnad. Skillnaden i kostnad mellan trä- och betongbjälklag torde ej vara av någon större betydelse, om man tar hänsyn till de extra anordningar, som vid träbjälklag måste vidtagas under toalett- och badrum.

Ett betongbjälklag har däremot en dålig värmeisolationsförmåga samt isolerar ej mot stötljud, dvs. buller, som åstadkommes av stötar och slag. För avhjälpande av dessa svagheter isoleras bjälklagen lämpligen med Glasullit.

Isolering förr och nu.

Tidigare isolerade man nog rätt godtyckligt. Varje arkitekt och byggmästare hade sin metod, men när

»Flytande golv.»

man under kriget började få ont om bränsle, lade sig myndigheterna i saken och fastställde ett visst värde på värmeisolationen, som icke fick underskridas. I samband därmed lämnades även föreskrifter för ljudisolationen.

Med Glasullit kan en kombination av fordringarna på värme- och ljudisolation lätt åstadkommas genom att man utför ett s.k. »flytande golv». Ett dylikt åstadkommes genom att på betongbjälklaget lägges Glasullitmattor, typ G (golvspecial). På dessa mattor kan man sedan gjuta ett lager av lättbetong, såsom exempelvis tretong (betong, där grusmaterialet ersatts med sågspån). Detta avjämnas noggrant, och man kan sedan spika ett parkettgolv direkt ovanpå med sedvanligt pappmellanlägg. Träreglar kan även utläggas på isolermattan, varvid ovangolvet spikas på dessa.

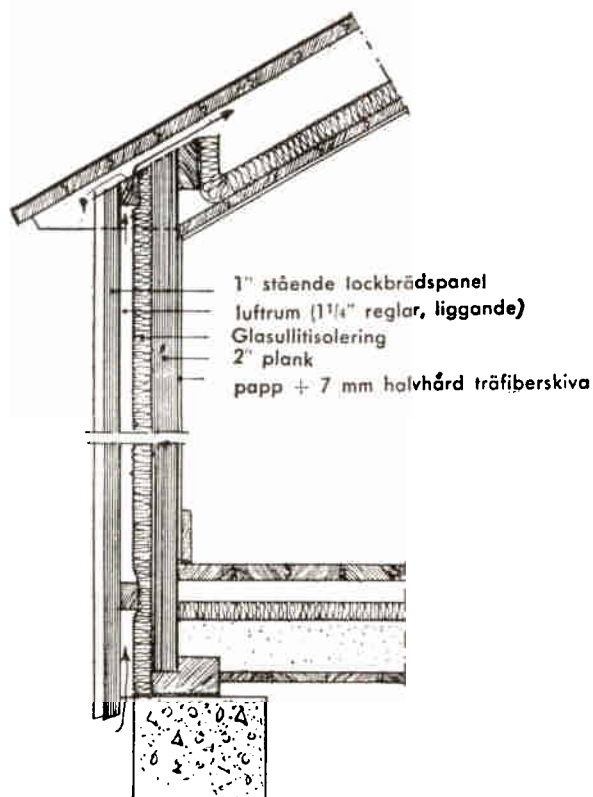
En ny konstruktion på detta område har i dagarna beskrivits i fackpressen. Enligt denna utföres golvet färdigt i stora flak, som sedan lägges direkt på isolermattorna.

Man skulle kunna tro, att Glasullitmattorna, som är så lätta och porösa, vid en dylik belastning trycktes ihop, så att de ej skulle ge någon vidare värmeisolation. Noggranna prov har emellertid visat, att sådan risk inte föreligger.

Ytterväggarna uppföres.

Nästa arbetsmoment är att uppföra ytterväggarna och de bärande mellanväggarna. Även här har man trä eller sten att välja på. Med »sten» avses här tegel, gasbetong, vanlig betong, *vibro-block* m.m. Som tidigare nämnts skall ytterväggar ha en viss minsta värmeisoleringsförmåga, varjämte man skall spara trä. I gamla tider gjorde man träväggar vanligen så, att träet fick utgöra både stomme, beklädnad och värmeisolering. Denna metod har nu helt övergivits — med undantag för en eller annan exklusiv sportstuga eller turiststation, där man fortfarande kan få se hela stockväggar. Den bärande stommen dimensioneras uteslutande med hänsyn till bärigheten och stannar för plankväggar vanligen vid 2". För värmeisoleringen kommer åter *Glasullitmattan*, nu i form av *typ S*, till användning, och för den invändiga beklädnaden användes med fördel en hård träfiberskiva. Utvändigt beklädes t.ex. med lockpanel.

Hur skall nu en dylik träyttervägg utföras? De lärde har länge tvistat härom, men man har slutligen enats om den typ, som jag nu närmare skall redogöra för. Inom parentes kan påpekas, att Höganäsbolaget genom numera framlidne ingenjör Karl Åkerberg säkerligen var det första företag, som lanserade denna konstruktion. En idealyttervägg av trä skall alltså se ut så här:

Den idealiska ytterväggen av trä.

Stommen skall som sagt ej vara kraftigare än bärigheten kräver. Isolermattan placeras utanför stommen, detta av två orsaker. För det första bör en vägg ha så stor värmekapacitet som möjligt, dvs.

tjänstgöra som ett slags värmereservoar, som vid behov kan avge värme till rumsluften, så att inner-temperaturen hålles så jämn som möjligt. Om isolermattan placerats invändigt, hade stommen isolerats från värmeförsel, varför någon värmereglering ej kommit till stånd. För det andra uppstår i alla isoleringsmaterial — framförallt under vinterhalvåret — kondensation, genom att den inifrån genomträngande fuktbelagda luften (vanlig rumsluft är alltid mer eller mindre fuktig) vid passage genom isolermattan kyls ned. För att den uppkomna fuktigheten lättare skall få tillfälle att avdunsta, anordnas utanför isolermattan ett luftutrymme. Detta åstadkommes genom att ytterpanelen spikas på regler, som är ett par centimeter tjockare än mattan.

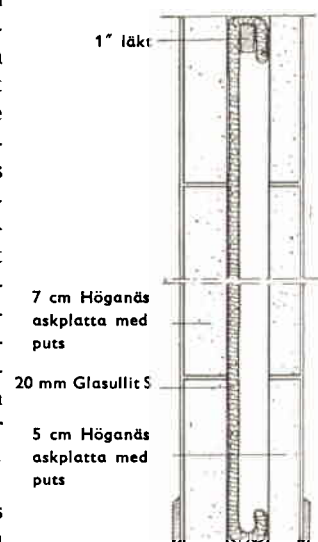
Ytterväggarna spikas vanligen på en syll, som lägges direkt på grundmuren med pappmellanlägg. Denna syll bör emellertid alltid impregneras, då den är särskilt utsatt för fukt och röta. Som lämpligt material härför använder man *Håbenol*, en på tjära baserad impregneringsprodukt, som Bolagets kemiska avdelning nyligen börjat tillverka i Höganäs.

Uppföres ytterväggen av »sten», blir konstruktionen en annan. Det har i praktiken visat sig olämpligt att i en dylik vägg placera ett högisolerande material, då man i så fall skiljer den utanför isolermattan befintliga delen från all värmeförsel inifrån, varigenom risk för frostsador uppstår. Det yttre lagret tjänstgör under sådana förhållanden endast som regnskydd för isoleringen och blir ett väl dyrbart sådant. På samma sätt har det visat sig, att en konstruktion med 2 halvstenstegelväggar med luftutrymme emellan är mindre lämplig.

En stenvägg bör därför utföras antingen av ett material, som är bärande och isolerande på samma gång, såsom Siporex, Ytong eller dylikt, eller som en 1 1/2-stens tegelvägg med 1/2-stens fasadtegel och 1-stens lätttegel som bakmurning. Man kan även tänka sig en ren betongvägg, på utsidan försedd med 5 eller 7 cm Siporex, som putsas. I dylikt fall sparar man en del av formkostnaden, då Siporexblocken sättes direkt i formen, som då kan utföras som s.k. gles form.

Mellanväggar.

För mellanväggarna gäller huvudsakligen att åstadkomma en god ljudisolation, framförallt vid lägenhetsskiljande mellanväggar. De bärande mellanväggarna ger tack vare sin större tyngd i allmänhet en tillräckligt god ljudisolation, medan däremot

Ljudisolerad mellanvägg.

de moderna lätta mellanväggarna — som kan utföras antingen av trä eller av exempelvis *Höganäs askplattor* — måste kompletteras med ett ljudisolerande materialskikt. Här för lämpar sig bäst *Glasullit typ S*. Konstruktionen framgår av sektionsskiss på föregående sida.

Mellanbjälklag — vindsbjälklag.

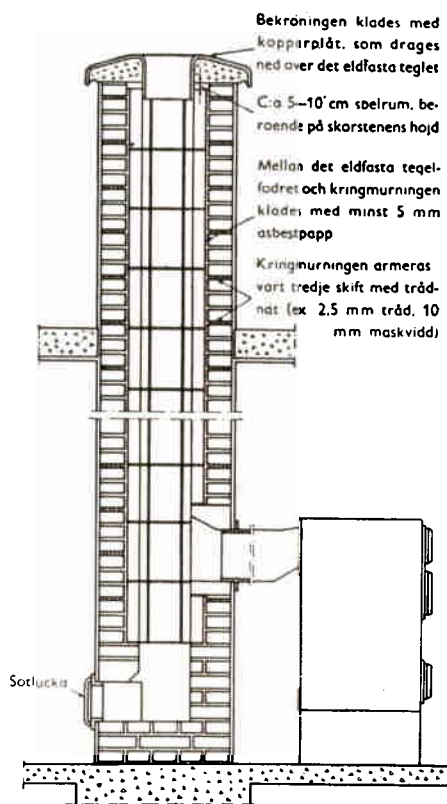
Efterhand som ytterväggarna bygges upp, inlägges s.k. mellanbjälklag. Vid trähus utföres dessa normalt av trä, medan man vid stenhus kan utföra dem antingen av trä eller betong, det senare numera allt vanligare. Vid mellanbjälklag behöver man i allmänhet ej tänka på värmeisolationen, medan däremot ljudisolationen spelar mycket stor roll, framförallt om bjälklaget utgör lägenhetsskiljande sådant.

Ett vanligt träbjälklag ger i allmänhet dålig såväl stöt- som luftljudsisolation. Ett betongbjälklag isolerar däremot mycket bra mot luftljud men stötljudsisolationen är, som tidigare nämnts, dålig.

Skorsten och sopnedkast.

Samtidigt med yttermurarna utföres vanligen skorsten samt sopnedkast, detta senare snart lika självklart som dörrar och fönster. Ändock är det inte mer än några år sedan ing. Åkerberg reste land och rike kring för att försöka övertyga skeptiska myndigheter och byggmästare om fördelarna med sopnedkast.

Numera förses ju de flesta hus med centraluppvärmning från en värmepanna i källaren. Skorstenen bör i sådana fall helst konstrueras även med

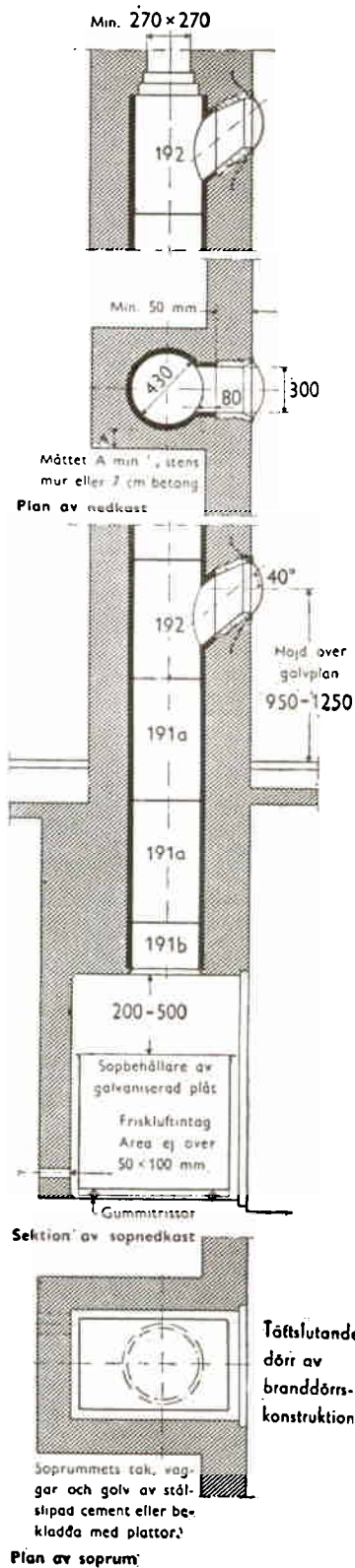
Pannskorsten med eldfast foder.

tanke på eldning med ved eller torv. Vid dylika bränslen är vanligt hårdbränt tegel inte alltid fullt pålitligt. En god säkerhet erhåller man, om man utför själva rökkanalen av *Höganäs eldfasta skorstenstegel* enligt konstruktionen nedan t.v. Mellan det eldfasta teglet och kringmurningen, som då kan utföras av vanligt murtegel, klädes med minst 5 mm asbestpapp. Skorstenen avslutas upptill med en s.k. skorstenskrona, som vanligen utföres av betong och beklädes med bly- eller kopparplåt. Härvid skall man tillse, att plåten drages ned över det eldfasta teglet.

Sopnedkastet tillhör som sagt det moderna hyreshusets självklara bekvämligheter. De utföres uteslutande av *Höganäs sopnedkaströr*, vars fullkomligt täta och glatta yta omöjliggör varje anhopning av föroreningar. Vid schaktets nedre ända anordnas ett soprum, vars väggar kan beklädas med exempelvis *klypklinker nr 450*.

Taket lägges på.

Vi har nu arbetat oss så högt upp, att vi måste ha tak över huvudet. Oberoende av om huset är av trä eller »sten» utföres takstolar och ytterpanel vanligen av trä. Man kan dock även utföra betongramar, på vilka lägges plattor av gasbetong. Ett sådant tak ger ett bättre brandskydd och luftskydd. För täckning av yttertak användes taktegel, underhållsfri takpapp samt vid plana tak plåt. Även eternit, skiffer o.d. kan emellertid användas. Då takpanelen vanligen utgöres av 1" bräder, säger det sig självt, att värmeisolationen är ringa. Värmen har ju benägenhet att stiga uppåt, och genom yttertak brukar därför en dryg del av värmeförlusterna gå. Fordringarna på isolationsförmågan hos yttertak är därför skärpta i förhållande till exempelvis väggar. Här kommer åter *Glasullit, typ S*, väl till pass. Konstruktionen blir i princip

Ett sopnedkast.

Ett yttertak isoleras med Glasullit, typ S.

densamma som för en yttervägg, dvs. med ett luftat utrymme mellan isolermattan och ytterpanelen. Man ernår vintertid därvid den extra fördelen, att ytterpanelen, genom att den är avskuren från värmeförsel, håller sig kall. Härigenom undviks snösmältning och därmed sammanhängande livsfarliga istappar vid takfoten.

Vid större hyreshus envisas man flerstädes fortfarande med att endast isolera vindsbjälklaget, varigenom hela vindutrymmet blir oisolerat, kallt på vintern och stekhett i sommarsolskenet. Vid enplansvillor och liknande, där man ofta vill utnyttja vindutrymmet för exempelvis sovrum, barnkammare o.d., är en yttertakisolering idealisk. Genom en i dagarna utkommen broschyr har Höganäsbolaget lanserat ett härför lämpat arbetsförfarande, som vi hoppas skall helt slå igenom. Denna broschyr, som har beteckningen G 1002, kan rekvideras från Informationsavdelningen. Jämfört med en slentrianmässigt utförd isolering ger denna typ en besparing av upp till 25 % av bränslekostnaden. Räkna själv ut, vad detta gör på 10 år! Den som sedan vill fortsätta med att »elda för kråkorna», får skylla sig själv.

Ännu har vi trappor.

Hus utan trappor lär finnas i USA, där man ersatt dem med snabbgående hissar. Vi har ännu inte kommit så långt i utvecklingen utan förser våra hus med trappor, även om hiss finnes. Av en trappa fordras, förutom att den skall vara lätt att gå uti och vacker att se på, stor slitstyrka samt hals säkerhet. Både den estetiska och de två sistnämnda fordringarna ernås med en rätt kombination av Höganäs klinker. För att erhålla hals säkerhet kan stegen, som i så fall utföres av betong, beklädas med halksäkra sintrade golvplattor nr 500 KC i framkanten och bakom denna sintrade golvplattor nr 500. Sistnämnda platta kan även användas som sättsteg. Man kan även använda Höganäs trappklinker nr 242:1, 242:2 och 261:1 eller den vanliga klyvklinkern nr 450. Genom lämpliga kombinationer av alla dessa klinker kan praktiskt taget alla tänkbara typer och storlekar på trappor utföras.

Trappa av trappklinker.

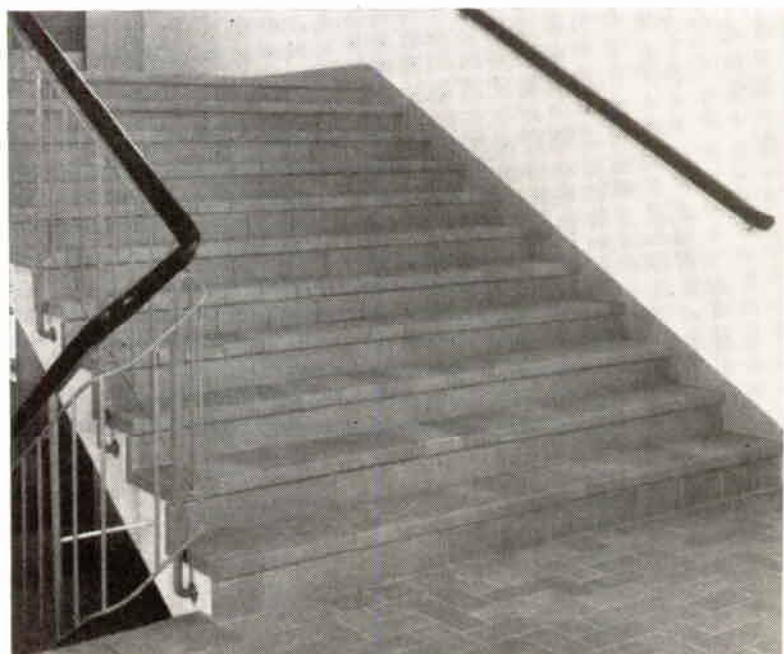
I vanliga hyreshus är trappstegen numera ofta av standardstorlek och tillverkas färdiga av betong med ytbeklädnad av mosaik. Man kan även förse sådana färdiga block med ett slitskikt av Sictodur, ett betonghärdningsmedel, som nu prövats under några års tid, och som vi i dagarna börjat tillverka på allvar i Höganäs.

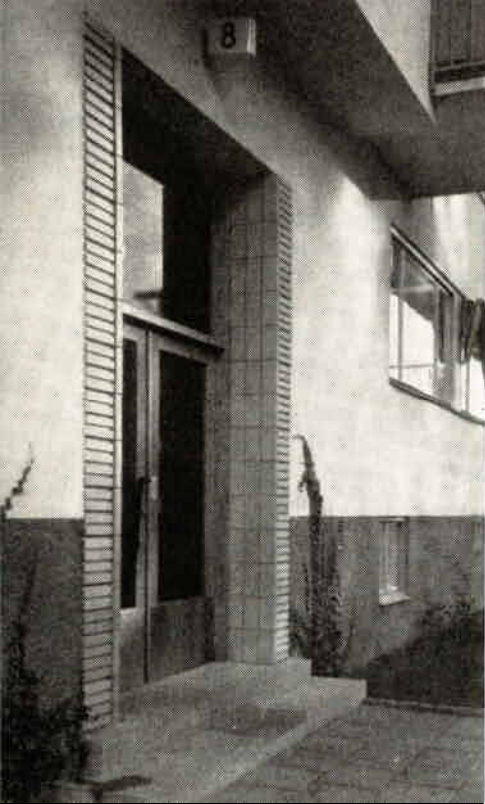
Vill man höja trevnaden i trappan och minska på underhållskostnaden, kan man även utföra en sockel längs med trappstegen, eller ev. bekläda väggarna till en viss höjd med Höganäs klyvklinker nr 450. Här kommer vanligen den gula färgen till användning. Även runt sopnedkastluckan pryder nr 450 väl sin plats. En liten finess, som jag sett på några håll, är att man intill entrédörren på ca 1,4 m höjd utför en liten nisch för mjölkflaskor, som då ej behöver belamra trappplanen och ev. vältras omkull, när barnen stormar nedför trapporna om morgnarna för att leka eller gå till skolan. Nischerna beklädes lämpligen med klyvklinker nr 450.

Den utvändiga klädseln.

Som tidigare nämnts måste värmeisoleringen i en yttervägg förses med ett regnskydd. Vid trähus utföres detta av trä, antingen i form av lockpanel eller som fasspontad panel, av vilken det finns många olika typer, mer eller mindre lyckade. Man kan även utföra regnskyddet med spräckpanel, som röras och putsas. Många anser, att huset därvid ser »dyrare» (= finare) ut, men de som i stället framhåller, att det är dyrare i underhåll, har nog mera rätt. Vid stenhus är det mera komplicerat. Gasbetong t.ex. kan inte vara oskyddad, då den i så fall suger åt sig regnvatten, varför en sådan vägg måste skyddas med ytterputs. Vanligt murtegel måste också putsas. Putstekniken har ständigt gått framåt, men en »evig» puts har ännu ej sett dagens ljus, och man får därför alltid räkna med en viss underhållskostnad. Vill man helt slippa ifrån dylik och dessutom få en vacker fasadbeklädnad, kan man använda antingen fasadtegel eller listklinker. Höganäs fasadtegel levereras numera osorterat, varigenom större liv i ytan erhålles.

Ett exempel på fasadbeklädnad med enbart listklinker nr 481 är »Fylgiahuset» vid Gustaf Adolfs

T. v.: Portalomfattning utförd med listklinker.

T.h.: Balkong med kantplattor.

torg i Malmö. Den vanligaste användningen för listklinker är emellertid för portalomfattningar, av vilka det finns en mängd typer.

Vid bostadshus, där bottenvåningen utgöres av affärslokaler, ger *listklinker nr 481* eller *klyvklinker nr 450* som fasadbeklädnad på bottenvåningen ett hygieniskt och trevligt intryck, samtidigt som väggen blir okänslig för cyklar, som »ömt» lutas mot densamma. Ej heller hundarnas påhälsningar lämnar några spår efter sig.

Balkonger och altaner.

De flesta bostadshus förses med balkonger eller altaner i en eller annan form. Gemensamt för dem alla är, att de med fördel belägges med klinker. *Höganäs klinker nr 450 brun* eller *500 röd* lämpar sig bäst härför, framförallt på grund av sin mycket låga vattenabsorption.

Ett problem, som hittills vållat herrar arkitekter många grå hår, är, hur balkongens kant skall utformas och hur stänkplåten skall fästas, så att ej vatten intränger mellan denna och plattan med risk för frostsprängningar. *Höganäs kantplatta nr 457* eller *507*, som just i dagarna släppes ut i marknaden, löser på ett enkelt och elegant sätt detta problem. Genom en skåra i plattan kan plåten stickas in, och man får då en både vattentät och trevlig konstruktion.

Rörmokare och målare i farten.

Jämsides med murare och snickare arbetar installatörer för värme och sanitet samt elektriker. Det ställer ofta stora krav på arbetsledningen att samordna installationsarbetena med byggnadsarbetet framförallt nu, när materialbristen är svår.

Till sist kommer målarna med spackel och pensel och ser till att alla skavanker blir ordentligt dolda. Även denna yrkesgrupp har f.n. sina svårigheter, dels med linoljebrist, som tvingat fram en mängd ersättningsfärger av mer eller mindre god

kvalitet, dels med den synnerligen korta tid, som vanligen står till deras förfogande, innan hyresgästen kommer.

Bra hus till billigt pris.

Men allting går, och man måste säga, att byggnadsindustriens olika utövare gör allt för att ett gott samarbete skall komma till stånd, till båtnad för det färdiga huset. Man har nu även gått in för att rationalisera sina arbetsmetoder för att priset per m³ färdigt hus skall bli så lågt som möjligt, utan att kvaliteten försämras. Samtidigt arbetar den av regeringen tillsatta kommittén för byggnadsforskning, som på alla områden inom byggnadsverksamheten söker få fram rätt material för olika användningsområden.

I samma anda arbetar Höganäsbolagets byggnadstekniska service. Som tidigare nämnts, måste man för att vara säker på att just våra byggnadsmaterial användes, bevaka alla bestämmande instanser. För att nå detta mål arbetar våra försäljare och serviceingenjörer hand i hand.

Ett tips till våra egna hemsbyggare!

Som bekant lämnar Bolaget enligt vissa regler bidrag till dem av Bolagets anställda, som ämnar bygga ett eget hus, i form av kontanta medel samt genom rabatt på byggnadsmaterial. Dessutom står emellertid vår byggnadstekniska service till förfogande med råd, när det gäller val av material samt konstruktioner. Adressen är: Höganäsbolaget, Försäljningsavd. för keramiska produkter, Höganäs.

Särskilt i fråga om planering av bostadsbebyggelsen, val av hustyp, finansiering etc., lämnas ju också, i den mån det är möjligt, råd av Fastighetsförvaltningen, adress Höganäs.

Sten Persson

ONT OM FOLK...

Av Eric Lindström, Höganäs

Dagligdags diskuteras i pressen och man och man emellan den stora brist på arbetskraft, som utgör ett av landets mest brännande problem. Ett landets problem är detta nämligen i allra högsta grad — inte som man på sina håll tycks ha fått för sig ett problem av enbart lokal karaktär. Vi lämnar här några synpunkter, som vi hoppas skall bidra till att klargöra dagens läge.

»Flykten från landsbygden.»

I detta slagord har fångats den omstöpning av näringslivet, som pågått långt innan ordet myntades, och som föranlett kraftiga förskjutningar av folkmängden mellan de olika näringsgrenarna. Industrien har gått alltmer framåt och uppsugit en stor del av den befolkning, som förut hade sin utkomst inom jordbruksnäringarna. För omkring hundra år sedan levde drygt 80 procent av vår befolkning på jordbruket med binärningar, medan för närvarande endast ungefär en tredjedel av vår befolkning är knuten till dessa näringar. Motsvarande siffror för industrien ger vid handen, att knappt en tiondel av befolkningen för hundra år sedan sysselsattes inom industrien, medan denna i våra dagar ger utkomst åt drygt en tredjedel av folkmängden. I takt med industriens utveckling har alltså skett en överflyttning av folk från jordbruksnäringarna till industrien. Men industrien har utvecklats så våldsamt, att den »hjälp», som erhållits från jordbruket för närvarande inte är tillfyllest. Jordbruket är självfallet inte en ousinlig källa av arbetskraft för industriens behov, i all synnerhet inte när industrien genom avspärningen under kriget tvingats utöka sitt tillverkningsprogram och nu på allt sätt rustar sig för att kunna tillfredsställa varuhungern också på de utländska marknaderna.

Storstrejk och födelsestrejk.

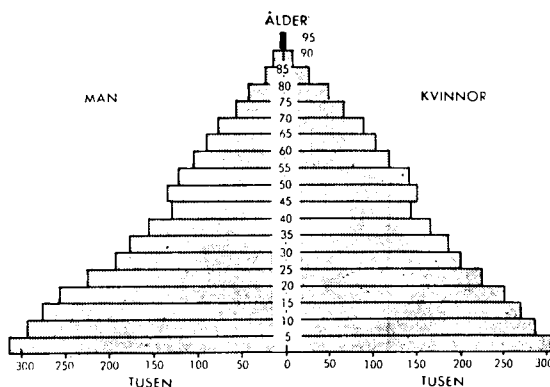
Av största betydelse inte bara för den närvarande situationen utan kanske framför allt för den framtida är emellertid den utveckling, som själva befolkningen undergått under de senaste årtiondena.

Det är nämligen inte bara näringslivets omstöpning, som förorsakat de arbetskraftsproblem, som träder i förgrunden i dag. Vill vi angripa problemet i stort, måste vi närmare skärskåda befolkningsutvecklingen. Vi finner då en del märkbara förändringar i ogynnsam riktning. Främst syftar vi på de förändringar, som är en följd av minskade födelseskullar. Genom att jämföra talen för dessa med varandra och under olika tidpunkter, kan man utläsa bl.a. förutsättningarna för en normal befolkningstillväxt. Studerar vi antalet födelser, kan vi konstatera en markerad tillbakagång efter 1910. Man skulle kunna säga, attorstreiken åtföljdes av födelsestrejk. Statistiken redovisar under perioden 1901—1910 ett genomsnittligt antal födelser per år av

137.000, medan motsvarande siffra för tiden 1931—1940 utgör 90.000. Utan att här ge oss in på mera invecklade befolkningsstatistiska begrepp, skall vi ange siffrorna för det s.k. allmänna födelsetalet, vilket anger antalet födda barn per tusen av folkmängden. Detta tal — som för övrigt redovisades i förra numret av »Brännpunkten» under rubriken Socialekonomiens grunder — var 25,77 för åren 1901/1910 och har därefter sjunkit till 14,80 för perioden 1936/1940. En förändring till det bättre har emellertid ägt rum på senare år, och samma siffra för år 1943 var 19,3. Vi skall emellertid inte låta oss förvillas alltför mycket av denna siffra, då den inte ökat i takt med siffrorna för den ökade giftermålsfrekvensen.

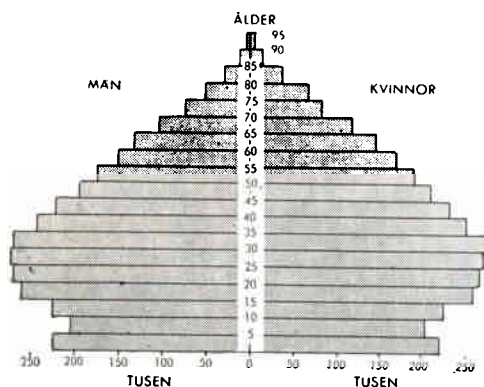
Vi bygger fula pyramider.

En gynnsam befolkningsutveckling förutsätter, att antalet födelser svarar mot avgången av döda. Antalet nyfödda måste vara större än antalet 1-åringar. Härigenom tryggas rekryteringen underifrån, vi får mer 1-åringar än 2-åringar, flera 19-åringar än 20-åringar osv. Framställer vi hela befolkningsmängden i diagram med vågräta staplar, bör vi vid normal ålderssammansättning få bilden av en »egyptisk» pyramid. Den avsmalnar som bekant trappstegsformigt uppåt, och så bör befolkningspyramiden med de lägsta åldrarna nederst också göra. Ju längre upp i åldersklasserna man kommer, desto smalare blir pyramiden. 1910 hade vår befolkningspyramid ett »egyptiskt» utseende. Befolkningssammansättningen

Åldersfördelningen hos Sveriges befolkning år 1910. (Detta och följande diagram ur G Ahlberg och I Svennilson »Sveriges arbetskraft och den industriella utvecklingen».)

var normal. Men i och med att födelsernas antal minskat, har basen i pyramiden trängts samman. Denna befolkningsminskning flyttar obönhörligt för varje år ett år högre på åldersskalan. Jämför vi befolkningspyramiderna för åren 1910 och 1940 med varandra, finner vi en »svacka» i pyramiden som en

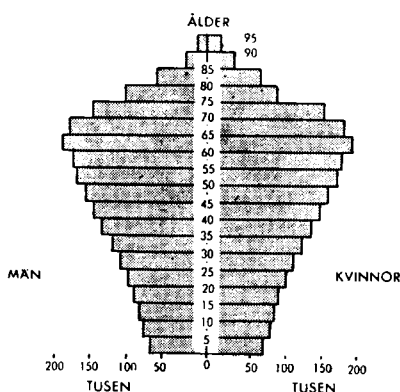

Befolkningens åldersfördelning år 1940.

följd av den antydda befolkningsutvecklingen. Vi kan också konstatera, hurusom denna svacka nu börjat nagga på de arbetsföra åldrarna.

»Gubb-Sverige.»

Av största intresse är att försöka ta reda på, hur de nuvarande tendenserna kan tänkas ta sig uttryck i framtiden. En sådan förutsägelse kallar man en prognos eller en framskrivning, och den grundar sig på tillgängliga statistiska uppgifter. En prognos är tillförlitlig i fråga om de högre åldrarna, medan man helt naturligt har svårare för att beräkna siffrorna för de lägre. Nedanstående diagram, som är hämtat ur de demografiska (demografi = befolkningsstatistik) beräkningarna, vilka ingår i bilagan till befolkningskommissionens slutbetänkande, visar folkmängdens åldersfördelning 1985 — sedd ur 30-talets synvinkel och under förutsättning av en ytterligare minskad fruktsamhet.

Beräknad åldersfördelning år 1985.

Denna bild av pyramiden, som höll på att förvandlas till en »dödsurna», är vad beträffar de lägre åldrarna inte aktuell längre. Vi har nyss påvisat, hurusom en ökning i barnkullarna ägt rum under de senaste åren. Därför kommer bilden för åldersfördelningen 1985 att få ett fördelaktigare utseende än det här återgivna diagrammet. Tendenserna i fråga om de högre åldrarna kan man däremot inte ta miste på. Vårt folk förgubbas, »barnets århundrade» tycks bli ett åldringarnas, folkhemmet

har stora utsikter att bli ett ålderdomshem eller hur man nu litet mera drastiskt vill uttrycka framtidsutsikterna. Som belägg för vårt resonemang kan nämnas, att enligt gjorda beräkningar kommer antalet personer över 65 år att öka från 600.000 år 1940 till 1.050.000 år 1980. En ökning alltså med 75 procent. Att en sådan utveckling kommer att medföra ökade utgifter för sjukvård och ålderdomsförsörjning är tydligt.

Vid det här laget kan vi konstatera, att det kommer att bli relativt gott om folk i de äldre årsklasserna samtidigt som antalet barn i skolåldern håller på att öka. Knappheten på arbetskraft i de yngre arbetsföra åldrarna är däremot mycket kännbar och kommer så att förbli under minst ett tiotal år framåt. Att industrien har svårigheter att brottas med vid sin lärlingsrekrytering, att det är ont om springpojkar, hembiträden, kontorsbiträden osv. framgår av följande siffror, som visar den genomsnittliga årliga förändringen (ökning resp. minskning) av åldersgruppen 15—20 år.

Årtal	Antal personer	
	Ökning	Minskning
1916—1920	15.700	
1921—1925	13.800	
1926—1930	6.600	
1931—1935	4.800	
1936—1940		8.147
1941—1945		24.800
Framskrivningar för de närmaste 10 åren visar följande siffror:		
1946—1950		30.000
1951—1955		16.800

Fram till 1955 har vi att räkna med en stagnation av vår tillgång på arbetskraft och samtidigt en åldersförskjutning uppåt av de arbetsföra åldrarna (15—65 år).

Per-Albin och produktionen.

Vårt arbetskraftsproblem framträder mot denna bakgrund i skarpt ljus. Vill vi ge det en ännu skarpare belysning, bör vi erinra oss, att fortfarande på grund av importsvårigheter flera tiotusental personer är bundna inom ersättningsproduktionen. Enbart vedavverkningen sysselsätter så mycket folk, att en import av brännolja och kol, som skulle medföra, att vedavverkningarna inskränker sig till 15 milj. m³ under nästa avverkningsår, skulle kunna frigöra 20.000 man. Utförda undersökningar visar emellertid, att en avveckling av denna »onormala» bränsleproduktion inte kan lösa arbetskraftsfrågan. Påminnas bör också om den omfattande verksamheten inom byggnadsindustrin, som bl.a. är en följd av det under krigsåren ackumulerade behovet av bostäder.

Slutligen kan i detta sammanhang också nämnas kravet på vidgad export. Tyskland har fallit bort

som produktionsland, och Europa i övrigt har fått se sin produktionsapparat mer eller mindre spolierad, medan vår egen undgått krigets förstörelse. Vår arbetskraft är dessutom den bästa, och våra produkter åtnjuter ett utomordentligt gott anseende på den utländska marknaden. Genom att söka tillfredsställa de krav, som ställs på oss, har Sverige möjlighet att intaga en rangplats bland världens produktionsländer, en möjlighet som det måste vara ett samhällsintresse att tillvarata. Dock får självfallet våra löften till andra länder noga avvägas mot våra möjligheter.

Varför inte lugna ner sig ett tag, när tillgången på arbetskraft är så knapp? undrar kanske någon inför de svårigheter, som tornar upp sig. Ja, löses inte arbetskraftsproblemet, måste självfallet en nedskärning ske. Men en uppbromsning av näringslivets utbyggnad och effektivisering kommer att medföra vådor för hela vårt samhälle. Ty endast genom en ökad produktion har vi möjlighet att öka vår nationalinkomst, vilken i sin tur direkt påverkar vår levnadsstandard. När detta skrives, läser vi en valappell till svenska folket, undertecknad av statsminister Per Albin Hansson, som med rätta vid det enorma sociala reformprogrammet förutsätter en »stigande produktion». Samma förutsättning måste LO-chefen, August Lindberg, bygga på, när han i dessa dagar förebådar höstens avtalsrörelser, ty ökar inte produktionen, blir löneförhöjningen »ett slag i luften».

En ny Myrdalsutredning.

För att beräkna vilka möjligheter vi har att med egen arbetskraft hålla produktionen på en hög nivå, räknar man med en längre gående rationalisering, inte bara inom jordbruket, som på så vis skulle kunna tillföra industrien en del arbetskraft. Man har också gjort grundliga inventeringar av de dolda arbetskraftsreserver, som kan finnas på andra håll inom landet. De partiellt arbetsföra håller alltmåra på att kopplas in i produktionen, av »hemmafruarna» väntar man, att de skall bli villiga att mer och mer avhjälpa bristen på folk, och man har också pekat på att genom en höjning av »pensionsåldern» öka de arbetsföras skara.

På mindre sakkunnigt håll och då arbetskraftsbristen diskuterats ur lokal (och alltför snäv) synvinkel, har man rekommenderat löneförhöjning — »så får vi nog folk». Hur man med en trollstav av guld ur tomma intet skall kunna stampa fram arbetskraft är ett hokus-pokustrick, som vi inte kunnat genomskåda — och sannolikt inte förslagsställarna heller. Följden av att den ene arbetsgivaren skulle överbjuda den andre, innebär endast, att arbetskraft överflyttas från ett område till ett annat, landets *gemensamma produktion* kan inte bli högre genom ett sådant förfarande, som endast skulle bidra till att sätta inflationen eller den s.k. skruven igång, vilken förr eller senare leder till sänkt levnadsstandard. »Ah, snälla herrn, skänk ett par miljoner till en kopp kaffe», klagar tiggaren i en sydosturopeisk stat, som i dag levererar ett av åskådningsexemplen på vart den nyssnämnda utvecklingen kan leda.

Statsrådet Myrdal har med vårt arbetskraftsproblem för ögonen och sannolikt inte utan tankar på det livligt diskuterade förestående handelsavtalet med Ryssland, som kommer att ställa oerhörda krav på svensk industris produktionsförmåga, i egenskap av vikarierande socialminister, i somras tillkallat sakkunniga att utreda frågan om »import» av arbetskraft. Han är inte ensam om detta projekt — i en tidigare av Industriens Utredningsinstitut publicerad utredning om vår arbetskraft har denna extraordinära utväg diskuterats. En extraordinär utväg är detta i allra högsta grad, och meningarna om lämpligheten bryts mot varandra.

Höganäsbolagets arbetsstyrka har minskats — med 2 man!

Vi kan av de här lämnade uppgifterna lätt nog förstå, varför arbetskraftsförsörjningen är ett av landets mest centrala problem. Att också vårt företag har kännning av arbetskraftsbristen är självklart — vi är inget lyckligt undantag. Dock tillhör vi inte, vilket vi har anledning vara tacksamma för, de sämst lottade. En jämförelse mellan arbetsstyrkan vid sista avlöningstillfället i april resp. maj (de sista siffror, som är tillgängliga, när detta skrives) visar för bolagets samtliga verk i nordvästra Skåne en nettominskning på — *två* personer! Att märka är, att denna period är den ur avflyttningssynpunkt mest kännbara. Konkurrensen med byggnadsverksamheten är som hårdast då. Att en viss avflyttning skett till denna verksamhet är naturligt, men svårigheterna har dessbättre inte varit större, än att de kunnat bemästras. Härmed är ingalunda sagt, att vi inte lider brist på folk. Tvärtom, vi har en ständigt brist på i runt tal 300 man till följd av det ökade behov av arbetskraft, som vårt företag har.

Vad kan vi göra själva?

Vi kan inte vänta, att en ökad produktion skall bli en självklar följd av enbart centralt dirigerade åtgärder på arbetsmarknaden. I den mån vi inom vårt eget företag ytterligare rationaliserar och effektiviserar vår produktionsapparat, bidrager vi till en ökning av landets gemensamma produktion och skapar därigenom, som vi nyss kom överens om, förutsättningar för en höjd levnadsstandard. Med rationalisering avses här inte endast tekniska förbättringar utan också en ändamålsenlig fördelning av arbetet i syfte att på mest effektiva sätt utnyttja arbetskraften. Vi har låt oss säga — för att ta ett exempel från gruvdriften — på en arbetsplats 60 man, varav 30 är sysselsatta med brytningsarbete, medan 30 är »hjälparbetare» av olika slag, linbanepåhåktare osv. Om i en annan gruva kan tas emot ytterligare 30 man för brytningsarbete, utan att man här behöver utöka »hjälparbetarnas» antal innebär detta, att 30 man friställs för att sättas in i direkt produktivt arbete. I princip måste ett sådant tillvägagångssätt anses vara rationellt och ändamålsenligt. Efter en sådan omflyttning kan ju produktionen ökas med samma arbetskraft. Inom vilken produktionsgren den friställda arbetskraften bör sättas in, får ses mot bakgrunden av

Kuggar eller kungar?

För »Brännpunkten» av lektor Carl Dymling

(Eftertryck förbjudes)

I dessa dagar, då maskintekniken firar stora triumfer, går diskussionens vågor höga, då det gäller problemet om människans ställning till maskinerna. Ingenting vinnes genom förenkling av problemet, genom ituhuggning av problemknuten. Det må snarare ligga i vårt intresse att spetsa till problemet, att se det i så skarp kritisk belysning som möjligt. Måste maskinerna förvandla människor till slavar, eller förmår människor att verkligen hävda sin ställning som maskinernas herrar? Det är den stora frågan. Är arbetarna vid maskinerna dömda att vara blott kuggar i ett stort maskineri? Eller har de utsikter att stå som kungar över maskinerna, som deras behärskare och dirigerare? Den frågan måste vi stanna inför i allvarlig besinning. Är vi kuggar eller kungar?

Är vi livets fångar eller dess besegrare?

Ser vi rätt på saken, så bottnar detta problem i ett betydligt djupare och mera vittfamnande problem, nämligen detta: Är livet till för att behärska oss människor, eller är vi människor bestämda till att vara livets herärer? Ingen har väl så gripande skildrat detta motsatsförhållande som vår store diktare Pär Lagerkvist. Lyssna blott till vad han säger i »Det besegrade livet»: »Vem är du, som stänger in människorna i deras liv som i fängelseceller, de aldrig kan slippa ut ur? — Du murar dem inne, var och en i sitt liv, var och en i sin cell. — Vem är du, som murar in mänskligheten i din skumma borg, släkte efter släkte i ditt fäste, som hänger över avgrunden, hotfullt, ointagligt? Om de kunde slippa lös, de skulle sträcka ut som örnar, som härskaror av örnar, stiga mot höjden, mot höjden. — Men genom tiderna står det mörka fästet, stumt och dystert, oföränderligt, bara vingarna slår blodiga mot gallren.» Men Lagerkvist påvisar också,

var räddningen är att finna. »En gång» — utbrister han — »skall på människans huvud stråla en krona av sådan härlighet, att allt mörker skall skingras av dess glans, allt mörker på jorden och i alla rymder av dess härlighets glans. Ja, Konung, Konung! Ja, vi skall segra en gång! Ingenting annat än vi finns, som kan segra! — Vi skall slita våra bojor, och slavmärket skall vi plåna ut från vår panna med heligt ljus.»

Kan tron på människans seger över allt som binder och förslavar henne i livet komma till bättre uttryck än just i dessa Pär Lagerkvists ord? Och anar vi ej, när vi fördjupar oss i deras innebörd, att segern vinnes *blott inifrån* varje enskild människa? Det är på den inre inställningen till livet, varpå det beror, om vi känner oss blott som kuggar i ett stort maskineri eller som kungar, fritt behärskande allt i vårt liv. Har vi ej den rätta inställningen till livets yttre förhållanden, hjälper det oss blott obetydligt, ifall dessa blir än så förbättrade och trivsamma.

Trevnadskänslan på arbetsplatsen skapas framför allt inifrån.

När jag för en tid sedan hade den stora förmånen att under sakkunnig ledning få besöka Höganäs-bolagets mångfaldiga anläggningar, kände jag mig djupt imponerad ej blott av de storslagna maskinerna och de ljusa, rymliga arbetslokaler utan framför allt av de många präktiga arbetstyper, som passerade revy för mig under mina vandringar. Det glädde mig att se alla dessa leenden på viljefasta ansikten mitt under det pågående arbetet. Det undgick visserligen ej min uppmärksamhet, att mycket av detta arbete var enformigt rutinarbete. Men jag upptäckte även mer, än jag väntat, hur åtskilligt av det arbete, som utfördes, gav fritt utrymme åt

ONT OM FOLK... forts. fr. föreg. sida.

landets behov av olika slags varor. Självfallet är detta en avvägningsfråga, vid vars bedömande hänsyn måste tagas till många faktorer. Så mycket kan emellertid sägas, att landet inte bara behöver kol. För att hålla andra industrier igång behövs bl.a. eldfast tegel, en produkt vilken som bekant huvudsakligen levereras av Höganäsbolaget.

Vi kan alltså säga, att det enskilda företaget måste känna sitt ansvar. Men dess strävanden kan inte bli 100-procentigt realiserade, om inte detta ansvar delas av de anställda. Ty slutligen hänger det på den enskilde individen och hans vilja att bidra med sitt strå till stacken, på hans arbetsinsats och på hans samhällsansvar. Och frågan är om inte

detta samhällsansvar hos vår arbetarstam är en av våra största tillgångar i dag. Att vår företagsledning och våra arbetare känner samhällsansvar, kan vi nog alla vara överens om. Målet är gemensamt, endast sättet att nå målet kan ibland bli föremål för diskussion.

LO-parollen.

Den egna insatsen i produktionsfrämjande syfte — det är på den som vårt lands utveckling bygger. LO:s maning »Krigets produktionskraft åt fredens arbete» är en paroll, som vi alla, oberoende av vår ställning i företaget, har anledning att omsätta i praktiken och göra till något förmer än ett slagord.

personligt tänkande och personliga insatser. Jag fick det allmänna intrycket, att de flesta trivdes gott på sin arbetsplats, i sin arbetsmiljö och med sitt arbete.

Sådan trevnadskänsla kan givetvis ej ha skapats blott utifrån genom Bolagets osparda bemödanden att inreda arbetslokalerna så bekvämt och behagligt som möjligt. Nej, denna trevnadskänsla torde i väsentlig grad bero på inre självövertvinne hos de enskilda arbetarna. Människan är ju en underbar varelse även i det hänseendet, att hon kan — utan att förlora sin herreställning — djupt anpassa sig till ett arbete, som för den flyktige besökaren ter sig monotont och just därigenom uppslitande. Vi måste göra klart för oss, att det emellertid finns människor, som genom sin naturliga läggning lämpar sig utmärkt till att utföra sådant enformigt arbete, och som ej lider någon nämnvärd skada därav. Skulle de erbjudas ett arbete, som krävde mera omtanke och självständiga initiativ, skulle de tacksamt avböja detta och stanna kvar vid sitt rutinarbete.

Men vi måste också ha öppen blick för andra själstyper, för vilka sådant arbete verkar rentav själsdödande. Det är av vikt, att var och en just med hänsyn till sin naturliga själsläggning får den för honom lämpliga arbetsplaceringen. Glädjande nog har just maskinerna befriat människor från mycket rutinarbete, som de övertagit, och detta minskas på det sättet oavbrutet för människor. Det är en bland maskinernas största välsignelser.

Kverulanterna är som bortskämda barn: blir aldrig nöjda.

Det finns personer, som aldrig tycks kunna bli belåtna med den arbetsuppgift, som anvisats dem, utan som ständigt har något att anmärka på. De tillhör de människotyper, som försöker prångla på livet den »idealtyp» av livet, som de själva fantiserat ihop, och som de pockar på att få prompt förverkligad. Det är emellertid ett fåfängt bemödande. Gåve livet genast vika för deras tycken och nycker, skulle de bli lika fördärvade som bortskämda barn! De skulle inte sätta värde på något, hur mycket de än finge. De skulle ständigt pocka på annat och mer. De skulle oupphörligt banna livet, som sätter sig på tvären för deras begär och önsningar. Denna vrånga inställning till livet skulle medföra, att de aldrig skulle finna sig till rätta i sitt eget liv. De skulle — trots allt — anse livet vara meningslöst.

Det kräves anpassning till livets verklighet och förlikning med denna.

Helt annorlunda gestaltar sig saken för dem, som lärt sig inse, att det inte är livet, som skall anpassa sig till dem, utan det är de, som skall anpassa sig till de verkliga förhållandena i livet, som blivit deras egna. Det är nödvändigt att de se den egna levnadslotten rätt in i ögonen och ur den läsa fram den livsuppgift de har att lösa. Anpassningen till den föreliggande arbetsuppgiften kan vara mycket tålamodsprövande och ansträngande, men ju bättre de lyckas därmed, desto mer känner de sig tillfreds-

ställda: i harmoni med sitt eget liv. Yttre lättnader hjälper föga, om ej den enskilde i sitt eget inre förlikar sig med den arbetsuppgift, som blivit hans. Endast på denna inre väg blir arbetet riktigt hans eget: hans egen personliga insats i det stora hela. Endast så hävdar han sin härskarställning som människa. Den förödmjukande känslan att blott vara en kugge i maskineriet tynar bort och lämnar plats för den lyftande känslan att vara kung mitt i sin arbetsgärning. Den mänskliga faktorn är visserligen i mångt och mycket fördold, men den spelar dock en betydelsefull roll — liksom Glasulliten, som skapas i Billesholm, sällan ses i användningen, men ständigt verkar.

Människan — kung över maskinerna.

Ingenting i de många anläggningarna, som jag fick se under mitt Höganäs-besök, gav mig ett så starkt intryck av människans kungavärdighet gentemot maskinerna som Kraftcentralen i Höganäs, som dirigerades och kontrollerades av bara en enda man. Det var märkvärdigt att se maskiner i oavbruten, intensiv verksamhet utan arbetare. Intressant var det ock att se gruvarbetaren, som suveränt manövrerade med sin förskrämningsmaskin i den svarta kolflötsen. Jag tänker vidare på handdrejningen i Kärlfabriken. Med sina fingrar skapade de skickliga drejarna fram arbetsprodukten. De satt trygga som kungar över sina drejskivor. De älskade tydligen sitt arbete och gick med själ och hjärta, ej blott med hjärna och händer upp i sitt rastlösa arbete.

Arbetstrevnaden — den enskilde arbetarens skapelse.

Trivseln och trevnadskänslan beror aldrig blott på yttre arrangemang utan alltid i främsta rummet på den enskilde arbetarens egen inre inställning till det hela. Att trivas betyder nämligen att tycka om sig själv i en viss omgivning. Skulle någon behaga invända, att vi människor ej får lov att tycka om oss själva, ber vi herr opponenter betänka, vart det skulle leda, om människor inte tyckte om sig själva. Vad mäktar väl en människa utan självkänsla, utan medvetande om att hon betyder något? Och hur skulle trivsel kunna skapas, om inte människor i sitt eget inre levde i samklang med sig själva, i aktning för sig själva. *Inifrån* måste arbetstrevnadens problem i främsta rummet lösas. Envar må känna sitt eget personliga värde och ha mod och kraft att hävda detta. Fyller var och en plikttröget och ambitiöst sin arbetsuppgift på sin arbetsplats, uppstår allmän trivsel i hela arbetsgemenskapen. Ingen känner sig då som en mekanisk del i ett stort maskineri, utan som en levande organisk faktor i en produktionsordning, som av dem alla gemensamt behärras. Samtidigt som envar hävdar sin kungavärdighet som organiskt levande människa gentemot mekanismerna, gör han samhället och landet oöverderliga tjänster och lägger i dagen, att kungar är de som frivilligt offrar sina egna krafter och mitt i sitt tjänande hävdar sig såsom härskare. Så utplånas slavmärket från vår panna. Vi är icke kuggar. Vi är kungar!

Samarbets- kommittéerna

DEN INDUSTRIELLA DEMOKRATIEN OCH HÖGANÄSKONCERNENS SAMARBETSKOMMITTÉER

Från och med detta nummer kommer vi att ha en särskild spalt kring samarbetskommittéerna och deras verksamhet, som vi hoppas skall intressera och stimulera. Vi börjar med att skildra, hur våra kommittéer hittills verkat.

Utvecklingen till samarbetskommittéer.

Särskilt i dagens läge, när den industriella demokratin förts framåt genom överenskommelsen mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer, kan det vara intressant att göra en tillbakablick på hur våra egna organ för »information och samråd» verkat på frivillighetens grund och utan direktiv eller rekommendationer från arbetsmarknadens parter.

Ursprunget till dagens samarbetskommittéer inom Höganäskoncernen ligger långt tillbaka i tiden, närmare bestämt vid den tidpunkt, då dir. Gummeson som gruvingenjör började med rationaliseringen och mekaniseringen av gruvdriften i slutet av 1920-talet. De genomgripande omläggningar, som därav blev följden, måste ske i intimt samförstånd mellan arbetsledning och arbetare. Detta slag av samarbete vid gruvorna fortsatte sedan dess mera informellt.

I »Brännpunkten», vars första nummer utkom i dec. 1943, var från början reserverat ett utrymme med titeln »Förslag till förbättringar», som möttes av ett glädjande intresse från arbetarnas sida. Detta födde hos bolagsledningen tanken att mera systematiskt försöka få fram de tekniska begåvningarna inom koncernen för att medverka med idéer och tekniska konstruktioner. Så uppkom förslaget att vid varje driftsenhet organisera en s.k. teknisk kommitté av driftsingenjörer, förmän och arbetare. Efterhand kom de tekniska kommittéernas arbetsprogram att förutom rent tekniska frågor även omfatta frågor av socialt och allmänt intresse. I samband härmed ändrades kommittéernas namn till samarbetskommittéer.

Antal kommittéer och ledamöter.

F.n. (aug. 1946) finns inom koncernen 26 samarbetskommittéer, fördelade enligt följande: Höganäs 13, Bjuv 2, Skromberga 4, Ormatorp 1, Gunnarstorp 1, Hyllinge 1, Billesholm 2, Västervik 1, Handöl 1.

Antalet ledamöter i kommittéerna varierar från 6—20. Utmärkande för våra kommittéer är den smidiga anpassningen efter arbetsplatsens speciella karaktär och struktur. Antalet ledamöter är sålunda avvägt inte bara med hänsyn till den representerade arbetargruppen, utan största hänsyn har också tagits till olika arbetsprocesser på arbetsplatsen, så att dessa blivit företrädare i kommittén. Självskrivna medlemmar är driftsingenjören och hans assistent jämte verkmästaren, där sådan finns, samt som regel samtliga förmän.

Den i samarbetskommittéerna representerade arbetargruppen utgör i det närmaste 3.000 personer, vilket betyder, att 5,7 % av arbetargruppen har säte i samarbetskommittéerna. Bildstatistiken på följande sida visar det procentuella styrkeförhållandet mellan de olika intressegrupperna inom samarbetskommittéerna.

Rekryteringen.

Rekryteringen av arbetarnas representanter sker på olika sätt. Fackföreningarna har därvid inte kommit med detaljerade krav utan fäst huvudvikten vid att rekryteringen sker på ett för arbetarparten betryggande sätt och i samråd med fackföreningen på platsen. Detta samråd har i de flesta fall utformat sig så, att samarbetskommittéerna förnyar sig själva, dvs. föreslår och utser nya ledamöter, dock med fackföreningens (fabrikssklubbens) godkännande. Detta förfaringssätt torde vara det minst tungrodda och mest naturliga. Eftersom arbetarna i kommittéerna är valda med sin fackförenings goda minne och har en omedelbar kontakt med och kän-

nedom om sina arbetskamrater på den arbetsplats, kommittén representerar, måste samarbetskommittéerna anses vara lämpligt forum, då det gäller att utse nya kommittéledamöter.

Sammanträdena.

Antalet sammanträden för varje kommitté varierar från 2—6 per år. Tillhoppa har t.o.m. aug. 1946 hållits 76 sammanträden.

Ledamöterna kallas till sammanträde 8—14 dagar före sammanträdet. Kallelse sker i en del kommittéer skriftligt till varje ledamot, medan några kommittéer utfärdar kallelse genom anslag på arbetsplatsens anslagstavla. För detta ändamål har särskilda affischer tryckts.

Till sammanträdet uppgöres av ordf. föredragningslista. Ärenden, som skall behandlas, inlämnas till ordf. en vecka före sammanträdet.

Strävan efter »ökad aktionsradie».

Viktigt är att ingen klyfta uppstår mellan samarbetskommittén och övriga arbetare inom den grupp kommittén representerar; ingen arbetare får

Arbetare 61 %

Förmän 25 %

Arb.-givare
(ing.) 14 %

Styrkeförhållandet mellan de olika intressegrupperna i samarbetskommittéerna.

m.a.o. känna sig stå utanför samarbetet. *Det är därför av vikt, att även de, som för tillfället icke är medlemmar, kan inkomma med förslag och önskemål. En utanför kommittén stående förslagsställare kallas till det sammanträde, där hans förslag behandlas.* För att stimulera till medverkan av sådana personer, som väl kan ha en riktig känsla av ett visst missförhållande, men som inte kan presentera ett förslag till lösning, har man på sina håll infört det systemet, att vederbörande endast behöver ifylla en frågeblankett, inledd med ordet »Varför?» Blanketten inlämnas till samarbetskommittén, som utreder saken och om möjligt söker finna en lösning.

Vilka ärenden har behandlats?

Vid sammanträdena ges »informationer om pågående och beslutade nyanläggningar, rationaliseringar eller andra utvecklingsplaner, orderingång

och sysselsättningsproblem, kundreklamationer och andra liknande försäljningsfrågor». Arbetarna å sin sida framkommer med förslag och önskemål betr. arbetet, driften, arbetslokalerna osv. De ärenden, som behandlats, kan indelas i tekniska och sociala ärenden. Vi lämnar här några exempel på behandlade frågor.

Tekniska ärenden.

Helt naturligt dominerar ärenden av övervägande teknisk natur:

Fabriken ombyggnad innefattande detaljer av byggnad och maskiner, processens olika faser, råmaterialens brytning och behandling före leverans till fabriken. Förslag till förbättringar av maskinutrustning. Sysselsättningsgraden för de olika avdelningarna. Nya arbetsmetoder, transportproblemen inom fabriken och nyinköp av viss material för bättre utnyttjande av arbetskraften. Orderingång och leveranstider. Blivande tillverkningsprogram. Kvalitetsförbättringar. Kassationsorsaken för olika produkter. Konkurrens, reklamationer. Verktägsfrågor. Förbättring av belysning. Dammsugning och dragförhållanden.

Sociala ärenden.

I de två sista exemplen har de sociala frågorna tydligt vidrörts. Gränsen mellan en teknisk och en social fråga är ibland omöjlig att draga, då ju dessa frågor ofta — för att inte säga oftast — griper över i varandra. Bland övervägande sociala frågor märkes:

Snygghet och ordning inom fabrikslokalerna. Fördelar och nackdelar av klädska. Onödig nedsmutsning av arbetsplatserna. Hygieniska spörsmål i samband med vattenförsörjningen. Arbetstid, arbetsförhållanden i samband med fabriksnybyggnader. Planering av nytt badhus. Kiv mellan olika arbetargrupper. Föredrag, studiebesök och studiecirkel.

Förslag till förbättringar.

En av de ursprungligaste och viktigaste uppgifterna för de tekniska kommittéerna — sedermera samarbetskommittéerna — var att utgöra forum för de anställdas förslag till tekniska förbättringar. För att stimulera intresset härför beslöts på ett tidigt stadium, att förslagen borde belönas i förhållande till sitt värde. Produktionskollegiet, som består av cheferna för de olika driftsavdelningarna, är den centrala instans, som bedömer, huruvida ett förslag bör belönas, samt hur stor belöningen skall vara. Genom detta förfaringsätt tillförsäkras de inlämnade förslagen en sakkunnig bedömning. Denna centralt överblickande instans kan vidare väga det ena förslaget mot det andra, vilket möjliggör en rättvis bedömning.

Belöningarna har hittills utgått såsom gratifikation. Avsikten är emellertid, att belöningarna också skall kunna utgå såsom stipendier för studieresor, framför allt till koncernens kunder. För detta ändamål har en stipendiefond inrättats. För att sär-

skilt stimulera ungdomar till medverkan kan slutligen belöningarna få formen av räntefria eller t.o.m. återbetalningsfria studielån.

Förslagen har hittills i huvudsak siktat till detaljförbättringar av produktionsapparaten. De hittills belönade förslagen har efterhand införts i »Brännpunkten» och närmar sig f.n. ett 50-tal.

Samarbetskommittéerna och lönefrågor.

Löne- och ackordsfrågor skall inte behandlas inom samarbetskommittéerna, då ju härför finns särskilt forum. Emellertid förekommer det stundom vissa gränsfall, som med fördel kan bli föremål för behandling inom samarbetskommittéerna. Frågan kan t.ex. gälla den arbetstakt, som ligger till grund för ackorden, en lönefråga kan vid närmare påseende visa sig vara en teknisk fråga osv.

Samarbetskommittéerna och den interna informationen.

Personalinformationen inom Höganäskoncernen sker i stort sett genom »Brännpunkten», genom samarbetskommittéerna och på informationsmöten. Här skall endast behandlas informationen till samarbetskommittéerna och densammas spridning därifrån och ut till de anställda.

Från bolagsledningen lämnas genom samtal och konferenser snart sagt dagligen informationer rörande förändringar av ena eller andra slaget, planeringar osv. till driftsingenjörerna (samarbetskommittéordf.). Det är för alla parter angeläget, att information rörande frågor, som behandlas på samarbetskommittésammanträdena, sprides i första hand till den arbetargrupp, som kommittén representerar. För att trygga denna spridning har numera följande rekommendationer givits av ledningen till ordförandena i samtliga samarbetskommittéer:

1. Skriv utförliga protokoll!
2. »Spika» avskrift av protokoll på arbetsplatsens anslagstavla!
3. Lämna avskrift av protokoll till fackföreningsavd. eller fabriksklubben!

Slutomdöme.

Att döma av en nyligen gjord undersökning, som f.ö. ligger till grund för ovanstående redogörelse, kan man nog våga påstå, att Höganäskoncernens samarbetskommittéer hittills lyckats i sin uppgift att åstadkomma en de anställdas aktiva medverkan och samverkan vid lösandet av arbetsplatsens problem, såväl de tekniska som de sociala. Den på detta sätt uppnådda delaktigheten, »vi-andan» i förening med information rörande de förutsättningar på vilka koncernen bygger sin verksamhet samt dess ekonomiska ställning, tillverknings- och investeringsprogram och framtidsplaner överhuvud, har säkerligen också främjat ett gott förhållande mellan bolagsledningen och de anställda samt de anställda inbördes, vilket ju är en av de viktigaste förutsättningarna för trivseln i arbetet.

Eric Lindström.

Från kanoner till huvudvärkspulver...

ETT STUDIEBESÖK VID BOFORS

Av förman Arthur Nilsson, Höganäs

Ett återbesök.

Studiedelegationer från industrier och tidningspress har vid flera olika tillfällen besökt Höganäs för att på ort och ställe studera dels vår industri och dess tillverkningar, dels och i synnerhet få informationer om våra samarbetskommittéer, deras sammansättning, arbetsformer etc. En sådan delegation från Bofors besökte Höganäs under februari i år med överingenjör Wahlquist från AB Bofors Nobelkrut i spetsen. I övrigt utgjordes delegationen av representanter för arbetsledare och arbetare. Vid detta besök blev undertecknad samt representanter för arbetarnas fackliga organisation och ledamöter i samarbetskommittéer av överingenjör E. Olsson och 1:e ingenjör M. Nilsson kallade att närvara.

Vid en sammankomst på aftonen första dagen av detta tvådagarsbesök, vid vilken dir. Gummeson presiderade, framkastades tanken på ett återbesök vid Bofors. Denna tanke blev också verklighet den 18 och 19 juni, då samtliga, som var närvarande vid ovan nämnda sammankomst, jämte herr E. Lindström på Informationsavd., fick det oskattbara nöjet att besöka AB Bofors och Nobelkruts anläggningar i Karlskoga.

Det måste sägas, att för den som aldrig tidigare varit i tillfälle att se någon större industri utöver vår egen, var det en upplevelse, som sent glömmes. Vid framkomsten till Karlskoga på förmiddagen mottogs vi på det hjärtligaste av överingenjör Wahlquist och doktor Lönnberg. Vi installerades omedelbart på Karlskoga stadshotell, nybyggt och magnifikt. Emedan överingenjör Olsson och ingenjör Nilsson inte hade tillfälle att komma förrän dagen därpå, föreslog överingenjör Wahlquist, som var vår huvudciceron, att vi skulle uppskjuta besöken vid anläggningarna till andra dagen, då vi alla var samlade. I stället ville han visa oss skåningar ett stycke av det mångomsgungna Värmland.

På 15-milafärd i Värmland.

Vi accepterade tacksamt och bilade ut på en 15-milafärd uppåt Värmland. Och enbart denna färd var värd resan. Även om vi inte nådde upp i Selma Lagerlöfs och Gösta Berlings egentliga hembygd, så fick vi beskåda sevärdheter och naturscenerier i rikt mått. Under denna färd, som till en början går i nordlig riktning upp genom Lokadalen längs Timsälven och Trösälven passerar vi Karlskoga gamla bergslag med de berömda hyttorna. Vi far sålunda förbi Silverhyttan och Flosjöhyttan och gör sedan en avstickare in i Västmanland, där vi bl.a. beser Loka hälsobrunn. Sedan går färden över färjan vid Torrvärpsund till Grythyttte skifferverk, Saxhyttan och Persbergs gruvfält. Strax är vi åter tillbaka i Värmland, och sedan vi ätit lunch i Filip-

stad, besöker vi John Ericssons mausoleum där, som utvisar, var denne Värmlands store son fått sitt sista vilorum efter sin långa griffefärd över Atlanten på det amerikanska krigsfartyget. Bland de orter, vi sedan passerar, märkes Daglösen, Bjurbäckshyttan, Storfors bruk samt Bjurtjärns kyrka. Här beser vi en ståtlig gammal herrgård, som ägdes av en tysk. Under kriget fann myndigheterna det vara lämpligt att bygga ett lv-torn intill gården, men häröver kände sig tysken så förnärad, att han flyttade till Örebro. Färden går vidare, och så är vi åter tillbaka i Karlskoga, Sveriges till yttinnehållet största stad.

Vi pratar samarbetskommittéer.

Under aftonens lopp fördes intressanta och ibland ganska animerade diskussioner om industriens och arbetslivets många olika aktuella problem. Samarbetskommittéerna och deras arbete var givetvis ett av de första diskussionsämnena. Här verkade det emellertid, som om man ville ställa sig avvaktande ännu. Några kommittéer hade inte bildats, och det sades, att man ville invänta de då påbörjade saltsjöbadsförhandlingarnas slutförande. Och så anses vi skänningar för tröga och sävliga!

Morgonen därpå börjar vandrigen genom Bofors' verkstäder och Nobelkruts fabriker och anläggningar, som utgjorde denna resas klimax. Början göres med lärlingsverkstaden, som bara den är en sevärdhet av stora mått. Här börjar pojkarna vid 14 års ålder, får under viss tid genomgå de olika avdelningarna: plåtslageri, smedja, svarvareverkstad osv. I utbildningen ingår ganska mycket teoretisk undervisning i väl inrättade lärosalar. All sådan undervisning meddelas under arbetstiden.

Ungdomens fritidsproblem löst.

Intill denna stora lärlingsverkstad finnes en s.k. Ungdomsgård, byggd och bekostad av Bofors och skänkt till Karlskoga stad. Här finns möjlighet för ungdomar från 5- till 6-årsåldern och uppåt att finna nyttig och nöjsam sysselsättning i lekstugor, trä- och metallslöjd, vävskolor, kvinnlig slöjd, målning, gymnastik, studiecirklar av olika slag osv. allt under erfaren ledning. Här synes problemet om ungdomens fritidssysselsättning vara löst. Man har också ända upp till 800 ungdomar här under en säsong.

Sedan kommer turen till de stora verkstäderna. Bofors ägnar sig som bekant i mycket stor utsträckning åt tillverkning av krigsmateriel, även om den civila tillverkningens vågskål, naturligt nog just nu, tenderar att väga över. Då jag inte är säker på om mottot »En svensk tiger» är upphävt i fråga om militära ting, skall jag inte närmare ingå på Bofors produktion som sådan. Det skall endast sägas, att det är en upplevelse att gå genom dessa kolossala verkstäder och den stora hammarsmedjan med hejare på upptill 40 ton. Silikafabrikens krosshus verkar dövtumsskola jämfört med det larm, som dessa bjässar utvecklar, när de slår ned på de vitglödande ämnen på hela ton, som de formar till färdigsmidda delar.

6.000 ritningar för en enda pjäs.

När man sedan i monteringshallarna ser dessa tusentals delar av alla storlekar, från de största på tonvikter ner till tändstiftsnålen, knappt synlig för blotta ögat, blir man verkligen imponerad av svensk verkstadsindustri. Imponerad även av svensk ingenjörskonst och teknik, då man hör, att för dessa kolossala bjässars färdigställande fordras upp till 6.000 ritningar och 10.000 delar.

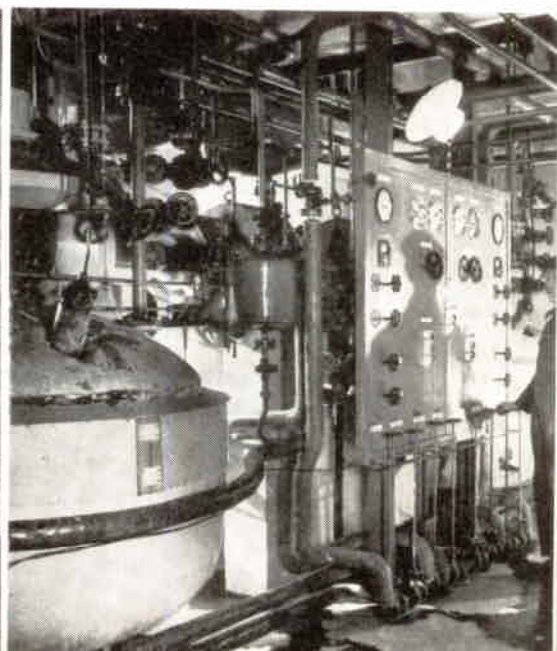
En säregen upplevelse är också besöket i den s.k. bergverkstaden, som byggts under kriget. Hela verkstaden är insprängd i kolossala tunnlar i berget och i dessa har man uppfört verkstadsbyggnader i två våningar. Här djupt i urbergets inandöme arbetar man tack vare sinnrika belysningsanordningar i fullt dagsljus och på grund av enastående ventilationsanordningar i en luft, som inte skiljer sig från luften ute i Guds fria natur. Det är egendomligt att se cissus slingra sig uppåt väggarna och alla våra vanliga blomkruksväxter på borden i matsalar och kontor. En behaglig rumstemperatur råder överallt.

En titt på världens sötaste flickor.

Från Bofors verkstäder går vår färd till Nobelkruts anläggningar i Björkborn, som stadsdelen heter. Före avfärden lämnade överingenjör Wahlquist en intressant redogörelse för anläggningens tillkomst och utveckling samt nuvarande fabrikation. Man måste säga, att det säkerligen inte finns många in-

I denna verkstad monteras kanonrör . . .

. . . och här tillverkas huvudvärkspulver (acetylsalicylsyra).

dustrier, som kan uppvisa så många strängar på sin lyra som just Nobelkrut. Nobelkrut tillverkar, som bekant, krut och sprängämnen av skilda slag. Dessa tillverkningar utgör den krigsbetonade delen av industrien. Dessutom trollar man fram en hel del andra saker, mera civilbetonade. Här fabriceras farmaceutiska produkter, halvfabrikat för lacker — cellulosalacker användes ju i våra dagar i oerhörda mängder och för en massa olika ändamål. Vidare tillverkas hela svenska folkets behov av huvudvärkspulver (acetylsalicylsyra). Överingenjör Wahlquist talar om, att på vår rundvandring skall vi få göra bekanskap med världens sötaste flickor, och jag ser, hur den ende ogifte representanten i vår delegation spetsar ögon, öron och alla sinnen. På Björkborn tillverkas nämligen också sackarin, vilket ju är det sötaste som finns. Och flickorna jobbar med detta!

Utöver allt detta är man i färd med att bygga upp en icke oväsentlig s.k. luktämnesindustri. Härifrån skall komma ingredienser för puder, parfymers och övriga välluktande agremanger, som gör våra damer så tilldragande.

Bakom alla dessa resultat ligger givetvis ett enormt forsknings- och försöksarbete, som ständigt bedrivs i ett stort forskningslaboratorium och därefter i mindre försöksfabriker under ledning och medver-

kan av de bästa in- och utländska kapaciteter på vetenskapens och teknikens område.

Arbetet i sprängämnesfabrikerna är givetvis mycket riskfyllt, och sprängningsolyckor är inte sällsynta. Man har emellertid lärt av olyckorna och numera kommit fram till en praktiskt taget 100 %-ig säkerhet för den mänskliga arbetskraften — ett betydelsefullt resultat på skyddsarbetets område.

På provskjutning med Boforskanoner.

Från Nobelkruts många jordvallsomgärdade fabriker återföres vi så till Bofors och, som pricken över i:et, ut till dess försöksskjutfält. Ja, bara detta hade fordrat ett helt kapital, men jag skall inskränka mig till att nämna, att vi med fingrarna i öronen fick beskåda provskjutning med både större och mindre pjäser av Bofors' fabrikat. Härtill skall endast till sist nämnas demonstration av en massa tekniska finesser och hjälpmedel för alla de olika prov, som ingår i varje sådan skjutning.

Återstår bara att uttala vårt varma tack dels till överingenjör Wahlquist och doktor Lönnberg för deras gästvänliga och gemytliga ciceronskap, dels till dir. Gummeson såsom varande den ursprungliga initiativtagaren till denna minnesrika färd.

Arthur Nilsson.

Vägen till toppen... och därefter

Ett inlägg från en kvinnlig läsare.

I aprilnumret av »Brännpunkten» fanns en artikel, vars överskrift löd »Vägen till toppen — och därefter». Den behandlade ett känsligt hemmens problem nämligen det problem, som berör hustruns förståelse för mannens arbete. Detta är naturligtvis mycket betydelsefullt och absolut nödvändigt ur alla de synpunkter sett, som framhölls i nämnda artikel.

I denna sades emellertid ingenting om mannens förståelse för hustruns arbete inom hemmet. Hur många äkta män lägger märke till, att de dagligen har hela och rena kläder att sätta på sig, eller att hemmet är doftande rent och pyntat? Inte många. Kanske ser de allt detta och trivs därmed, men inte ett ord säger de till lilla frun. Hon går därhemma hela dagen och arbetar i ensamheten och samlar på så mycket, som skulle sägas till mannen, när han kommer hem. Men knappast ett ord till svar får hon, om hon försöker börja prata. Hur vore det, om de äkta männen ibland gav sina hustrur en liten uppmuntran eller ett litet bevis på att de har sett, vad hon gjort och gör för hemmet? De borde någon gång lämna sitt eget jag och intressera sig för hemmet och hustruns små problem. Den ömsesidiga förståelsen för varandras arbete skulle då säkert bli till ett inre krafttillskott och en hjälp på »Vägen till toppen — och därefter».

Ird.

Vi tackar för inlägget från den kvinnliga sidan och ser gärna, att diskussionen fortsätter. Vad säger herrarna?

Red.

Han kunde

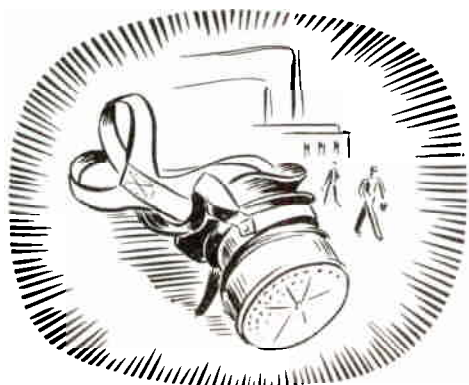
En turist kom vandrande framåt landsvägen. Vid ett vägskal stannar han villrådig och frågar en vid kanten liggande bonddräng efter vägen till Tomelilla.

I stället för svar lyfte denne på ena benet och sparkade mot det efterfrågade hållet.

Förbluffad utbrister vandraren:

— Kan ni göra en sådan lat åtbörd till, så ska ni få en krona!

— Ni kan lägga den här i lomman (fickan).

Med skyddsombud på Gävlebesök

»Avsikten med arbetarskyddsutställningen i Gävle är främst att ge arbetsgivare och anställda och framför allt ledamöter av säkerhetskommittéer jämte skyddsombud en både överskådlig och detaljerad framställning av arbetarskyddets mål och medel. Arrangörerna har lyckats väl i denna sin avsikt, och man kan vänta sig, att utställningen skall bli ett värdefullt bidrag till arbetarskyddets effektivisering. Den lämpar sig särskilt väl för studiebesök av säkerhetskommittéer och andra i den lokala säkerhetstjänsten engagerade. Dylika studiebesök är redan planerade från flera företag, däribland en del större järnbruk, varv och verkstäder, och man kan gott rekommendera berörda parter vid andra arbetsplatser att följa exemplet.» (Utdrag ur Metallarbetaren nr 27/1946.)

Bland de företag, som låtit sina skyddsombud besöka Gävleutställningen, är Höganäsbolaget. Ett av skyddsombuden har skickat oss följande skildring av besöket.

Torsdagen den 18 juli samlades 9 stycken skyddsombud samt chefen för Höganäskoncernens skydds-

Säkerhets- tjänsten

kontor, kapten Jungbeck, vid Gävle järnvägsstation. Dessa herrar hade på koncernens bekostnad blivit sända att studera avdelningen för arbetarskydd på Gävleutställningen. Det var ombud från nära nog varje plats, där företaget har sina olika arbetsplatser belägna. Det var Tore Billsten (Skromberga), Ivan Fridh (Lomma), Fritz Fridlund (Gunnars-

Utanför »Skeppet».

Belönade förslag till förbättringar

Förslagsställare	Anställd vid	Beskrivning av förslaget	Förslaget inlämnat
Linbanemästare I Nilsson	Gruvan, Nyvång	Förbättrad fastsättning av räls å stålsyllar	jan. 45
Gruvarbetare G Engström	Gruvan, Nyvång	Förbättrad fastsättning av räls å stålsyllar	jan. 45
Snickare A Persson	Gruvan, Gunnarstorp	Skydd vid klyvning på cirkelsåg	febr. 46
Gruvarbetare H Olsson	Gruvan, Nyvång	Isärtagbar växel	mars 46
Maskinarbetare Ch. Dahl	Mek. Verkstaden, Bjuv	Anordning för rensning av borrhål till gruvan	mars 46
Tegelpressare A Persson	Tunnelugnsfabriken, Bjuv	Anordning för lyftande av tunga tegel vid maskinpressar	mars 46
Smörjare E Ingemansson	Tunnelugnsfabriken, Bjuv	Anordning för lyftande av tunga tegel vid maskinpressar	mars 46

Från utställningsområdet.

Kring eftermiddagskaffet.

torp), Erik Pettersson (Hyllinge), Harry Rosenkvist (Västervik), Svante Olsson (Billesholm), Erik Lundberg (Nyvång), Erik Björnell (Baskarp) samt Ivar Westerberg (Höganäs). Sedan vi inkvarterat oss och fått en bit mat på »Skeppet» — ett originellt och trivsamt ställe — var vi redo för besök på utställningen.

Ett glidskydd i teori och praktik.

På arbetarskyddsutställningen demonstrerades en hel del utmärkta skydd. Särskilt framhöll man betydelsen av frisk luft och god belysning. Kurvor och annan statistik belyste olycksfallsfrekvensen. Trots alla förebyggande åtgärder hade år 1945 i hela landet inträffat 750 dödsfall, 3.000 fall av invaliditet och 250.000 andra olycksfall. Dessutom inträffar 500 fall av ohälsa per år. Således finns det ännu mycket att göra i förebyggande syfte. Bland annat utställdes utsagnings- och luftkonditioneringsapparater, anordningar för olika grad av passande belysning m.m. Flera olika slag av andningsfilter, av vilka de flesta redan provats vid Höganäsbolaget, fanns även. Något som vi särskilt lade märke till, var de präktiga stegar man utställde med glidskydd och alla finesser, medan ett par i lokalen sysselsatta målare hade stegar som saknade alla dessa glidskydd m.m., som lagen föreskriver. Vilket vi för övrigt var oartiga nog att påpeka för ciceronen i denna avdelning.

Utfärd till Furuviik.

Fredagen den 19 på morgonen beslöt sig samtliga för att fara ut till friluftsparken och badplatsen Furuviik, vilken blivit oss rekommenderad som något vi inte fick försumma att se, medan vi nu var i Gävle. Furuviik firar tioårsjubileum, och är en anläggning i stil med Skansen i Stockholm med en hel del djur såsom apor, tvätthjörnar, sjölejon, hjortar, zebror, krokodiler, pingviner m.m. Dessutom finns där en badanläggning för mindre simkunniga, och för övrigt är det möjligheter till bad litet överallt vid klipporna där omkring.

Ett givande besök.

Undertecknad ägnade resten av dagen åt Gävle-utställningen och besåg en hel del hallar, som jag ej hunnit med föregående dag, bl.a. den hall, där firman M Delin utställde en del höganäsfabrikat såsom klinkerplattor, grenrör och rörböjar samt gristråg m.m.

Studiebesöket har på alla sätt varit givande och stimulerande för oss i egenskap av skyddsombud. Vi har gynnats med ett helt enkelt strålande väder,

kanske en smula för varmt, om man skall göra någon anmärkning på det. Ja, så är då denna härliga och lärorika utflykt avslutad, och eftersom vi har personliga biljetter, har sex av oss beslutat sig för att bese Stockholm. Men det är ju en annan historia...

Wg.

Gå först till förmannen!

Under årets lopp har av arbetarna själva en mångfald påpekanden gjorts till främjande av arbetarskyddet, vilka resulterat i förbättringar av olika slag.

Så långt är allt gott och väl. För ordningens skull bör dock påpekas, att tillvägagångssättet inte alltid varit det rätta, när dylika önskemål framförts. I regel vänder sig nämligen vederbörande till närmaste skyddsombud och delger denne vad han har kommit att tänka på. Vill det sig då illa, skriver skyddsombudet upp vad saken gäller och drar sedan upp frågan på nästa sammanträde med säkerhetskommittén — kanske först månader efteråt. På detta sätt »förpuppas» ett ärende alldeles onödigtvis under längre eller kortare tid till skada för skyddsarbetet.

Skyddskontoret vill därför påpeka, att gången av ett dylikt ärende är följande:

1. Envar, som har ett förslag att göra beträffande arbetarskyddet, vänder sig med detta förslag till *sin förmän*.
2. Förmannen framför förslaget till driftsingenjören, om det är av sådan natur, att denne bör underrättas. I annat fall ombesörjer förmannen själv de erforderliga åtgärderna.
3. Skyddsombudet, som mycket väl kan ha underrättats om vad som förekommit, vidtar ingen åtgärd, såvida inte det till förmannen framförda förslaget glöms bort eller av annan anledning inte blir utfört inom rimlig tid. Då, men först då, vänder sig skyddsombudet med en förfrågan till förmannen.
4. Även i de fall, då förmannen kanske inte anser, att förslaget är lämpligt, kan skyddsombudet underrättas och får då möjlighet att diskutera fallet med förmannen.
5. I sista hand avgöres tvistiga frågor av driftsingenjören.

Jbk.

Skyddsombud gör fin uppfinning

Stor olycksfallsrisk föreligger i samband med propssågning. Detta gäller framför allt vid klyvsågning. Sågarens fingrar kommer i obehaglig närhet av klingan, när de håller fast de korta träbitarna, som skall klyvas till kilar och användas i gruvan vid skyddsstämning i linjebrott. Skyddsombudet Hilding Olsson vid Schakt Malmros, Billesholm, tog sig en ordentlig funderare på problemet att undanröja olycksfallsrisken med påföljd att han snart konstruerade en fixtur, som håller fast trästycket under sågningen. För att skydda sågaren mot uppvirvlat sågspån och kringflygande träflisor

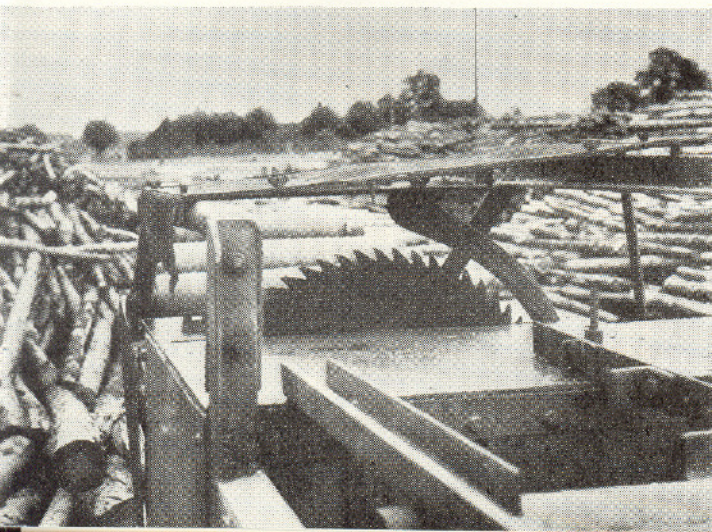

Skyddsombudet Hilding Olsson t. h. och herr John Johansson t. v. vid den numera riskfria klyvsågen.

anbringas ett skydd av järntrådsnät över klingan. Nätet kan flyttas undan, så att klingan blir tillgänglig vid kapning.

Från säkerhetskommittén, som givetvis i första hand behandlat herr Olssons uppfinning, har saken remitterats till samarbetskommittén. Då det här även gäller en teknisk förbättring av en maskinkonstruktion, har uppfinningen i vanlig ordning belönats med gratifikation.

Skyddsanordningen kommer nu efter hand att införas vid propssågarna även på övriga gruvplatser.

Närbild av sågklingan med skyddsnätet, som skyddar sågaren mot flisor och splitter.

Vattnet var bakteriefritt

Under den nu förflutna sommaren hände vid ett par tillfällen, att några av de arbetare, som begagnar det nyuppförda tvätt- och duschrummet i rörfabriken, Höganäs, fick bölder. Misstanke uppstod, att vattnet kunde vara orsaken. För att vara på den säkra sidan lät Skyddskontoret Kemiska Kontrolllaboratoriet i Hälsingborg verkställa en bakteriologisk undersökning av vattnet.

Av denna framgick, att *inga för huden skadliga bakterier* anträffats i vattnet — protokollet fanns f.ö. till påseende i tvätttrummet under sept. månad.

Jbk.

Bra betyg

Det har många gånger talats och skrivits om vilken betydelse det har för trivselen på arbetsplatsen att det är snyggt, rent och ljust, och ofta har det framdragits exempel på den oordning, som råder. Däremot har man sällan fått höra, att det någonstans skulle se trevligt ut.

Under detta år har Bolaget haft ett stort antal besök ej blott från svenska företag och från de övriga skandinaviska länderna utan även från många andra länder såsom Holland, Belgien, Frankrike, Schweiz, England och Förenta Staterna. Efter en rundvandring genom olika fabriker kommer alla dessa besökare med samma uttalande: fabrikererna förefaller mycket välplanerade med goda utrymmen, stora och rena fönster, och stor plats för utvidgningar. Mest imponerade är de av den ordning, renhet och snygghet, som råder överallt, och något liknande säger de sig aldrig ha sett. De kan ej förstå, hur det är möjligt hålla fabriker i ett sådant skick, och är imponerade av det intresse, som på alla håll måste finnas härför. De säger sig vara övertygade om, att det i fabriker, som är i ett sådant skick, måste kunna tillverkas mycket förstklassiga tegel osv. Innan de kom hit, undrade de kanske, vad Höganäs var för ett litet tegelbruk, men sedan de sett våra anläggningar, vill de mycket gärna beställa ett provparti, och de är förvissade om, att kvaliteten vid ingående provning skall visa sig minst lika bra som andra fabrikat.

Det är roligt att visa fabriker, när man får höra sådant, och det bör också glädja alla dem som, var och en på sitt sätt, bidrager till att vi har »de snygaste och renaste fabriker för eldfasta material i världen».

L. F.

Reflexion

Följande lilla dialog utspann sig en dag för en del år sedan i en av gruvorna i nordvästra Skåne.

Gruvfogde X., bekant för sin mustiga humor, kom in i ett arbetsrum i gruvan, där arbetaren Y. var sysselsatt. Denne var mycket slagfärdig.

X. utbrister, när han får syn på Y.:

— Vad ser jag genom mina glasögon? Jo, en stor åsna!

Y. genmålde helt lugnt:

— Aha, då är det såna där speglaglas!

Fabriksarbetare Karl Rob. Svensson,
Höganäs, f. 1879.

1 Svensson började vid Bolaget redan som 12-åring och har från första dagen till den sista arbetat i Kärlfabriken, där han första tiden »slog brickor» (att ställa kärlen på, då de skall brännas). Fortsatte med att forma såväl hushålls- som prydnadsgods. När denna gren nedlades på 20-talet, överflyttades S. till den syrafasta avd. S. berättar, att han tidigare varit vår berömda bildhuggare professor Milles behjälplig att forma reliefer till Tekniska Högskolan i Stockholm. Det var en bra karl att arbeta för, enkel och trevlig, kort sagt en riktig hedersprick. Han har också hjälpt professor Eric Grate att forma en fin relief, och han var med och tillverkade en hel del prydliga saker till Baltiska utställningen i Malmö 1914.

S. är road av läsning och har alltid intresserat sig för dagens händelser, både politiska och andra. För att hålla vigören uppe och för att komma ut och hämta nya intryck gör S. då och då långa cykelturer. En spänstig veteran!

Målare Hjalmar Persson,
Höganäs, f. 1881.

2 Persson började som 12-åring vid bruket, där han arbetade i olika fabriker under 5—6 års tid. Övergick så till målaryrket och sysselsattes inom denna bransch vid Bolagets fastigheter och kontor inte bara tills han pensionerades i början av detta år utan även därefter. P. är sålunda fortfarande i arbete, och hans utmärkta kroppsliga och

andliga vigör skvallrar om, att här finns oförbrukade energimängder att taga ut länge än. Han har alltid trivts med sitt yrke, som ju medger större rörelsefrihet än i fabriker och gruvor. Men P. framhåller, att då Bolaget för 25 år sedan ej längre hade fast anställda målare, fick P. som »egen» företagare så mycket att göra, dels med själva målningsarbetet,

dels med uppgörandet av anbud, att inte ens fritiden ville räcka till. — P. medaljerades 1938.

Som ung roade sig P. med att måla tavlor. En del av dem visar han för intervjuaren, som kan intyga, att de är både vackra och detaljrika — det senare ett tecken på den noggrannhet och det arbete, som P. nedlagt på sina alster.

Fabriksarbetare Johan Nilsson, Höganäs, f. 1871.

3 Född i Hasslövs församling, Halland, kom Nilsson på hösten 1893 i Bolagets tjänst som grovarbetare. Han sysselsattes vid olika fabriker, och då han år 1914 arbetade i Elektrodfabriken, nuvarande Mekaniska Verkstaden, blev han ombedd att under en kortare tid göra tjänst i Snickerifabriken, där man för tillfället var överhopad med arbete. Då N. sedan länge haft snickeriarbeten som hobby, utförde han arbetet så bra, att han sedermera anställdes på Snickerifabriken. I början gjorde han den iakttagelsen, att hans nya arbetskamrater ej yttrade ett ord till nykomlingen. Han fäste sig emellertid ej särskilt vid det, ty han trivdes kolossalt bra med arbetet. Han har ej varit borta en enda timma från sin tjänst på grund av sjukdomsfall. — Medalj 1938. Utom med snickeriarbeten har N. på fritid sysslat med träsniderier. Han har tillverkat så gott som hela sitt möblemang själv.

Rörsorterare Albin Johnsson,
Skromberga, f. 1880.

4 — Började som 15-åring vid Skrombergaverken, där jag arbetade som klinkerskiljare, formstensputsare, sättare och murarhantlangare i nu nämnd ordning. Omkring 1915 fick jag en mera stadigvarande syssla, som jag innehade tills pensioneringen i år, nämligen som rörsorterare. Detta arbete trivdes jag utmärkt med. Vid sekelskiftet var arbetsstyrkan i Skromberga den dubbla mot nu. Under årens lopp har jag varit med om tre strejker — en avkoppling i det annars så lugna liv man förde. Är också en av dem, som fått pröva på, hur

det känns, när arbetskraften blir överflödigt. Efter första världskriget blev jag nämligen permitterad och gick på nödhjälpsarbete i ett års tid.

Fritiden har mest gått åt att hålla hus och trädgård i ordning. Har även läst en hel del, både noveller och romaner, samt »Brännpunkten» förstås, vars artiklar om Skromberga jag tycker bäst om.

Gruvarbetare Ludvig Nilsson, Höganäs, f. 1873.

5 — Min födelseort är Brunnby. Vid 15 års ålder gick jag till sjöss (»log jag på sjön», som den äkta skänningen säger) och upplevde allehanda äventyr på färder till olika europeiska länder, såsom England, Frankrike och Spanien.

På —98 anställdes jag i Bolagets tjänst och stod så i hela 30 år på gamsen, ett arbete som jag trivdes med. I slutet av trettioalet överflyttades jag till Bruket, där jag ensam fick hand om uppsättningen av fönsterglas i fabriken. Detta arbete uppskattade jag än mera, ty här rådde jag mej själv. Jag fick medalj 1938.

Någon hobby? — Ja, inte precis, men jag har ju skött min trädgård i många år. Avkastningen? — Jo, den har fördelats på släkten, så inte har det blivit något över att sälja.

Gruvarbetare Per Sjö Dahl, Hyllinge, f. 1881.

6 Sjö Dahl fick efter slutad anställning vid Skånska dragonregementet i Ystad sysselsättning vid Hyllinge gruva år 1905, som då ägdes av konsul Olsson. Förtjänsterna var efter dåtida förhållanden mycket goda, och 7—8 kr om dagen var inte ovanligt. S. arbetade först som hjälpdragare i ett års tid, blev sedan extra huggare och därefter ordinarie. Då gruvan övertogs av Höganäs-Billesholms AB, inverkade detta ej på arbetsförhållandena eller förtjänsterna, ty ledningen blev ju i stort sett densamma. År 1928 nedlades gruvan, och S. transporterades till Nyvång, där arbetet i stort sett blev detsamma. Vad gruvarbetet överhuvudtaget beträffar, anser Sjö Dahl, att det var hårt och krävande men ur många synpunkter också intressant.

Vid sidan om gruvarbetet har S. bedrivit en ganska omfattande rörelse med försäljning och reparation av cyklar.

Gruvarbetare Johan Johansson, Bjuv, f. 1878.

7 Johansson är född i Böketofta, Kågeröd, och kom till Bjuvs gruva 1896. J. trivdes med det fria arbetet i gruvan trots slit och besvärliga arbetsförhållanden, innan maskindriften infördes. Han

bröt benet 1929, och därmed var hans bana som gruvarbetare slut. 1930 blev han eldare vid Schakt III, och 1943 överfördes han till fabriksdriften.

Eget hus och täppa har skänkt honom tillräcklig sysselsättning på fritiden.

Fabriksarbetare Oscar V Berg, Höganäs, f. 1879.

8 Född i Brunnby församling kom Berg i Bolagets tjänst år 1902, där han fick anställning i en tegelfabrik, som låg vid Steglinge gård. Han arbetade där och trivdes även i gruvan i ett par års tid. Sysselsattes så med diverse lastningsarbeten en tid, varefter han överflyttades till gamla rörfabriken, där han förblev så gott som hela sin anställningstid hos Bolaget, tills han pensionerades den 1 mars i år.

Tegelarbetare Karl Ingemansson, Bjuv, f. 1878.

9 Ingemansson, som är född i Verum, Kristianstads län, tog anställning i Bjuvs fabriker 1893, där han sysselsattes med lastnings-, ugn- och sorteringsarbeten. I. var med på den tiden då teglet langades ned i ugnarna genom luckor i valven, och bränningen skedde med eldning för hand i s.k. gällar, som måste rivas, när ugnarna skulle tömmas. — Han medaljerades 1938.

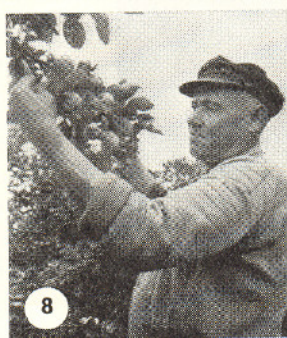
I unga år tillhörde I. en vältrimmad och populär gymnastiktrupp, som ofta uppträdde offentligt.

I. är intresserad av träsnideri och visar med berättigad stolthet en golvlampa, konstnärligt utformad ur en apeltam.

Gruvarbetare Karl Fors, Hyllinge, f. 1878.

10 Fors började i Skromberga år 1900, vilken anställning inte varade så länge, ty strax därefter tog han värvning vid Skånska husarregementet. I oktober månad 1902 startade han sin bana som gruvarbetare i Hyllinge gruva, först som dragare, sedan som lejduggare, vilket arbete han behöll till år 1928, då driften vid gruvan stoppades. Han överflyttades därefter till Nyvång, där han förblev, tills pensionsåldern uppnåddes.

F., som fortfarande är vid full vigör, tyckte dock, att tiden blev för lång att helt sluta upp med förvärvsarbetet, och då arbetstillfällena åtminstone för närvarande är goda, gör han fortfarande sina dagsverken vid Hyllinge tegelbruk. — Den bästa avkopplingen från dagens arbete har F. funnit i sin koloni och trädgårdstäppa.

SEMESTERRESORNA

»Tänk vad gubbarna varit trevliga hela tiden» säger frun till en av de anställda vid AB Slip-material-Naxos i Lomma, när hon efter hemkomsten från en lyckad semesterresa i Höganäs-bolagets regi uppsöker av »Brännpunktens» lokal-korrespondent på platsen. »Så roligt har man inte haft förr» är en annan av damernas kommentarer. Vi kan inte återge alla reseberättelserna våra lokal-korrespondenter och andra av läsekretsen inkommit med till Redaktionen utan får nöja oss med att saxa litet här och var.

Av det sagda framgår, att också hustrurna till våra anställda deltagit i de kombinerade semester- och studieresorerna. Såväl hustru som ett barn har fått samma bidrag som den anställde, nämligen halva resekostnaden samt 5 kronor i fickpengar. Och det är bl.a. just detta att familjen inte behövt splittras, som gjort våra nuvarande semesterbestämmelser så populära. Herrarna har på ort och ställe kunnat skaffa sig en ingående kännedom om en annan av koncernens tillverkningsgrenar än den han själv arbetar inom, och hustrun har fått sina kunskaper om det företag, hennes man tillhör, vidgade, samtidigt som båda fått en angenäm avkoppling från vardagens enahanda. Att samordna alla resorna — det var sammanlagt inemot ett par hundra resenärer — och tillfredsställa de olika önskemålen blev Informationsavdelningens uppgift. Inte minst tack vare ett gott samarbete med Reso gick allt lyckligt och väl i lås, och även de individuella önskemålen har i stort sett kunnat tillfredsställas. Att detta ibland var nog så besvärligt, skall vi inte förneka. Vad sägs t.ex. om följande önskemål, som framställts på en av de många listorna från verken, som så småningom letade sig fram till Informationsavdelningen?

»N.N. (med fru) önskar resa den 19 juli till Trollhättan. Nattlogi i Trollhättan den 19—20. Uppehåll i Göteborg den 21—22. Återresa den 22 juli. Nattlogiet önskas på pensionat.»

»N.N. (med fru) önskar resa till Trollhättan den 16 juli samt stanna i Göteborg ett par dagar. Billigaste logi önskas.»

»N.N. önskar resa till Trollhättan den 16 juli. Återfärd med båt till Göteborg, där vistelsen väntas bli 3 dagar. Om det blir nödvändigt med nattlogi i Trollhättan den 16, så önskas sådant till ett pris av kr 1:50.»

Trollhättan uppskattat färdmål.

Trollhättan blev utan tvekan det mest besökta verket — inte utan skäl. En intressant tillverkning har vi där, staden är vacker och resenärerna hade möjlighet att »mellanlanda» i Göteborg, vilket sannolikt inte var det minsta dragplåstret. Men vi har haft besökare på de andra platserna också. Höganäsare har besökt Handöl, Västervik och Lomma, och här i Höganäs och nordvästra Skåne har vi haft besök från bl.a. »släkten» borta i Axeltorp.

»Minnen för livet.»

Vi besöker herr Hilding Paulsson och hans fru efter hemkomsten från semestern. Herr Paulsson är anställd på Rörfabriken i Höganäs och har varit ledare för en grupp, som besökt Trollhättan. Vi behöver inte intervjua herr Paulsson, han har redan gjort en reseberättelse, som han sticker till oss, och ur den saxar vi.

»Vi på Rörfabriken diskuterade ivrigt resan. De flesta ämnade fara till Trollhättan. Inte mindre än 42 st anmälde sig. Och så bar det iväg... Göteborg nästa — hur ljuvligt lät inte konduktörens ord efter den långa tågresan. Förväntansfulla knogar vi till Viktoriascholan, där logi var ordnat till det billiga priset av 1 kr per natt och person.

...hälsas välkomna tillbaka av herr Lindström.

Belåtna semesterresenärer ...

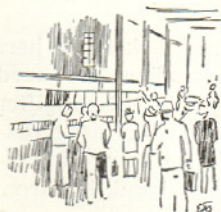

... Nästa dag var en stor dag för alla. Gripsholm skulle anlända och med den Greta Garbo. Tusentals människor hade redan före oss samlats i förhoppning att få se en skymt av den hemvändande stjärnan. ... Samma dag ställdes färden till Trollhättan, där vi mottogs av ing. Ehrensträhle, som visade oss omkring i koncernens anläggningar. Dessa omfattade smältverk för framställning av Sicto kiselkarbid och stålsand. Vidare gjordes besök hos Nydkvist & Holm. Våra damer fick inte vara med om detta, men de gjorde i stället en tur upp på den höga »Kopparklinten», varifrån man har en hänförande utsikt... Nästa dag avlades ett besök på Götaverken i Göteborg, dit vi nu åter

Herr och fru Paulsson berättar om sina upplevelser.

anlönt... Ja, alla dessa besök, som Bolaget förmedlat, var omtyckta av alla, och de kommer att bli minnen för livet. Det var inte utan att mångt öga tårades, då vi dagen därpå motvilligt återträdde resan hem, där vi möttes av herr Lindström med fotograf. En gemytlig »välkommen-tillbaka»-scen utspelades, och man kände sig nästan som om man vore självaste Mr. Swanson. Sällan har väl en resa motsetts med så ivriga förväntningar som just denna kombinerade nöjes-, studie- och sällskapsresa, och efteråt vågar jag säga, att den uppfyllt våra djärvaste förväntningar och i ordets rätta bemärkelse varit vad man kallar en önskeresa. Ja, hur skulle en resa kunna vara annat än lyckad,

när vädret är härligt, kamratandan god och maten sådan, att den kunnat tillfredsställa vilken skåning som helst (och det vill ju inte säga litet). Vi hoppas nu alla, att flera sådana resor kommer till stånd.»

»Det här gör vi om till nästa år»

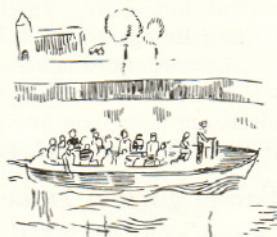
därom är man eniga nere i Lomma, sedan man varit med om en resa till Trollhättan. »Brännpunktens» lokalkorrespondent, förman Oskar Björkman, som varit med »de sina» har samlat en hel del intryck från resan — alla positiva — och vi låter honom berätta ett slag.

... Ingenjör Ehrensträhle hälsade oss välkomna. Han framhöll, att fabriken stod inför en omändring och tillbyggnad. Damerna ansåg han (halvt förläget och ursäktande) borde stanna utanför på grund av det svarta stoff, som fanns överallt i rikliga mängder, och som lätt kunde sätta spår efter sig. Medan herrarna besåg fabriken, ägnade sig damerna åt Stålsandsavdelningen, där gubbarna var betydligt vitare i skinnet än på de andra avdelningarna. Vi får dock tro våra damer, när de

säger, att det inte var gubbarna som intresserade mest utan »fyrverkeriet».

... Sista dagen användes till att se »Götet» på nära håll. Efter en stadig frukost företogs en utflykt med »Paddan», en båtfärd på ungefär en timma. Farhågorna för sjösjuka visade sig vara betydligt överdrivna, även om gungningarna ute vid varven märktes. I Göteborg hann vi också med att se den underbart vackra Trädgårdsföreningen.

... Som slutomdöme anser jag, att resan var lyckad. Jag tror, att detta uppslag till semesterrekreation var så utmärkt, att vi skall fortsätta till nästa år. Man och hustru har möjlighet att tillsammans resa ut och se vårt vackra land under några dagar...»

Större intresse för arbetet.

Bland resenärerna finner vi en och annan, som i semesterresorna främst sett ett medel att tränga djupare in i sitt eget arbete. Vår tillverkning är ju ofta sådan, att råvaran brytes eller tillverkas på ett ställe, medan den förädlas på ett annat. Den som arbetar med själva råvaran har därför ett givet intresse av att se, hur den färdiga produkten ser ut, till vars fulländning han på ett tidigare stadium i tillverkningsprocessen medverkat. Dessa tankar hade herr Thure Wallin på Smältverket i Höganäs, som i sin dagliga gärning är sysselsatt med tillverkningen av de slipmedel, som vid AB Slipmaterial-Naxos i Västervik kommer till användning vid framställning av slipskivor.

»Jag fick se hela tillverkningsprocessen därborta, och det önskar jag, att alla mina kamrater i Smältverket också skulle fått», säger herr Wallin. Genom besöket i Västervik har jag fått större insikter i mitt yrke, och med fördjupade insikter kommer onekligen ökat intresse för mina arbetsuppgifter. Det var mycket intressant att följa en skivas tillkomst från siktningen, vägningen och blandningen av slipmedlen och fram till själva bränningen av slipskivan. Förutom slipmedeltillverkningen imponerade de moderna anläggningarna med den nya Sliparskolan först och främst, den effektiva säkerhetstjänsten och loktillverkningen, berättar herr Wallin vidare och är mån om att understryka nyttan av sådana här resor — i all synnerhet när man får en sådan sakkunnig ciceron, som den bolagsledningen i Västervik försåg honom med. —

Mycket vore att tillägga i detta semesterreportage. Vi får slutligen instämma med de storbelåtna semesterresenärerna i deras förhoppning, att erbjudande av likadant slag skall kunna ges till nästa sommar.

G N Ä D

Höganäsbolagets intresse för bostadssociala frågor är av gammalt datum. Redan 1878 fick Bolaget hederspris vid Parisutställningen för sina föredömliga arbetarbostäder. Men tiderna förändras och vår bostadspolitik med dem. I överensstämmelse med arbetarrörelsens egen målsättning söker Bolaget undan för undan förvandla naturaförmånerna till kontant lön. Förr byggdes bostadshus för de anställda i Bolagets regi. I dag är det Bolagets strävan att stimulera de anställda att skaffa sig egna hem. Och utan tvivel måste trivselen och ansvaret bli större, om man själv är ägare till det hus man bebor, än om man bor i »bolagshus».

»Gamle gubben Embergs» ättelägg.

— Ja, så är det säkert, säger herr Arthur Nyman och hans maka, Långgatan, Höganäs, vilka signaturen en vacker sommarkväll av en ren tillfällighet blir bekant med. Jag var på jakt efter en helt annan person, men det visade sig, att den jag sökte avflyttat från den uppgivna adressen, och att lägenheten i stället beboddes av familjen Nyman.

— Nåja, då kan ju vi pratas vid ett tag, tyckte jag, och det hade herr Nyman inget emot utan bjöd den oväntade besökaren stiga in. Ja, så gick det till, när jag kom i kontakt med en av de många, som inte framträder »offentligt», en plikttrogen arbetare och en god familjefader med sinne för vad som är rätt och riktigt. Det är kanske inte en tillfällighet, att herr

»Bolagshuset», vars ena halva övergått i herr Nymans ägo.

Nyman för signaturen på sitt sätt framstår som en god representant för vår skickliga arbetarstam. Han berättar om sig, att han är den femte i en generation, som arbetat omväxlande på »bruket» och i gruvan. Stamfadern, »gamle gubben Emberg», var ett på sin tid välkänt original, om vilken herr Nyman berättade flera

En ny »giv».

Men jag måste återknyta till inledningsorden om Bolagets bostadspolitik, eftersom det blev herr Nyman i egenskap av ägare till ett halvt »bolagshus», som inspirerade mig till det här reportaget.

— Nå, hur har det gått att finansiera det hela? blir min första fråga, när vi kommer in på ämnet.

— Ja, det hade ju aldrig gått, om inte Bolaget tillämpat så generösa bestämmelser vid försäljningen av de här husen, menar herr Nyman och berättar,

att hans del av huset, som innehåller två lägenheter, var åsatt ett så lågt pris som 11.720 kronor. Av detta avskrives en tredjedel under loppet av tio år. Hans egen »insats» — 7.820 kr — är detsamma som inteckningen. Några kontantutlägg blev det

Den nye husägaren följer noga med vad som skrives i »Brännpunkten».

alltså inte för herr Nyman, när han etablerade sig som hyresvärd och husägare. Räntan går till 240 kronor om året, och amorteringen utgöres av 100 kronor första året och därefter 150 kronor per år. Efter 10 år är huset »normalt» intecknat. Hyreskostnaderna (ränta och amortering) uppskrives sålunda under de tio första åren i genomsnitt till ca 300 kronor per år. Omkostnaderna för underhåll etc. tackes gott och väl av den hyra, som en i huset boende hyresgäst erlägger för lägenheten på övre våningen, upplyser herr Nyman vidare. När man ser med vilken yrkeskunnighet han t.ex. tapetserat, vågar man dra den slutsatsen, att »underhållet» i mycket stor utsträckning är hans händers verk, och att största delen av hyresintäkterna går till amortering och räntor.

Medan fru Nyman pysslar om i köket, tar herr Nyman mig med ut och visar mig »sina ägor» med tryggheten hos en skånsk bonde. Arbetsuppgifter saknas inte — häcken skall bort, en del av gårdsplanen skall bli kökstappa osv. Att den nye hyresvärdens skall klara av saken på egen hand, ja därom behöver man inte sväva i tvivelsmål.

Mycket bättre nu än förr.

Här vilar inga ledsamheter — fru Nyman i färd med att torka middagsdisken.

Herr Nyman med sina 32 »bolagsår» på nacken kan anses vara berättigad att göra sakliga jämförelser mellan förr och nu, och han gör det gärna, när han berättar om gamla tider. Nog var arbetet friare förr, menar han, men det var desto tyngre och längre.

— Nu, säger herr

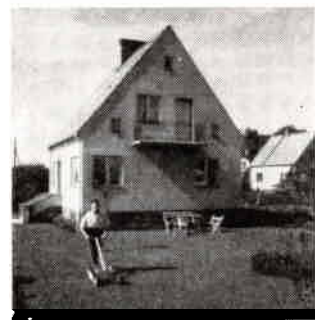
Nyman, har ju de tyngsta arbetena försvunnit, levnadsstandarden har höjts betydligt, och riskerna att bli utsliten i förtid finns inte.

Hos ungherrskap på »Skuldåkra».

Strax i närheten av Långgatan utbreder sig »Skuldåkra» — folkhumorns beteckning för ett av egnahemsområdena i Höganäs — och här är det bara att kliva på nära nog var som helst för att träffa samman med arbetare-egnahemsägare. Jag kommer Syrengatan fram och finner en spänstig ung man sysselsatt med att klippa en ovanligt väl-skött gräsmatta framför en trevlig liten villa.

— Jo, jag »jobbar på Bolaget», medger den tillfrågade, som är herr Sven Svensson, banarbetare på Bolagets diverseavd., lyckligt gift och välbeställd egnahemsägare. Sedan vi gjort en liten rundvandring i trädgården, där herr Svensson inte lämnat någon möda ospard för att få det så fulländat som möjligt, går vi in för att träffa hans unga hustru och se på hemmet. Lika fint som »herrn i huset» har i »sin» trädgård, lika putsat och fint har fru Svensson inomhus. Men så har hon också en man, som tänkt på att få en ändamålsenlig inredning och utrustning. Inte minst stolt är den lilla nätta frun över sitt kök med elspis, rostfri diskbänk och

annat, som hör till modern köksinredning. Vi slår oss ned, och jag frapperas av den glada förnöjsamhet, som präglar de båda makarnas sätt att se på tingen. Och varför skulle man inte vara förnöjd, när man har en sådan präktig make, menar nog fru Svensson, och varför skulle man vara missnöjd, när man har en förtju-

Egnahemsägaren på »Skuldåkra» har många bestyr.

sande fru, ett bra jobb och en god hälsa, skulle säkert herr Svensson svara, om frågan ställdes direkt till honom. Men jag behöver inte komma med »närgångna» frågor. Varje gest, varje tonfall, hela atmosfären i det gästvänliga hemmet talar förnöjsamhetens språk. Men inte den passiva förnöjsamhet, som gränsar till lojhet. Nej, här sitter aktiviteten, handlingslusten i högsätet parad med en vilja att bygga vidare.

Rationell arbetsfördelning.

Att de båda makarna måste hjälpas åt med arbetet i hemmet är nödvändigt, då fru Svensson har arbete »hon också».

— Hur har ni ordnat det då? undrar jag, och makarna berättar:

— Jag börjar kl 6 på morgonen och min fru kl 7, varför jag stiger upp först, berättar herr Svensson, lagar mitt kaffe och gör i ordning morgonkaffet åt min fru, som jag väcker, när jag går.

— För fru Svensson blir det alltså att bara stiga upp till det dukade kaffebordet? undrar jag.

— Å nej, så enkelt är det inte, inskjuter fru Svensson. Jag måste använda tiden, innan jag går till arbetet, väl. Bl.a. brukar jag hinna »halvkoka» middagspotatisen.

Till middagsrasten kommer fru Svensson hem en kvart tidigare än maken och hinner få middagen färdig, tills herr Svensson kommer hem. Middagsdisken hjälps de båda makarna åt med. På eftermiddagen slutar maken kl 4 och fru Svensson kl 5 med den naturliga påföljden, att eftermiddagskaffet är färdigt och framdukat, när fru Svensson kommer hem. Genom att hjälpas åt på det viset, blir det tid över om kvällarna till litet av varje.

»Kaffetären den bästa är . . .»
— fru Svensson serverar sin make påtar.

Industri och samhälle löser gemensamt bostadsfrågan.

Medan fru Svensson lagar till kaffet, berättar herr Svensson litet om hur han ordnat den ekonomiska sidan av egnahemsbygget.

Med tomt har huset kostat 21.200 kr. Första inteckningen (60 %) utgör 10.800 och tertiärlånet 4.100. Av Höganäs stad erhöles 2.000 kr, av Höganäsbolaget 2.000, och själv satte herr Svensson in sitt spar-kapital på 2.300 kr (javisst går det att spara, om man vill, säger han).

Här har vi alltså en redovisning för varifrån pengarna kom till bygget. Men inte minst viktigt är, hur mycket som går till amorteringar och räntor. Herr Svensson meddelar, att han betalar 3 % ränta på inteckningen per år, vilket blir 324 kr. Härtill kommer ränta och amortering på viss del av tertiärlånet — tillsammans utgör dessa kostnader 119 kr. Vidare tillkommer skatter på nära 100 kr, och vi slutar med en utgiftssumma för hyreskostnaderna på omkring 540 kr, vilket utgör 45 kr per månad.

Med herr Svenssons siffror har vi fått ett konkret exempel på hur ett så centralt problem som bostadsproblemet kan lösas genom ett samgående mellan industri och samhälle och med litet offervilja hos den enskilde individen. Och nog blir härigenom resultatet det bästa, det är man övertygad om, när man varit och hälsat på hos herrskapet Svensson, för vilka orden »Egen härd är guld värd» utgör något mer än ett vanligt »väggprim».

Jerker.

En utsökt rosenrabatt hör till trädgården.

OUR ENGLISH COLUMN

In this copy¹ we start an English column², which will contain anecdotes, stories, jokes, poems³, newspaper cuttings⁴, and common phrases⁵.

Try to read this text! It will help you to improve⁶ your English. Words that are not in the Basic word-list will be found at the bottom⁷ of this column.

A GOOD ANSWER

One morning an Irishman⁸ got up very early and went into the grounds of a very rich landowner⁹ hoping to find a rabbit¹⁰ or a pheasant¹¹ for his breakfast. Just as he was coming out of a small

wood he ran into¹² the owner, who also was taking an early morning walk. He saw there was no escape¹³, so he walked up to him and said, »Good morning, my lord, you are out early.« »Yes«, was the reply, »I'm just taking a walk to get an appetite¹⁴ for my breakfast.« Then he looked suspiciously¹⁵ at the Irishman. »But what are you doing

here so early in the morning?» »Well, to tell you the truth¹⁶«, said the Irishman, »I'm just taking a walk to get a breakfast for my appetite.«

EVERYDAY SENTENCES¹⁷

He did me a good turn¹⁸ (= helped me by doing me a service¹⁸).

I'm getting off¹⁹ at next stop²⁰.

Can I give you a lift²¹ home?

Put on²² (out²³) the light or Turn on²² (out²³) the light.

Switch on²⁴ the wireless. Switch off²⁵ the radio.

LIMERICK²⁶

There was a young lady of Niger²⁷

Who smiled as she rode²⁸ on a tiger²⁹.

They returned from the ride³⁰

With the lady inside³¹

And a smile on the face of the tiger.

*

A: Last night I dropped³² my watch on the floor.

B: Did it stop?

A: Of course it did. Do you think it went³³ through?

*

Brown: The dining-room in our new house is so small that the dog can only wag³⁴ his tail up and down.

¹ copy [kø'pi] exemplar, nummer. - ² column [kø'ləm] spalt. - ³ poem [pou'im] dikt. - ⁴ cutting [kæ'tiŋ] urklipp. - ⁵ phrase [freiz] uttryck, fras. - ⁶ improve [impru:v] förbättra. - ⁷ bottom [bø'təm] nederst. - ⁸ Irishman [ai'eriʃmən] irländare. - ⁹ landowner [lændəʊnə] godsägare. - ¹⁰ rabbit [ræ'bit] kanin. - ¹¹ pheasant [feznt] fasan. - ¹² run into springa på. - ¹³ escape [iskei'p] utväg. - ¹⁴ appetite [æ'pitait]. - ¹⁵ suspiciously [səspi'ʃəsli] misstänkt. - ¹⁶ truth [tru:θ] sanning. - ¹⁷ everyday sentences [e'vrɪdeɪ se'ntənsɪz] vardagsuttryck. - ¹⁸ turn [tɔ:n], service [sə:'vis] tjänst. - ¹⁹ get off stiga av. - ²⁰ stop hållplats. - ²¹ lift eg. lyftning; få åka med. - ²² put [turn] on tända. - ²³ put [turn] out släcka. - ²⁴ switch on sätta på. - ²⁵ switch off stänga av. - ²⁶ limerick [li'merik] ett slags skämtvers. - ²⁷ Niger [nai'gø] Nigeria (brittiskt skyddsområde i Västafrika). - ²⁸ rode [roud] red. - ²⁹ tiger [tai'gø] tiger. - ³⁰ ride [raid] ritt. - ³¹ inside [i'nsai'd] inuti. - ³² drop [drop] tappa. - ³³ went [av'gø] gick. - ³⁴ wag [wæg] vifta med.

Kundtjänst

Direktören för det stora varuhuset anländer en dag på sitt allra »bästa» morgonhumör och finner ett av de nyanställda biträdena inbegripen i en livlig dispyt med en kund.

Inkommen på direktörsrummet låter han tillkalla den felande och tömmer under vilda gester sin vredes skålar över biträdet, som emellertid med orubbligt lugn åhör det hela. Direktören avslutar sin salva med följande:

— Känner Ni inte ens till de enklaste grunderna för vanlig affärshyfsning? Vet Ni inte, att »kunden alltid har rätt»?

— Jo visst, direktörn, visst vet jag det, men se den här kunden påstod, att han hade fel!...

DIVERSE KONCERNNYTT

För att bereda provisorisk bostad åt de utländska arbetare, som anvisats av myndigheterna, har på den s.k. Gamla Gruvgården i Höganäs uppförts en barackstad av monteringsfärdiga 24-mannabaracker. Ena halvan av varje barack har inretts med sex rum för två personer i varje rum samt med tvättrum och wc. I den andra halvan finnes kockarum, kök, matsal-dagligrum samt två rum med tillhörande tvättrum med wc. Barackerna har invändigt målats i ljusa färger och utvändigt rödfärgats med ljusa knutar och fönsterfoder. Området utanför har pla-

De provisoriska men hemtrevliga bostäderna för flyktingar vid Gamla Gruvgården i Höganäs.

nerats och iordningställt. Det är Bolagets förhoppning, att dessa åtgärder i stor utsträckning skall förta det intrycket av provisorisk barackförläggning och skapa ett visst mått av hemtrevnad.

Ytterligare fyra baracker (12-mans) har uppförts på fabriksområdets norra del strax söder om den där belägna fotbollsplatsen. Tre av dem inredes med sex sovrum enligt ovan och den fjärde med kök och dagligrum-matsal. Dessa baracker är i första hand avsedda för svenska arbetssökande.

★

I avsikt att öka säkerheten vid sprängning i gruvorna kommer inom kort sammanlagt ett 90-tal visselpipor, fördelade på våra olika gruvor, att tagas i bruk. Piporna, som pla-

ceras direkt på den närmast sprängplatsen belägna delen av tryckluftsledningen, sättes i funktion, då stubinträden tänts, och kan därigenom i tid varna eventuellt förbipasserande personal.

Sedan gruvavdelningen i Höganäs utan gynnsamt resultat tillfrågat ett flertal firmor angående konstruktion av någon lämplig typ för dessa signalpipor, lyckades slutligen Atlas-Diesel — efter en del experiment med bl.a. en tvåpipig modell — få fram en ändamålsenlig konstruktion. Denna, som är enkelpipig, ljuder så kraftigt, att den höres genom en 12 meter tjock bergpackning.

Äran av denna åtgärd, som på ett synnerligen enkelt sätt löser ett gammalt besvärligt problem, tillkommer samarbetskommittén i Gunnarstorp.

★

Som tidigare omtalats har norra delen av fabriksområdet i Höganäs planerats ut till byggnadsmark för ev. framtida fabriksanläggningar. För att skilja och i någon mån skydda bostadsbebyggelsen längs fabriksområdet har ju redan nu skyddshäckar planterats från Bruksgatan och längs staketet upp bakom snickerifabriken. Avsikten är nu att förlänga staketet norrut kring det nyplanerade området och utföra skyddsplantering, så att dessa planteringar om möjligt hinner växa sig höga och effektiva, innan ev. ytterligare fabriker tillkommer.

★

I murbruksfabriken i Höganäs har arbetsförhållandena ytterligare förbättrats genom bl.a. ventilationshuvor och inbyggnad av flertalet maskiner. Den mekaniska utsugningen av dammbemängd luft kommer att ytterligare utbyggas.

Vid lossning av råvaror från decauvillvagnar till råvaruupplagen uppstod tidigare ibland en besvärande dammning. Detta besvär har nu i viss utsträckning undanröjts på så sätt, att en del av dessa råvarubingar försatts med skjutportar mot fabrikslokalen. Ankommande gods lossas på byggnadens utsida genom nyupplagna portar i långfasaden framför resp. bingar.

I förberedningsavdelningen vid järnverket i Höganäs börjar nu så smått en återinflyttning från den provisoriska delen till den permanenta. Med ledning av erfarenheterna från den provisoriska driften inbygges nu koks- och sligfickorna i möjligaste mån dammtätt. Sålunda borttages tidigare planerade fönster och lanternin på överbyggnaden över fickorna, varjämte en tät panel av träfiberskivor uppsättes.

Vid järnverket ombygges kapseltömningsavdelningen i byggnadens västra ände genom förlängning av huset med ett fack. Genom tillbyggnadsarbetet erhålles möjlighet att bygga in effektiva ventilationsanordningar, så att tömningsarbetet underlättas. I samband härmed installeras en ny kapselkross för skrotade kapslar. Krossmaterialet transporteras via band och elevator till den förut befintliga träfickan söder om järnverket. Den gamla krossanläggningen har bl.a. haft den olägenheten, att krossdammet förts bort med vinden och förorenat sligupplagen.

I brikettladan ordnas öppningsbara takfönster som ett försök att minska damningsbesvären för utlastningspersonalen genom förbättrad ventilation.

★

Fabriken för järnpulver i Höganäs kompletteras f.n. med en del moderna maskiner. Utlastningssidan förses med plank- och asfaltgolv från husgaveln fram över järnvägsspåren. I byggnaden insattes två wc.

★

I Centralverkstaden i Höganäs har en del äldre byggnadspartier mellan gjuteriet och plåtslageriet rivits. Inom det nyskapade utrymmet skall gjutformar lagras i stället för nu under bar himmel. Genom uppsättning av en travers underlättas avsevärt hanteringen av formarna.

★

När det nya laboratoriet i Höganäs så småningom skall tagas i bruk, kommer även den nuvarande instrumentutrustningen att vara moderniserad och kompletterad. Bland de nya instrumenten, som till största delen redan beställts, märkes särskilt ett s.k. elektronmikroskop, vilket levereras av Röntgenfirma Georg Schönander i Stockholm.

Det nya laboratoriet i Höganäs skjuter i höjden. — När detta skrives (sept.), har byggnaden kommit upp i full höjd och inredningsarbetet påbörjats.

På Steglingegården i Höganäs har ombyggnadsarbetena för lantarbetarduschen nu kommit igång för fullt. Vid rivningen i överbyggnaden på häststallet visade sig träverket så pass medfaret, att hela överbyggnaden måste förnyas. Man skall inte lova för mycket, men stora ansträngningar göres, för att åtminstone julbadet skall kunna begås i den nya anläggningen.

★

Torsdagen den 27 juni anlöptes Höganäs hamn av Amerika Mexiko Linien motorfartyg Laholm, medförande last från Port Alfred i Kanada. Lasten utgjordes av 2.074 fat aluminiumoxid om ca 500 ton till ett värde av nära 200.000 kronor.

★

Den 17 och 18 juni besökte Jernkontorets järnsvampskommitté Höganäs, varvid besågs dels järnverket och de flesta eldfasta fabriker, dels en i Rörfabrikens matsal anordnad utställning av koncernens produkter. Dessutom diskuterades problem av ömsesidigt intresse.

★

Vår generalrepresentant för järnpulver i U.S.A., direktör N Tholand, besökte i sommar huvudkontoret i Höganäs och uttalade sig därvid i mycket förhoppningsfulla ordalag om försäljningen av järnpulver på den amerikanska marknaden, där en kampanj nu pågår för avyttringen av nämnda produkt. Såsom framgått av en notis i ett

föregående nummer är det främst inom automobilindustrin, som vi väntar att finna den största marknaden för järnpulvret.

★

Den 18 och 19 juni gästades Höganäs av medlemmar i Svenska Garveriidkareföreningen i sällskap med representanter för garverifacket i Norge, Danmark och Finland. Vid besöket togs såväl den nya garvämnesfabriken i skärskådande som även den ovan nämnda utställningen i Rörfabriken. Dessutom höll professor E Stiasni ett föredrag om de av honom uppfunna syntetiska garvämnen, vilka nu tillverkas av oss.

★

Lördagen den 24 aug. besöktes Höganäs av 22 amerikanska industrimän och forskare, av vilka 15 medförde sina fruar. Besöket ingick som ett led i en av Ingeniörsvetenskapsakademien arrangerad studieresa, Scandinavian Research and Industry Tour. Besökarna anlände i tidiga ottan med ett av sju boggi-vagnar bestående extratåg och samlades efter frukost på Hotel Schweitz (som högtiden till ära hissat amerikanska flaggan) i Höganäsbolagets kontor. I ett par korta anföranden av intendent Wallgren och ingenjör Lindblad redogjordes för koncernens organisation och forskningsverksamhet. I samband härmed besågs en i sessionsrummet för detta tillfälle anordnad utställning av koncernens produkter.

Härefter vidtog studiebesök i Silika-, Kärlo- och Rörfabrikerna, och efter en hastig titt på Centrallaboratoriets nybygge bar det i bilar av till Mölle, där Höganäsbolaget gav lunch på Grand Hotell under direktör Gummesons värdskap. Från Mölle fortsatte bilkavalkaden den vackra vägen utmed Skälderviken, över Vrams Gunnarstorp till Skromberga. Gästerna fick tillfälle att bese Vrams Gunnarstorp ut- och invändigt, ett evenemang som livligt uppskattades. Efter ett kort uppehåll i Skromberga, där förfriskningar intogs på den rosenprydda gräsplanen, fortsatte gästerna till Weibullsholm, Landskrona och Hilleshög för att på kvällen samlas till en av Sockerbolaget anordnad middag på Grand i Hälsingborg.

★

Vid Schakt III i Bjuv har nu den nya dricksvattensreservoaren fullbordats. Rörledningsarbetet pågår men fördröjes av den allmänna materialknappheten på rördelar.

Amerikanska industrimän och forskare, deltagare i Scandinavian Research and Industry Tour, framför generatorcentralen i Höganäs.

Den nya badhus- och matsalsbyggnaden för västra fabriksområdet i Höganäs börjar ta form.

I slutet av juli månad inställdes driften vid undre flöts i gruvan i Bjuv och av därvarande arbetsstyrka, uppgående till ca sextio man, överflyttades ungefär hälften till övre flöts och resten till fabrikerna.

Planerna på denna omplacering av arbetskraft diskuterades med arbetarna på ett sammanträde med samarbetskommittén redan så tidigt som den 17 juni, och organisationen trädde i kraft den 26 juli, dvs. efter arbetarsemesterns slut.

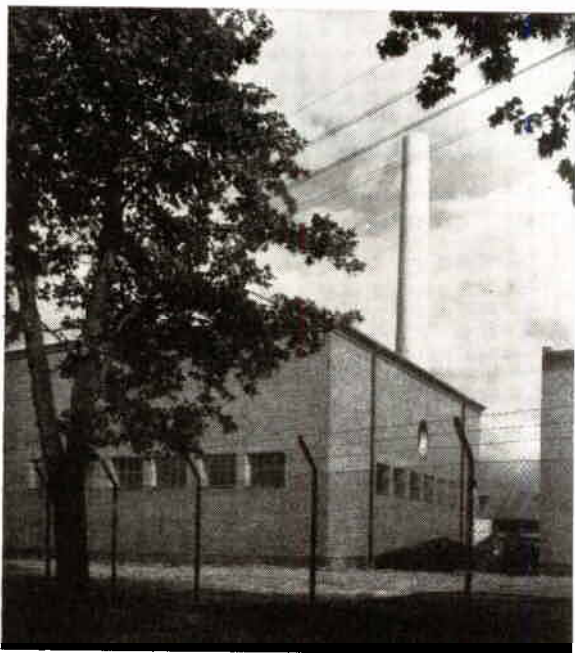
Orsaken till »kraftöverföringen» var, att avsättningen för det av Bjuv F-lerorna tillverkade eldfasta teglet ökats så kraftigt, att lerproduktionen ej kunde hålla jämna steg med efterfrågan: bristen uppgick till 150 ton lera om dagen. Efter omläggningen har dagsproduktionen ökat från 165 ton under juni månad till 242 ton under augusti. Under september beräknas produktionen bli 260 ton per dag.

I Bjuv kommer under höstens lopp byggnadsarbeten på allvar att igångsättas för komplettering av tunnelugnsbyggnaden på sidan mot roterugnshuset. Redan nu har ju vissa provisoriska byggnadsarbeten skett kring den uppsatta kniehebelpressen.

★

För att möta den ökade efterfrågan på generatorgas i Skromberga, när den nya ugnen tages i bruk, monteras nu två nya generatorer. Dessa uppställs nära det ned-

I Skromberga har den tidigare omnämnda förvärmarebyggnaden invid nya tunnelugnsbyggnaden nu färdigställt jämte ny skorsten. Montage av förvärmaren pågår.

lagda Schakt Christina. De nuvarande generatorerna kommer efterhand att överflyttas dit. Härigenom vinnes en avsevärd rationalisering i fråga om kolförsörjningen och askavhämtningen vid generatorerna genom belägenheten vid det nya stickspåret med där planerade lossnings- och transportanordningar.

★

I Nyvång har arbetet med den permanenta slaggplattfabriken kommit igång för fullt. Det blir en ganska imponerande anläggning med en stor silo för askan, resande sig till en höjd motsvarande ett sjuvåningshus. Anläggningen förses med torkkamrar för varmhärdning av plattorna, innan dessa sättes ut på den täckta lagerplatsen. Anläggningen utföres med väggar av vibroblock.

I Nyvång har en provisorisk anläggning för tillverkning av vibroblock ordnats under försommaren. Tillverkningen är avsedd för bolagets och dess anställdas interna behov. Praktiskt taget samtliga egnahemsbyggare i Skromberga bygger sålunda i år sina husgrunder av vibroblock. Även grunden till den nya ungkarlsbostaden i Billesholm bygges med detta material liksom vägarna i den nya slaggplattfabriken.

★

Lantarbetarduschen i Hyllinge med sin bastu har varit igång hela sommaren och synbarligen livligt uppskattats. — I Ekdalen har det varit vissa svårigheter med leveranserna för den elektriska varmvattenberedaren, men när detta läses, torde badandet vara i full gång.

★

Vid Glasullsbolaget i Billesholm skall ytterligare ett »ungkarlshotell» uppföras liknande det, som byggdes i samband med tillkomsten av Schakt Malmros. Det kommer att inrymma 24 bäddar och förläggas till den innersta tomten i kilen mellan statsbanan och spåret till Schakt Malmros.

★

För att lösa frågan om vattenförsörjningen av bostadsområdet på Kyrkbacken i Billesholm har Glasullsbolaget låtit utföra en djupborrning inom detta område. Tyvärr blev det negativt resultat, och nu göres ett nytt försök i norra kanten av bebyggelsen.

★

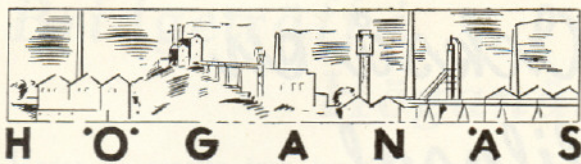
Under sommaren har AB Höganäs arbete n bl.a. utfört kokarinmurningar vid Ljusnans Sulfitfabrik i Wallvik och vid Katrinefors AB. Sistnämnda firma har beställt ytterligare en kokarinmurnning. — På tal om dylika inmurningar kan nämnas, att ett sådant arbete för närvarande pågår i Tjeckoslovakien i vårt dotterbolags regi.

★

I stationsbyggnaden vid Bromma flygplats, som rätt nyligen tillbyggts, har AB Höganäs arbete n under sommaren belagt golven med Höganäs klinker.

★

En större industribyggnad är f.n. under uppförande i Hammarby. I denna kommer AB Höganäs arbete n till hösten att utföra golvbeklädnaden med Höganäs klinker, varvid en del skall läggas i syrafast bruk.

Pewe i Höganäs

Varje sommar brukar prins Wilhelm göra en kort-film från en eller annan landsända. I år var det nordvästra Skånes tur. Det vackra landskapet skulle kompletteras med några svep från arbetslivet, och det blev Höganäsbolaget med sina hundraåriga tra-

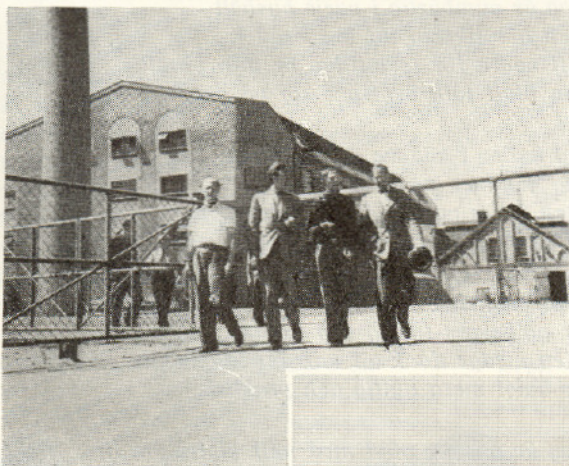

Flaggan i topp
på H.K.

ditioner och sin skickliga skånska arbetarstam, som fick lämna stoff till denna mera vardagsbetonade del av filmen.

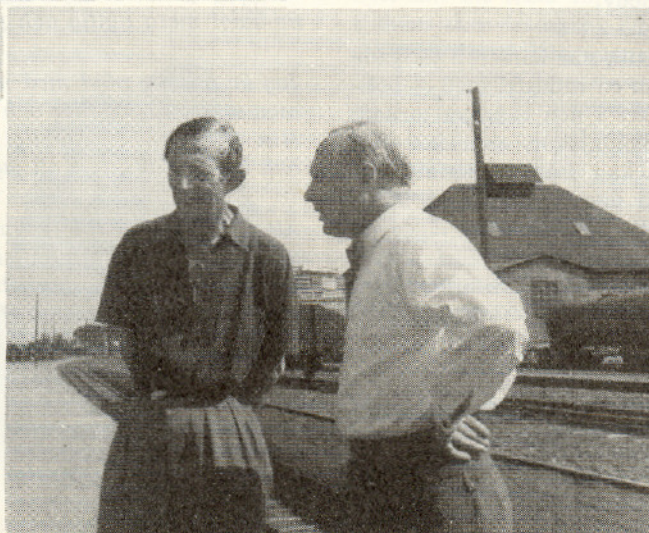
»De voro ett lysande följe»

skulle man med en inte alldeles okänd boktitel kunna säga om det sällskap, som en härlig sommardag anmälde sin ankomst på huvudkontoret. Förutom

På väg till fabriken. Prins Wilhelm flankerad av intendent Malmström (t. h.) och herr Lindström. Längst t.v. regissör Rosander.

T.h.: »P.W.» och »V.D.»

prins Wilhelm medföljde bl.a. regissör Rosander och fotograf Gustav Boge, båda från Svensk Film-industri.

Det blev förstas besök på ett par av våra fabriker. Först Rörfabriken, där såväl arbetet som matsalen och duschinrättningarna imponerade på besökarna, och sedan Kärnfabriken.

Prinsens spargris.

Ehuru kärntillverkningen är en av de mindre av Bolagets verksamhetsgrenar, är den för gästande turister alltid lika intressant. Handdrejningen blev särskilt uppmärksam, och snart var prinsen i

Prinsen i samspråk
med herr Svantesson.

samspråk med herr Svantesson, som satte fart på drejskivan och ett, tu, tre presenterade ett trevligt krus. Medan prinsen samspråkade med herr Svantesson, erinrade han sig sin barndoms stora präktiga spargris, som varit bra inte minst därför att man, försatt i tillfällig penningknipa, med fickknivens hjälp snabbt kunde reda upp en brydsam ekonomisk situation. Prinsen var övertygad om att det var en »Höganäsgräs». Herr Svantesson var inte riktigt övertygad härom, men »var den stor och präktig, så var den från Skåne i alla fall», medgav han.

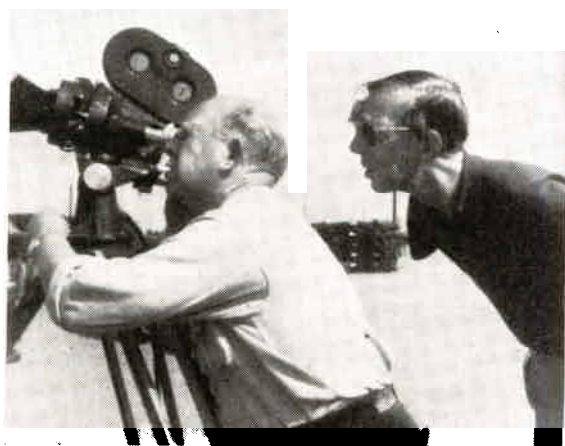
Rörlagret blir filmstad.

Första dagens besök resulterade inte i några tagningar. Vädret var för vackert — de av alla fotografer älskade molnformationerna saknades. Men ett par dagar senare kommer

»P.W.» förevisar sitt besök
i Höganäs genom att skriva
sitt namn på krusen.

sällskapet igen, filmapparaturen plockas fram, lämpliga motiv utväljs med omsorg, förman Gottschalk dirigerar sina mannor, och snart hörs det karakteristiska surret från herr Boges filmkamera, som säger, att filmning pågår. Den nya trucken kommer körande från ett håll med en rad släpvagnar fullastade med chamottetegel efter sig, ett av våra egna tåg rusar fram från ett annat håll, allt medan ett lag arbetare lastar rör. Det tog lång tid att ordna det hela, som på vita duken endast blir några korta men intensiva filmsekunder.

Herr Boge har fångat ett motiv.

Ja, så ungefär gick det till, när kameran fångade några levande reflexer från en industri med — bokstavligt talat — djupa rötter i den skånska jorden, dess produkter och de människor, som här har sin dagliga gärning. »Flickan från Backafall» lär filmen komma att heta, när den så småningom kommer upp på biograferna. En sak, värd att lägga på minnet.

I övrigt låter vi våra egna fotografers bilder tala.
Jerker.

Också en filosof

Av Evald Johansson, Bjuv

*Att jag är ett tvättäkta höganäskrus
det ser man på öron och mage.
Min hud är så brun som ett pepparkakshus,
och så bär jag stämpel och krage.*

*Till nytta och prydnad man mig med glasyr
försett både in- och utvändigt.
Men det är väl inget omständligt bestyr
för folk, som är kunnigt och händigt.*

*Jag prålar ej med något slags ornament,
sån't där hör nog till undantagen.
Jag bär blott en mössa utav pergament
och kanske en skylt mitt på magen.*

*Om jag blivit född utan nämnvärda men
så är ingenting att invända.
Vad gör det sen att jag ej har några ben,
jag står lika bra på min ända.*

*Jag bör handskas varligt, ty jag är rätt skör;
det finns inga krus, som är mjuka.
Men jag blir så arg och på dåligt humör,
ifall någon kallar mig krukka.*

*Jag är outhärlig i varje hushåll
och hör liksom till husgerådet.
Att spara för framtiden är min paroll,
om blott folk begriper sig på det.*

*På hyllor i källare och skafferier
jag gömmer på delikatesser.
Och fylles vart år i husmodersregi
allt enligt recept och finesser.*

*Min påstådda släktskap med urna och vas
är gu'bevars tydlig och faktisk.
Men medge dock att min renodlade ras
är långt mera nyttig och praktisk.*

*Jag är ganska nöjd med mitt klotrunda liv,
men mest när jag äter och dricker.
Min läggning är orubbligt konservativ
och blir det till dess att jag spricker.*

*Att krus funnits till sedan tusende år
det kan man förstå utav skriften.
Och av alla yrken som finns, ni förstår,
jag håller på krukmakardriften.*

Bridgeträff i Höganäs

Under de senaste åren har bridgespelet vunnit oerhörd spridning i vårt land. I Höganäs startades den första bridgeklubben sommaren 1943 av tjänstemän vid Bolaget. Den omfattar f.n. ett 50-tal medlemmar. Bland dessa hade länge diskuterats ett förslag att söka arrangera en »träff» med deltagare från Bolagets olika verk. Eric Lindström på Informationsavdelningen fick hand om saken, och den 24 maj kunde han hälsa inte mindre än tio par välkomna till Höganäs Stadshotells festsal med bl.a. följande:

»... Tanken bakom kvällens tävlingar är just den att med *bridgens* hjälp slå en bro mellan tjänstemännen vid de olika verken. I dag gäller det platserna i nordvästra Skåne. Kanske skall intresset bli så stort, att det med tiden blir koncerntävlingar i bridge!»

Endast ett verk utom Höganäs hade hörsammat kallelsen, nämligen Skromberga, som har en synnerligen livaktig bridgeklubb.

Kvällens batalj var en partävling, dvs. två spelare bildade ett par eller lag, som sedan spelade mot samtliga övriga. Med 2 lag från Skromberga och 8 från Höganäs tog tävlingen sin början, följt av en hel del intresserade åskådare. En första överraskning för dessa var nog, att deltagarna inte var utrustade med kompass, då ju placeringen vid borden är nord-syd och öst-väst!

Med avbrott för kaffepaus samt täta och livliga diskussioner mellan ronderna pågick spelet under gemytliga former till omkring midnatt. Som segrare utgick paret V Cronström—A Hansson, Höganäs (båda tidigare verksamma i Skromberga!). Tävlingen hade varit ytterst jämn och hård: mellan 1:a och 8:e lag skilde endast 20 poäng.

I bridge är det framför allt de enskilda intressanta kortsitsarna och spelfinesserna, som etsar sig in i minnet, och därför finner mindre rutinerade spelare tävlingarna lika intressanta och lärorika som de gamla paradhästarna eller kortoxarna eller spelrävarna (för att här nämna några av de zoologiska benämningar, som brukar användas på skickliga spelare). Vi hoppas, att denna träff skall få flera efterföljare med deltagare också från andra verk. Vill sedan de bridgespelande »tjänstekvinorna» också träda fram och visa sina förtjusande framfötter, blir ingen gladare än

Erko.

»Låt oss offra en eller två kvällar i veckan på vinterns studiearbete», uppmanar höganäsarbetare

I föregående nr av »Brännpunkten» kunde man läsa, att Informationsavdelningen i samråd med ABF tänkt sätta igång med studieverksamhet bland företagets anställda. Bland de intressanta sakerna, som var föreslagna, fann man också sådana nyttiga och värdefulla ämnen som Industriell ekonomi och Allmän företagsekonomi.

För det första får man önska denna kursverksamhet så stor tillslutning och framgång som möjligt. Det är med tillfredsställelse man ser, att företagen på detta sätt försöker informera och upplysa sina anställda. Kurser i liknande ämnen börjar bli allt mera populära. Vissa fackförbund, t.ex. Metallindustriarbetarförbundet, har anordnat kurser, där tyngdpunkten lagts på problem och frågor inom de ekonomiska och näringsgeografiska områdena. Meningen med dessa kurser är naturligtvis att ge deltagarna så djupgående kunskaper som möjligt i dessa saker. I den mån den industriella demokratin slår igenom gäller det, att arbetarna har någorlunda goda insikter i ekonomiska ting och en smula kunskaper om vårt näringsliv.

Det måste stå klart för var och en, att begreppet industriell demokrati inte är ett slagord, som man bollar med hur som helst. *Vill man ha medinflytande i ett företag, får man också bekväma sig till att förvärva de kunskaper, som är erforderliga här för.* Utan kunskaper i ekonomiska frågor blir det ingen industriell demokrati. Det är med tanke på de bristfälliga kunskaperna i de ekonomiska problemen, som tvekan råder om att lagstifta på detta område.

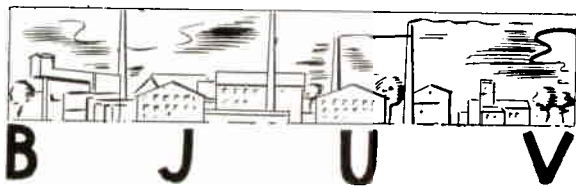
Man skulle kunna tänka sig, att alla, som är intresserade för en industriell demokrati, också skulle vara intresserade för de saker, som är förknippade med detta problem. Skulle så vara förhållandet, bör det kunna bli en vacker anslutning i vinter till denna studieverksamhet, vilken är värd allt det intresse den kan få. »Många misstag kan göras, men det största misstaget är att inte göra någonting alls.» Alltså, låt oss offra en eller två kvällar i veckan på vinterns studiearbete.

Chamotte.

Fredholms fiskafänge

Ingenjör L Fredholm, chef för Försäljningsavdelningens i Höganäs eldfasta service, har upptäckt ett nytt sätt att fiska foreller på. Tålmodigt och icke alldeles utan framgång ägnade han flera stunder av sin semester åt den ädla sporten. Vid ett tillfälle då törsten ansatte honom och han böjde sig ner för att dricka, kände han plötsligt något vått och otäckt, som hoppade ner på ryggen under skjortlinningen. Efter diverse rörelser, vilka sannolikt var okända för gamle Ling, kom ett odjur fram, som visade sig vara — en präktig forell, som på detta sätt gått i fällan. Upplevelsen, som ju var nog så (ku)fisk, påminner på långt håll något om flickans från Backafall upplevelse med ollonborren.

Ing. Mossbergs (nr 2 fr.h.) olympiska lugn och ing. Lundins »Havanna 3» störes inte av segrarparets (Cronström-Hansson) finter.

Bjuvs musikkår — en duktig amatörorkester

Egen övningslokal samt musikpaviljong främst på önskelistan.

Vad vore väl ett samhälle utan musikkår? Själlöst och oharmoniskt. Med musikkår menar jag nu inte ett sådant där swing- och jitterbug-exekverande sällskap utan en riktig musikkår, som plockas fram som en vacker dekoration vid festliga tillfällen, och vars prestationer man kan njuta av och fröjdas åt, som t.ex. Bjuvs musikkår. Men så har den också gamla anor. Den bildades 1882 och har under växlande svårigheter och framgångar tillkämpat sig en standard, som är sällsynt för en amatöorkår. Detta till stor del tack vare dess kunnige och energiske ledare, musikdirektör Gösta Nordgren, Hälsingborg, som redan vid sin första konfrontation med kåren yttrade:

— Det hör till ovanligheterna att finna en så framstående amatöorkår, framförallt en så musikaliskt intresserad. Här finns något att bygga vidare på.

Och byggt har han sannerligen. En mera väl- och samspelande landsbygdsammatöorkår får man leta efter. Men även den bästa ledare skulle misslyckas, om inte medlemmarna ägde den rätta gnistan till framgång.

— Någon ekonomisk vinst blir det förstås inte av att spela, tvärtom, utan det är uteslutande av intresse för musiken, som vi vill försöka hålla den levande, säger kårens kassör, herr Axel Johansson och fortsätter: — Jag vet, att vårt arbete uppskattas, men det behöver kanske påpekas, att det fordras ett sant intresse och en aldrig sviktande energi för att komma någon vart, och vi behöver så väl allmänhetens stöd, om vi skall kunna ge den någonting

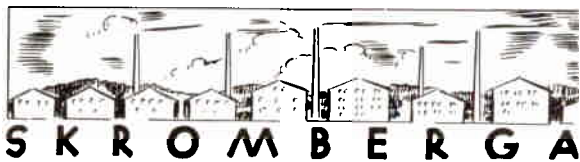
tillbaka. För att kunna arbeta fordras det nämligen pengar, och det är endast tack vare understöd av Bjuvs kommun och ett par organisationer och företag, däribland Höganäsbolaget, som vi kan fortsätta vår verksamhet. Dessutom har kåren genom dir. Gummeson vid flera tillfällen försetts med nya instrument, ett tillmötesgående, som är värt vårt uppriktiga erkännande.

— Vad vi emellertid saknar är en egen övningslokal. Vi använder f.n. ett rum, som disponeras av Bolagets förmän, men denna angelägenhet kunde lätt ordnas med Bolagets hjälp, och jag passar på att framföra önskemålet.

— En musikpaviljong på en lämplig plats har vi också länge önskat oss. Och så till sist: Det skulle vara roligt, om vi kunde ordna utbyte av musik med de övriga gruvplatserna. Detta skulle säkert uppskattas av allmänheten, men det är ju också en ekonomisk fråga, fast säkert inte värre än att den kunde lösas likaväl som den s.k. korporationsidrotten inom koncernen, slutar herr Johansson.

Vi instämmer till fullo och hoppas, att kåren ägnas all den uppmärksamhet och uppmuntran den är värd, och att dess önskemål tas i beaktande och förverkligas.

Evald Johansson.

Byggnadsverksamheten i Skromberga

När man färdas genom Skromberga vidsträckt samhälle, får man se en syn, som man inte fått se på många år, hus efter hus börjar ta form. Efter den intensiva kampanj, som igångsattes i fjol, har nu 15 arbetare beslutat att bygga. Men detta räcker naturligtvis inte. Jag tror, att lika många kommer att sätta igång till nästa år. Jag tror också, att om de tomter, som är uppmätta uppe på Norrevärn,

kunde bli klara någon gång, så var det säkert flera, som började bygga redan i år. På vad kan detta bero, att inte dessa tomter kan bli klara? Man konstaterar också, att de vid den tidpunkten så entusiastiska ansvariga från Bolaget inte längre visar så stort intresse. Det ser ut som om Bolaget hade särskilt intresse av att de färdigmonterade husen blev byggda, tycker en del av dem som beslutat att själv bygga.

Bolaget bjöd ju i fjol hit en hel stab av agenter från en stor del av trähusfirmorna, och jag får lov att säga med ganska fint resultat. Men en del har som sagt själv beslutat att bygga för att därigenom reducera kostnaderna med ända upp till 35 %. Dessa kalkyler kan naturligtvis ingen av Bolagets bostadsförvaltningsmän sätta någon som helst tro till. Detta har ju naturligtvis för dem som skall bygga

inte den minsta betydelse, utan huvudsaken är, att vi får den utlovade hjälpen.

Nu har det emellertid visat sig, att det brister en hel del från Bolagets sida ifråga om den hjälp, som vi en gång blev lovade. Vad beträffar blocken till grunden har det nämligen visat sig, att man i något fall fått vänta ganska länge, och i något fall har inte blocken varit av den kvalitet, som man väntat sig. Tomterna åter på Norrevärn tycker jag vi skulle kunna få till samma pris som Bolaget säljer dem för till de andra. Här finns köpare av de redan försålda tomterna, som fått dem billigare än vad vi nu skall köpa dem för, på vad kan detta bero? Det har också visat sig, att en del, när det är fråga om avloppen, kan få vad andra får betala.

Bolaget lovade, att det, om vi ville bygga på ett begränsat område, skulle svara för både vatten, avlopp och gata. På Norrevärn bygger för närvarande tre i rad. Sju personer har på samma område nu tingat tomter, som gränsar till dessa tre, här är väl ett begränsat område, håll här vad ni lovat! Vi kan naturligtvis inte fordra, att vi skall ha så och så mycket, men jag hoppas, att vi kan lita på de ord, som en gång uttalats av Bolagets representanter. Det är inte den svenska avundsjukan, som tar sig uttryck i denna artikel, utan vi vill blott alla ha litet av den hjälp, som Bolaget så generöst utdelar.

Bror Nilsson.

Svar:

Civiling. M Smedberg, Höganäs:

Avstyckning av tomterna vid Norrevärn begärdes hos distriktslantmätaren den 26/11 1945. Sedan dess håller det statliga maskineriet på att arbeta. Bolaget kan inte göra mycket till eller ifrån där. Läsarkitekten har, enligt uppgift, i dagarna varit på platsen för att se på avstyckningen och därvid uttalat önskemål om en ordentlig byggnadsplan för Skromberga, innan flera avstyckningar fastställs. Det är sannerligen på tiden, att de kommunala myndigheterna låter ordna en dylik fråga, som är så viktig för ett samhälles rätta utveckling. Man får nu hoppas, att dessa avstyckningar ändå skall bli fastställda, ty kräver Länsstyrelsen byggnadsplan först, kan det dra ut på tiden flera år.

Insändaren tycks alldeles ha missförstått propagandan för de monteringsfärdiga husen. Jag har tidigare påpekat, att de säkerligen inte blir billigare, men att de lämpar sig väl för personer, som saknar större kunskaper i byggnadsyrket, ty dessa kan ändå själva sätta upp husen och behöver sålunda ej leja arbetskraft dvs. betala ut kontanter. Det hela var en fråga om egen arbetsinsats för att minska kapitalutläggen. Kan nu en yrkeskunnig arbetare själv mura och putsa husen, så är det ju bara bra.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att man uppåt landet uppför hela husen av vibroblock + invändig isolering i lägenheten, med utmärkt resultat. I Stockholm muras 3-vånings hyreshus helt i vibroblock. Jag hade tänkt återkomma med en artikel härom i »Brännpunktens» julnummer som orientering inför nästa års byggnadssäsong.

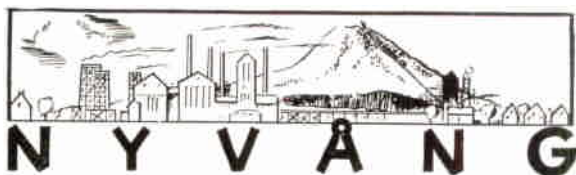
Insändarens uppgift om 35 % reducering av bygg-

nadskostnaderna är något dunkel. Det kan givetvis inte vara fråga om totalkostnaden för bygget inkl. värdet av den egna arbetsinsatsen, ty då har insändaren gjort en upptäckt, som inte Statens kommitté för byggnadsforskning eller Statens byggnadslånebyrå eller några andra sakkunniga kan göra om. Det torde väl förhålla sig så, att vissa yrkeskunniga arbetare kunnat göra större egen arbetsinsats än vad vi vågat räkna med i de förslag till finansiering, som framlades i fjol, varigenom kapitalutläggen blivit i motsvarande grad mindre, och det är ju enbart glädjande och borde fresta flera till att bygga. Jag vill bara varna för att jämföra siffror från olika byggen. Den ene räknar in ett, som den andre utesluter och till syvende och sist kommer det i alla fall an på om arbetena är fullt jämförbara t.ex. i fråga om värme- och ljudisolering, virkeskvaliteter, golvbeläggningar osv. Så dumt det än låter, kan en villa byggd för 20.000 vara billigare än en för 17.000 nämligen i det långa loppet. Ty det är de totala årskostnaderna, som avgör saken och icke anläggningskostnaden. En billigt byggd villa, som blir dyr i uppvärmning och underhåll, är i regel en dålig affär.

Vibroblocktillverkningen sattes i gång i våras med tre gamla gruvarbetare, som aldrig sysslat med dylikt arbete förut (i brist på annan arbetskraft, bara för att hjälpa egnahemsbyggarna i Skromberga). Det är klart, att tillverkningen lidit av vissa barnsjukdomar. Köparna har emellertid varit så heta på gröten, att vi ej hann trimma in anläggningen och prova oss fram till den lämpligaste grusorten. Betr. väntetiden på blocken så beror denna dels på att orderingången överstigit produktionskapaciteten, dels på att vi — liksom praktiskt taget hela landet — fått göra ganska långa uppehåll i tillverkningen på grund av cementbrist. Insändaren kan ju fråga Armerad Betong, som bygger i Skromberga, hur de haft det med cementtillgången.

Priserna på tomter har hittills varierat litet oregelbundet, men sedan försäljningen kommit igång i Billesholm, Gunnarstorp och Nyvång, har vi försökt sätta likartade priser för lika belägna tomter på alla fabriksorterna, och det är dessa, som nu även tillämpas i Skromberga. Vi har icke varit angelägna att sälja några tomter vid Norrevärn, då vi anser nybebyggelse där vara olämplig ur samhällssynpunkt, men det har från arbetarhåll gjorts upprepade framställningar om att Bolaget skulle avstå litet tomtmark, och marken invid Norrevärn är den enda, som ur olika synpunkter kan avyttras.

Vid sammanträdet i Skrombergaverkens matsal i fjol lovade vi hjälpa till med vatten- och avloppsledningar i huvudgatorna — inga gatuarbeten — inom ett begränsat nybyggnadsområde i omedelbar anslutning till befintlig bebyggelse i Elestorp. Vi har hela tiden — ur samhällsbildande synpunkt — motsatt oss att bebyggelsen fortfarande sprides ut till Norrevärn, Östervärn och Truedstorp. En anhållan från nybyggare i Truedstorp om hjälp med ledningsarbeten har därför avslagits, medan vi däremot i enlighet med våra löften nyligen ordnat ett huvudavlopp i Elestorp och håller på att undersöka lämpligaste vägen att skaffa fram dricksvatten där.

”Så hade du inte gjort, om du varit medvetlös”

Lärorik kurs i olycksfallsvård vid Nyvång.
Syster Inga-Greta initiativtagare.

Vid inträffade olycksfall är det av största vikt att den första hjälpen kan givas på arbetsplatsen. Sjuksystemen kan ju inte alltid komma till olycksplatsen genast. Hon måste då kunna lita på, att förmännen, då så erfordras, kan lägga ett första förband. Kurser i olycksfallsvård är därför ett viktigt led i ett förbättrat arbetarskydd.

I Höganäsbolagets sjukstuga i Nyvång anordnades i våras en dylik kurs i olycksfallsvård för fogdar och förmän vid Ormatorpsverken. Kursen tillkom på initiativ av bolagets sjuksyster, fröken Inga-Greta Roslund, och leddes av henne. Att förmännen gärna

vill medverka till att effektivisera olycksfallsvården framgick tydligt. I kursen deltog gruvfogdar och förmän mangrant.

Syster Inga-Greta föreläser.

när man tar del av kursprogrammet, som såg ut så här:

1. Orientering om första hjälpen vid olycksfall.

Transporter. Förbrännings- och förfrysningsskador.

Demonstration av åtsnörande förband på pulsåder. Gruvfogde Fridström agerar skadad.

2. Benbrott och ledskador. Blödning och blodstillning. Främmande kroppars borttagande.

3. Medvetlöshet. Olycksfall genom elektricitet. Konstgjord andning.

4. Sårbehandling och förband.

»Realistiska» övningar.

I anslutning till föreläsningarna gavs praktiska instruktioner. Deltagarna examinerades, ett olycksfall konstruerades, och deltagarna fick ta hand om »den skadade», lägga upp honom på sjukbåren och förbinda honom. Upplyftningen är minsann inte alltid så lätt, i all synnerhet, om »offret» är medvetlös. Så var fallet vid ett tillfälle. Den agerande hade brutit vänster ben och låg medvetlös. Det blev besvärligt att lyfta honom, och en av deltagarna, som tyckte »den skadade» var för svårhanterlig, kunde inte låta bli att utbrista: »Så hade du minsann inte gjort, om du varit medvetlös!» Så småningom lärde man sig emellertid att ta hand om även de svåra »fallen».

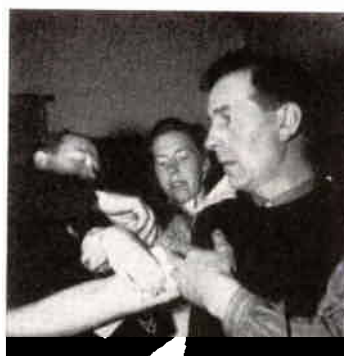

»Så här skall den skadade lyftas.»

fanns mycket, som de vetgiriga kursdeltagarna hade att fråga om, och syster Inga-Greta delade glatt och villigt med sig av sin sakkunskap.

»Det här behövdes.»

Alla deltagarna är eniga om att kursen fyllt ett länge känt behov, som det brukar heta. Överfogde Thalín, som med liv och lust deltagit, omtalar, att det praktiskt taget aldrig förekommit någon kurs för hela förmanskåren. Särskilt värdefullt var det, att kursdeltagarna själva fick klara upp de olycksfall, som konstruerats fram i så nära anslutning som möjligt till arbetsförhållandena, säger herr Thalín vidare, och sticker inte under stol med att även för honom, som är gammal i gården, problemen var nog så svåra att lösa.

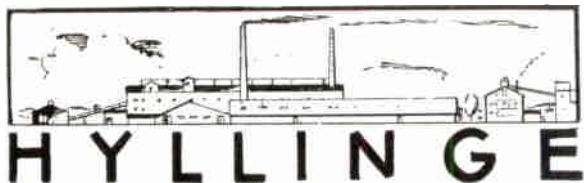
»Nu försöker vi själva.» Förman Björnekull lägger åtsnörande förband på gruvfogde Pettersson.

Gemyttlig samvaro

präglade kursen med det allvarliga innehållet. Efter »övningarna» samlade man sig kring kaffebordet i sjukstugans väntrum. Att kursen härigenom blev åtskilligt förlängd, hade ingen något emot. Det fanns mycket, som de vetgiriga kurs-

Kursdeltagarnas belåtenhet fick sitt synliga uttryck i den blomsterkvast, som övermaskinist Sjöberg på kursdeltagarnas vägnar efter kursens slut överlämnade till syster Inga-Greta som ett tack för den instruktiva kursen och det trevliga sätt, på vilken den letts.

E L—m.

När får vi bättre vatten och avlopp, och när kommer tvättstugan?

En Hyllinge-fru har ordet

Har sedan »Brännpunkten» utkom med intresse tagit del av vad som skrivits från de olika platserna men finner aldrig något från Hyllinge. Har vi ingen referent härifrån?

Nu undrar undertecknad, om det är tillåtet för vem som helst att inkomma med ett bidrag (Inte bara tillåtet, utan även önskvärt. Red.) och i så fall rikta några av en husmoders synpunkter på en del misshälligheter, som säkert från Bolagets sida med litet beredvillighet kunde rättas till. Att vi har uruselt vatten därom är ju inget att diskutera, för det är känt, men varför kan inte vi här i Hyllinge få inlagt det i våra kök likaväl som på de andra platserna? Det är väl ingen ursäkt, att Ni inte vill leda in så dåligt vatten i köken. Vi kan likaväl ha påse att sila vattnet genom på kranen i köket som där ute, men tänk vad skönt det skulle vara att slippa stå ute vid kranen och vänta på vatten. tills andra vid de andra vattenposterna försett sig och stänger av, vilket vi är så vana vid, som bor i de yttersta husen.

Lika illa är det, när vi skall tvätta. Tages där vatten vid någon av vattenposterna på den sträckan, kan vi få vänta i timmar, innan vi får en droppe i brygghuset. Det kunde säkert avhjälpas med lite större rörledningar.

När vi nu är inne på tvätt- och vattenfrågan, så varför kan inte vi få uppsatt maskintvättstuga här också? Maskinerna har ju legat här i flera år till ingen nytta. Varför skall vi, om vi vill benytta oss av de förmåner, som maskintvätten ger, behöva fara långa vägar? Det är både arbetsamt och besvärligt att transportera en tvätt på 35—40 kg och däröver på en cykel i regn och blåst, och skall man våga annan transport på tvätten, fördras den ju med flera kr, och själv får man ju ändå cykla. Våra män från Hyllinge får väl arbeta för förmånerna likaväl som andra, varför skall vi då inte ha dem?

En sak till: ge pensionärerna, som bor uppe, avloppsledning för slaskvattnet! Hur svårt är det ofta inte för dem att bära upp vatten och kol, förutom att de också skall bära ned slaskvattnet. Det förvånar alla, att inte avlopp blev lagt upp till dem, när husen blev s.k. moderniserade, vilket säkerligen inte hade medfört så stora kostnader för Bolaget. Tänk vad de gamla skulle blivit tacksamma för att inte tala om vilken oerhörd hjälp det skulle bli för dem.

Hur vore det, om husmödrarna någon gång fick dryfta dylika problem med någon av bolagsledningen, som verkligen ville förstå dem? Med ett

tips här och där skulle nog mycket kunna rättas till, och det skulle säkerligen alla parter vinna på. Nu hoppas jag, att inte bolagsledningen ställer sig oförstående till mina påpekanden, som verkligen är berättigade.

Elin Norrman.

Svar:

Civiling. M Smedberg, Höganäs:

Vattenfrågan för Hyllinge har sedan flera år varit föremål för utredning från kommunalt håll och genom Bolaget. F.n. har Länsstyrelsen i Malmöhus län hand om saken och rekommenderar att sammankoppla närliggande kommuners vattenledningar i ett system. Saken är emellertid ännu icke klart utredd.

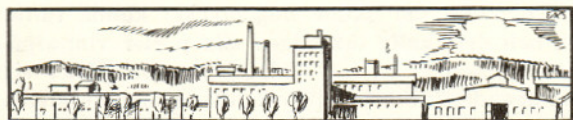
Det dåliga trycket i vattenposterna hänger ihop med de klena ledningarna från det jämförelsevis låga vattentornet (12 m). En förbättring har dock gjorts under kriget i det att en grövre vattenledning (4") nedlagts i vissa gator, utgörande en början på kommande vattenledningsnät.

Beträffande indragning av vattenledningar i bostäderna ansågs detta på sin tid olämpligt, till dess vattenfrågan definitivt lösts.

Tvättstugor finns i Bjuv, Gunnarstorp och Nyvång men inte i Billesholm, Hyllinge, Höganäs och Skromberga. Till Höganäs och Hyllinge är maskinerna köpta för flera år sedan och husen ritade, men Bolaget kan inte få byggnadstillstånd. Som bekant har statsmakterna varit mycket njugga med tillstånd just för tvättstugor, gymnastiksal, bad, restauranger o.dyl. allmännyttiga inrättningar. Det torde vara uppenbart, att Bolaget inte först köper tvättmaskinerna för dyra pengar och sedan lägger dem i förråd, om inte tvingande skäl förefinnes. Tvättstugorna kommer alltså att uppföras, så snart det blir möjligt.

Så är det bäst att rätta en missuppfattning hos insändarinnan. Tvättstugorna utgör *ingen* naturaförmån. Bolaget skaffar erforderligt kapital för bygandet och för maskinerna. Sedan tas amorterings-, ränte- och driftskostnaderna ut i form av tvättavgifter. Dessa är så beräknade, att rörelsen skall gå jämnt ihop utan vinst. Någon subvention från Bolagets sida förekommer alltså inte. Det är ju i princip likgiltigt, varifrån startkapitalet anskaffas under dylika förhållanden. Det kunde likaväl ha varit en andelsförening eller kommunen, som satsat erforderliga pengar. Sedan är det ju en annan sak, att det för husmödrarna säkerligen är en förmån att ha en maskintvättstuga lätt tillgänglig, men den bekvämligheten får man som sagt betala för i form av tvättavgifter.

Tyvärr kom denna insändare mig tillhanda så sent, att den krävde ett omgående svar med hänsyn till »Brännpunktens» pressläggning. Jag har därför inte kunnat orientera mig på platsen angående frågan om *avlopp* till pensionärerna och ge insändaren önskat svar utan ber att få återkomma senare. Svaret kommer att lämnas såväl direkt till insändarinnan som i »Brännpunkten».

VÄSTERVIK

AB SLIPMATERIAL- NAXOS

firar 50-ÅRSJUBILEUM

Medaljutdelning och invigning av
Skandinaviens första sliparskola

När detta nummer av »Brännpunkten» utkommer, är AB Slipmaterial-Naxos 50-årsjubileum redan över. Ett utförligt reportage i text och bilder följer i ett extranummer, som utges så snart som möjligt. Nedanstående förhandsreferat har lämnats av »Brännpunktens» lokal-korrespondent, fröken Ester Nyman.

Lördagen den 21 september blir en stor dag för industrierna i Västervik, Lomma och Baskarp. Då firar nämligen Baskarps-fabriken och därmed slipmedelsindustrin sin 50-åriga tillvaro. Denna milstolpe kommer att celebreras med högtidliga festligheter i Västervik, där Skandinaviens första sliparskola samtidigt inviges.

Till jubileumsfirandet har inbjudits landshövding Lidén i Kalmar län, och bland gästerna i övrigt, som kommer från skilda delar av landet, märkes Höganäsbolagets styrelse, den förutvarande ledaren av fabriken i Lomma och Baskarp, konsul Mellkvist, framstående vetenskapsmän, som deltagar i företagets forskningsverksamhet, representanter för Industriförbundet och Industrikommissionen, överdirektör Lundquist i Kungl. Överstyrelsen för Yrkesutbildning samt maskinleverantörer till Sliparskolan, representanter för de olika arbetarorganisationerna, arbetarskyddskommittéer, samarbetskommittéer o.d. inom företaget, stadsfullmäktiges ordförande, stadens borgmästare och representanter för myndigheterna i Västervik samt från Arbetsförmedlingen, Länsarbetsnämnden, tvenne försäljningsrepresentanter från Danmark, av vilka den ene i år kan fira 50-årsjubileum som ensamförsäljare i Danmark av Baskarps kronmärkta flintpapper samt tjänstemän från Baskarp, Lomma och Västervik. Även representanter från pressen och »Brännpunkten» kommer att närvara. Och sist men icke minst i den långa raden av inbjudna — och dessa borde kanske ha nämnts först i detta jubileumssammanhang — kommer de redan vid 40-årsjubileet medaljerade veteranerna från anläggningen i Baskarp samt alla de, som i samband med jubileet skall tilldelas Pro Patrias medalj. Fyrtiotre anställda medaljeras, varav åtta får stora guldmedaljen och trettiofem stora silvermedaljen för en tjänstetid av minst 25 år.

Baskarpsfabriken, där tillverkning av slippapper och slipduk pågått sedan 1895.

I allt anländer hundratalet resande gäster, och i middagen på Stadshotellet deltagar cirka 210 personer.

Jubileumsdagen inledes redan kl 10 med visning av fabriksanläggningarna, och därefter blir det invigning av Sliparskolan. I samband därmed lämnar disponent Nilsson en kort historik över företaget. Från en blygsam början har detta växt till en inhemsk slipmedelsindustri av betydande mått, vilken i synnerhet under de sista åren kännetecknats av en kraftig teknisk utveckling. Baskarpsfabriken, den första anläggningen för slipartiklar i Sverige, anlades 1895 på den vackra sluttningen av Hökensås vid Vättern mitt emot Visingsö. Begynnelsen var hård, men idag är Baskarps kronmärkta slippapper och -duk en starkt efterfrågad artikel både här i landet och på exportmarknaderna, och trots en ständig ökning av fabriken kapacitet har den många gånger svårt att hålla jämna steg med den oavslutligt stegrade efterfrågan på dess uppskattade produkter. Det är sålunda med verklig tillfredsställelse fabriken kan blicka tillbaka på sin 50-åriga verksamhet, som den nu går att fira i sällskap med de förnämliga syskonfabrikerna i Lomma och Västervik för tillverkning av slipskivor och slipmaskiner, den förra grundad 1903 och den senare 1913.

Efter invigningen av Sliparskolan, som förrättas av landshövding Lidén, följer lunch på Stadshotellet.

Den högtidliga delen av jubileumsfirandet börjar kl 16.30. Då samlas inbjudna och medaljörer i Västerviks nya kyrka, och tillträde till kyrkan får dessutom så många, som kan rymmas där.

Västerviks Orkesterförening under ledning av försäljningschef Yngve Carlén i Slipmaterial-Naxos inleder högtidligheten med ett musiknummer, en betraktelse hålles av kontraktsprosten Qvarnström, och sedan direktör Gummeson sagt några inledande ord och talat till medaljörerna, förrättar landshöv-

Sliparskolan, som inviges i samband med jubileet.

T R Ä T O F F L O R N A

Med förskräckelse märkte jag, att sulorna på mina arbetsskor alltför fort gick sin undergång till mötes. Men var det att undra på? Tegelmjölet, som uppstår vid staplandet av tegelstenarna och betäcker golvet överallt i fabriken, nöter ju sulorna som den bästa slipsten. Men att varje månad behöva kosta på sig en halvsulning för 10 kr blir i längden ett kapital, som man kunde försöka spara in.

— Skaffa Dig ett par trätofflor, rådde mig en av mina svenska kamrater, eller begagnar ni inte sådana i Polen?

— Nej.

Han visade mig sina trätofflor.

— Hur länge varar ett par sådana? frågade jag.

— Ja, ibland upp till ett år, beroende på hur man sköter dem.

Med penna och papper begynte jag räkna:

För kr 5:70 köper jag mig ett par trätofflor, så sparar jag varje månad 10 kronor för halvsulning, vilket under årets tolv månader gör 120 kronor. Men inte nog därmed, jag sparar även tid, och tid är som bekant pengar. Varje dag måste jag taga

mina skor av och på två gånger. Och varje dag behöver jag därför tjugo minuter, då skobanden alltid är ett kapitel för sig. Tjugo minuter dagligen gör 120 timmar per år och efter en timlön av en krona och trettio öre utgör det (räkna själv) en summa av etthundrafemtiosex kronor. Ja, ja, brukade gamle Rockefeller säga, guldet ligger på gatan, det är blott konsten att ta upp det...

Så fort dagens arbete var slut, skyndade jag till Konsum. Vill en normalt vuxen människa köpa sig något för garderoben i Konsum, kan han få allting utom just det han vill ha. Skall Du till exempel köpa Dig en skjorta, så kommer hela lagret av pojkskjortor upp till nr 35 och sedan från 45 och uppåt. Samma historia var det med trätofflor. Där var fullt av pojktofflor upp till nr 24 och sedan från nr 31 och uppåt. Efter ett förfärligt sökande fann biträdet äntligen ett par nr 30, och dem köpte jag.

Ni skulle ha sett mina trätofflor. Vilken underbar glans på ovanlädret och därtill tre cm tjocka sulor. Ni kan inte tänka Er, hur stolt jag var över dem.

— Ja, i morron bittida kan jag sova fem minuter

VÄSTERVIKSJUBILÉET, forts. fr. föreg. sida.

dingen medaljutdelningen under dämpad orgelmusik. Så följer altartjänst samt därefter åter musik av Orkesterföreningen.

Den stora dagen avslutas med middag på Stadshotellet, till vilken tyvärr icke samtliga anställda på grund av platsbrist kunnat inbjudas, hur önskvärt detta än vore från företagsledningens sida. Det har varit ett svårt problem för vederbörande att draga den nödvändiga gränslinjen, och man har därvid i huvudsak fått utgå ifrån anställningstiden. Samtliga i Västervik anställda får emellertid möjlighet övervara såväl invigningen av Sliparskolan som högtidligheten i kyrkan. Jubileumsfestligheterna kommer dessutom att filmas av filmfotograf från Västervik samt att fotograferas av den framstående fotografen C. E. Rosenberg från Stockholm. Vid senare personalfester blir det sålunda tillfälle att få se allt vad som förevarit. Samtliga av de anställda, som icke deltagit i jubileumsmiddagen, får tjugofem kronor var att festa på i egen regi.

I samband med jubileet kommer att utgivnas en förnämlig jubileumsskrift, från vilken de här återgivna bilderna är hämtade.

EN.

Faderskapets lycka

Lille Jöns, 7 år, sitter uppflugen på soffan. Hans syster Stina kommer in och följande dialog utspinner sig:

- Lille Jöns, ska vi ta och leka tagfatt?
- Näe, de e så hondans ansträngande.
- Nä, då leker vi hellre mor och far.
- Då blir jag far, så blir jag siddanes.

längre. Trätofflor har inga skoband, som behöver snöras.

Och verkligen, nästa morgon sov jag fem minuter längre. Fort som tanken i kläderna och fötterna i trätofflorna. Tyvärr var de en aning för stora, och vid varje steg åkte fötterna ut och in. När jag skulle skynda mig ut, åkte jag på huvudet ner för trappan från andra våningen. Jag blev ganska omruskad och kom för sent till arbetet. Mitt kontrollkort stämpelades rött 6,14, och på eftermiddagen måste jag betala 4 kr och 20 öre på apoteket för plåster och Burows lösning.

Dessutom visade det sig, att jag under inga omständigheter kunde ligga fem minuter längre om morgnarna, utan tvärtom, femton minuter tidigare måste jag iväg, om jag skulle komma i rätt tid till arbetet. På gatan gick vid vart och vartannat steg tofflorna runt för mig, och där jag förut gått vägen på åtta minuter, måste jag nu räkna med minst tjugo minuter. Fyra gånger dagligen gjorde fyrtioåtta minuter eller jämnt uträknat en årlig förlust av 312 kronor.

— Dina trätofflor är för stora, lägg lite tidningspapper i dem, sade mina svenska kamrater. Jag följde rådet, och verkligen, de passade bättre för fötterna, men i stället tryckte och skavde de förskräckligt. Mina fötter svullnade och gjorde förskräckligt ont.

— Du kommer att vänja Dig vid det med tiden, tröstade mig än den ene och än den andre.

Under tiden behövde jag allt längre och längre tid för vägen till och från fabriken. Jag räknade inte mer efter, hur mycket jag förlorade i tid och pengar, nu gällde det endast att inte göra sig till allt för stort åtlöje för mina kamrater. Mina trätofflor hade blivit berömda över hela fabriken, och var femte minut kom det någon och frågade, hur det gick för mig och mina trätofflor. Till sist kunde jag inte hålla ut längre. Mina fötter var såriga och svullna och gjorde förskräckligt ont. Min enda tanke var nu: väck med dem! På gården stod en tunna, i vilken min värdinna kastade sopavfall. På natten smög jag mig ut och lade trätofflorna i den.

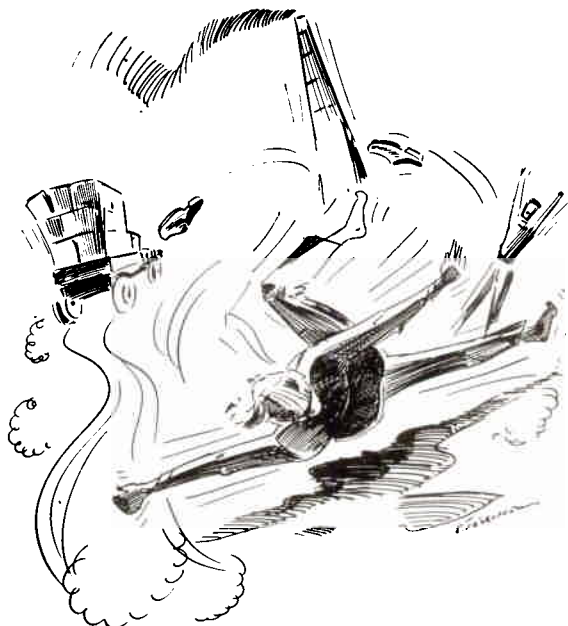
Morgonen därpå tog jag åter mina gamla läderskor på. Mina steg blev åter så lätta. Vägen tycktes mig beströdd med rosor, världen var så skön och människorna så rara och vänliga!...

När jag kom hem till lunch, vad var det första jag såg om inte — mina gamla trätofflor! Blankputsade, liksom triumferande skrattande mig i ansiktet stod de där.

— Ja, sade min värdinna, av förbiseende har Ni kastat ut Era trätofflor i soptunnan, men jag fann dom. Jag har putsat upp dom, så det syns inte var dom varit.

— Tack så mycket. Tack, tack, försökte jag leende svara...

Då värdinnan gav akt på mig, kunde jag inte annat göra än ta trätofflorna igen, när jag åter gav mig iväg till fabriken. Tre gånger snavade jag, tre gånger låg jag på gatan, innan jag kom över den. På andra sidan tappade jag ena toffeln, och det var på ett hår när, att jag blivit överkörd av en bil, när jag skulle ta upp den. Jag kom naturligtvis för sent till arbetet, och återigen fick jag stämplat rött i mitt kontrollkort. Halvt vansinnig av smärtor begynte jag mitt arbete.

Då hörde jag plötsligt en stämma bakom mig, som kallade och sade:

— Hör på, här ska Du få ett fint förslag.

Det var Staszek, min kamrat, som jag kände från vår tid i Polen, och som även arbetade vid Bolaget. Han kom direkt från VIII:an för att erbjuda mig ett glänsande tillfälle till affär.

— Ja, vad vill Du då? frågade jag.

— Jo, sade han, jag har ett par nästan helt nya trätofflor, som Du kan få köpa för halva priset.

Förmannen kunde inte förstå, varför Staszek uteblev från arbetet följande dag, men jag visste det. Och fråga doktor Svensson, han hade ordinerat en tids vila för min vän Staszek.

Jag vill därtill endast anmärka, att just som Staszek kom och erbjöd mig sina trätofflor, hade jag en tegelsten »10 SILIKA Höganäs» i handen.

Höganäs-Billesholms AB är världsberömt för sina produkter, och såsom argument är dessa slående.

Ludwig Kr—cki.

KORT OM »KORPEN»

Bjuv blev cupvinnare

Sommaridrotten inom koncernen har gått i korp-fotbollens tecken. Där om vittnar inte minst de många reportage från de olika matcherna, vi fått mottaga. Vi passar på att tacka alla, som bidragit. Dock är vi, när nu finalen går i pressläggningsögonblicket, inte i tillfälle att komma med ett reportage. Vi får vänta till nästa nummer av »Brännpunkten», då vi skall ägna oss åt både korpfinalen och Gruvspelen, vilka ägt rum samtidigt i Höganäs.

Vid anmälningstidens utgång hade 9 lag anmält sig till deltagande i cupen. I början blev det ganska stora målkalas här och var. Billesholm segrade över Lomma med 9—0, och Bjuv kunde inregistrera en brakseger över Baskarp med 11—0. I Höganäs ställde efter lokalnomineringar Silikafabrikens lag upp mot Västervik men måste se sig slaget efter förlängning. Så småningom utkristalliserade sig en elit, och söndagen den 18 aug. ägde kvalificeringsmatcherna för finalen rum. Bjuv mötte Billesholm, och efter en spännande uppgörelse säkrade »Bjuvsingarna» finalplatsen genom en seger med 2—1. I Hyllinge, som Västervikslaget gästade, blev matchen synnerligen

Finalisterna efter matchen — Bjuvs och Västerviks elvor i kamratlig förbrödring.

»nervpirrende». När domaren blåste slutsignalen, var ställningen 1—1. Matchen förlängdes, men trots ivriga tillrop från inte minst de kvinnliga åskådarna lyckades ingetdera av lagen få nätmusiken igång. Det visade sig emellertid, att Hyllinge haft med en icke spelklar spelare, varför laget måste diskvalificeras med påföljd, att det blev Västervik, som fick möta Bjuv i finalmatchen.

Sport

Finalen gick den 8 sept. på Höganäs idrottsplats. Bjuvslaget hade gjort stora förberedelser för matchen och hade bl.a. »studerat» västervikarnas spelsätt vid matchen i Hyllinge. Det blev också Bjuv, som tog hand om initiativet och hemförde en seger med 3—1. Lättköpt var den emellertid inte. Väster-

I samband med fotbollsmatcherna anordnades fabriksbesök som ett led i den interna informationen. Här ses en grupp Baskarp-spelare på besök vid Glasullsbolaget i Billesholm.

vikslaget gav aldrig hoppet förlorat utan kämpade tappert och envist och gav stundtals prov på vackra kombinationer, som dock inte gav någon utdelning.

E L—m.

DÅ VILDMARKSROMANTIKEN BLOMMADE VID VÄSTERVIK

Med höganässcouter på Gränsö

»Mot Gränsö — lägereldarna vänta dig» var den appell Sveriges Scoutförbund redan 1944 utsände till sina medlemmar, och Gränsölägret blev det mål, för vilket tusentals svenska pojkar under två år försakade biobesök, gatter etc. Höganäs scoutkår hade ett 20-tal deltagare på Gränsö, och en av dem lämnar följande lilla reseskildring från detta hittills största scoutläger i Sverige.

I två år väntade vi på lägereldarna på Gränsö, och den 12 juli 1946 kom äntligen önskedagen, då 8.000 scouter byggde upp sin tältstad på den natursköna halvön Gränsö ca 6 km från den vackra och gästvänliga staden Västervik för att njuta tio härliga lägerdagar. Gränsölägret blev en verklig fullträff och en upplevelse för pojkarna alltifrån den pampiga invigningen till det sista stämnings-

Höganässcouterna med sin hederskärchef herr Engberg t. v. (i det »civila» tjänsteman på Kraft- och Värmeavd.) och kärchefen ing. Nilsson t. h. (anställd på Kemiska fabriken) framför sin lägerportal.

mättade lägerbålet, då eldarna på Gränsö symboliskt fördes bort av några scoutar ut till kärerna landet runt för att där hållas brinnande.

Vildmarksromantiken blommade,

då det gällde att ge platserna och stigarna ute på Gränsölandet benämningar. Namn, sådana som Silverstråket, Prärien, Utterträsket, Nybyggartigen, Gränsmarken, Totemplatån, Stora rådsplatsen, Jaktberget, Sjungande dalen och Ema-do-yenas kust, för tanken till vår ungdoms äventyrsböcker. Badplatserna hade fått de något mindre romantiska namnen Stora och Lilla plasket. Ön Ekholmen, som blev residens för vargungeledarinnorna, kallades Akelaön och här hade således indianspråket fått vika för Djungelboken. Det fanns åtminstone en svensk anstrykning över ett namn — Dackeröset inne på land. Bland övriga beteckningar kan nämnas Kogerviken och Pilspetsudden — den senare symboliskt döpt med tanke på den bevingade pil, som utgjorde lägermärke, och att ledaesamlingar skulle hållas på udden med diskussioner om mera tillspetsade scoutproblem.

Oförglömliga lägerbål.

Mest av allt torde lägerbålen ha uppskattats av pojkarna. Varje kär hade före inryckningen förberett sig på en eller annan s.k. lägerstil såsom nybyggare, indianer etc., vilket skulle gå igen i kostymeringen vid lägereldarna. Här hade man icke sparat på skokrämen eller andra ingredienser, då det gällde att få fram den bästa krigsmålningen och många fjäderfän hade fått släppa till sina fjädrar för åstadkommandet av indianskrudarna. Jag önskar, att Ni hade fått vara med kring lägereldarna på Gränsö. Det var en stämning utan like. Här dansades krigsdanser i vildaste tempo under de mest nervkittlande stridsrop. Här hejades och ropades och viftades — det var som i en häxkittel. Men det bjöds också på stämningsfull och i flera avseenden givande lägerbålsunderhållning, i vilken lägrets 700 utlänningar, representerande 12 nationer, förtjänstfullt medverkade.

Det var emellertid icke enbart skratt och skämt under lägertiden. Från början till slut bjöds på ett omväxlande lägerprogram med frivilligt deltagande och full sysselsättning för pojkarna i mån den tid, som icke användes för egna lägerarbeten, matlag-

ningsbestyr och bad, detta medgav. Således anordnades tävlingar av olika slag såsom Gränsö-tävlingen, Näckens tävling, VS-femkamp, terränglöpning, simpromotion m.m.

Varje kär hade inhägnat sitt lägerområde på varierande sätt, och lägerportalernas utseende skiftade också mångfaldeligen. Var höganässcouterna slagit ned sina bopålar, behövde ingen misstaga sig på. Av små provtegel hade nämligen bildats namnet »Höganäs», och dessutom förekom stadsvapnet målat och inbränt på Skromberga klinkerplattor.

En till lägerkyrkan planerad nattvardsgång flyttades på grund av regnväder till S:t Gertruds kyrka i Västervik med 800 deltagare. Båtturer företogs i den underbara skärgården, och »Västerviksdagen» får ej glömmas, då lägrets 8.000 innevånare släpptes lösa på gator och torg. Fotbollsmatchen mellan lägerledningen och stadsfullmäktige i Västervik torde varit den mest senterade programpunkten denna dag. Scoutlaget med scoutprinsen Gustaf Adolf som kedjeledare och scoutchefen greve Folke som burväktare vann en bejublad 3—1-seger över »stadens tyranner».

Besök på AB Slipmaterial-Naxos.

Före uppresan till Gränsö planerade vi höganäsare ett besök på AB Slipmaterial-Naxos, där vi även hoppades få träffa gamla höganäsare. Det första bekanta ansiktet mötte oss redan vid invigningen, nämligen Martin Andersson från Arbetsbyrån. Ingenjör Enhus uppenbarade sig också en dag, och förtjusningen över besöket var ömsesidig. Så kom direktör Börjeson med son paddlande till lägerplatsen, och fabriksbesöket blev ordnat. Med ingenjör Allan Liliendahl och verkmästare Löfstedt som ciceroner, båda infödda höganäsare, företog vi sedan under lägertidens enda regnvädersdag en rundvandring i fabrikerna. Vid detta synnerligen intressanta besök fick vi en liten inblick i huru minutst noga den hantverksbetonade tillverkningen av Slipmaterials produkter är. Bland de kända höganäsansiktena får vi till sist icke glömma Sven Holst, numera acklimatiserad västervikare.

Tiden går aldrig så fort som på ett lyckat läger, och detsamma gällde det mest lyckade av alla — Gränsölägret. Vad bidrog då till detta senare faktum? Först och främst den underbara lägerplatsen, vildmarksbetonad med slätter, skogar och höjder i omväxlande förening och utanför den fagra Tjustskärgården med tillgång till härliga bad. Härtill kom ett underbart väder med strålande solsken och sist men icke minst en förtjusande och på alla sätt tillmötesgående ortsbefolkning.

Vi som hade förmånen få tillbringa tio dagar på Gränsö minns dessa som vår härligaste lägervistelse.

Eg.

Höganäs stadsvapen — målat och inbränt på klinker från Skromberga.

Problemspalten

Lösning på »De tio brickorna»

10—S, 6—PT, 5—KL, 7—R, 4—JN, 9—M, 7—Q, 4—NR, 5—IJ, 8—I, 10—K, 4—OS, 9—R, 5—MN, 10—I, 8—J, 6—LP, 4—KO, 9—T, 7—S, 5—QR, 8—M, 4—JN, 7—K, 9—O, 5—ST, 8—R, 10—Q, 4—IM, 7—J, 9—N, 6—KO, 3—LP, 2—CDGH, 7—B, 9—F, 8—J, 10—N, 5—QR, 3—PT, 6—OS, 2—GHKL, 7—D, 9—C, 8—B, 2—FGJK, 3—HL, 6—PT, 10—S, 2—JKNO, 8—G, 1—BF, 4—AE, 2—IJMN, 8—O, 9—G, 7—C, 3—DH, 6—LP, 10—T, 8—S, 2—JKNO, 4—IM, 1—AE, 7—B, 9—F, 3—CG, 6—DH, 2—KLOP, 9—N, 7—J, 1—BF, 4—AE, 9—I, 5—MN, 8—Q, 10—R, 2—OPST, 7—L, 9—K, 5—IJ, 10—M, 2 ut = 83 drag.

Så ser 1:e pristagarens lösning ut. Han skriver: »Ett tålamodsprövande spel, innan man kommit underfund med det. Rätt svårt att komma ihåg dragen. Men roligt, faktiskt.»

2:e och 3:e pristagarnas lösningar var båda i 85 drag. Lotten fick avgöra den inbördes ordningen.

Priserna tillföll:

Bruksarbetare Evald Johansson, Torggatan 20, Bjuv, kr 15:—.

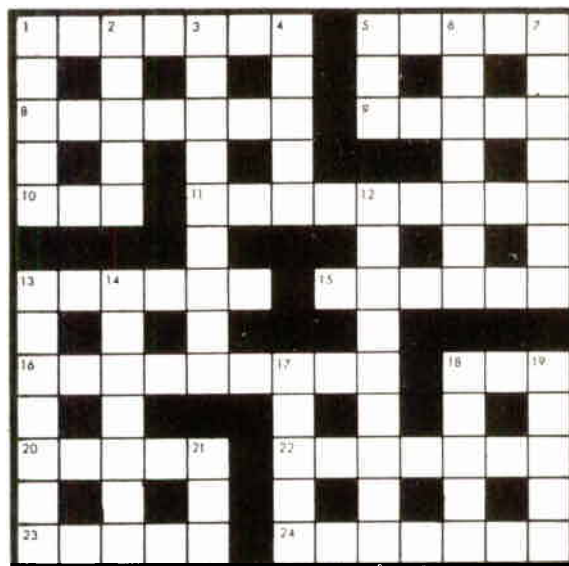
Gruvarbetare J N Blum, Freden 112, Bjuv, kr 10:—.

Bruksarbetare Severin Erlandsson, Flisgatan 1, Höganäs, kr 5:—.

KORSORD NR 1

»När kommer korsord?» skriver en intresserad problemlösare. Liknande frågor har vi fått från flera andra håll. Vi ställde oss till en början litet tveksamma att gå in för korsord, som ju finns i var och varannan tidning. Men när så en framstående korsordsförfattare lovade att regelbundet författa korsord åt oss, varvid varje gång skulle ingå benämningar på produkter etc., som omnämnts i »Brännpunkten», så segrade våra informationsinstinkter. Här kommer sålunda det första korsordet, som torde

kunna betecknas som medelsvårt till svårt. Vi får nu se, hur idén slår an; härpå beror det, om vi skall fortsätta eller inte.

VÅGRÄTT

1. Stämma.
5. Kan man göra med axel och ost.
8. T. ex. spanska sjukan 1918.
9. Påstås utmärka obetalda skor.
10. Stämma.
11. BK.
13. »Orgiens blida efterklang, annandagens ljusa vemod.»
15. »Hör, hur det ljuder kring myr och mo: Lilja — mi Lilja — mi Lilja — mi ko!» (Fröding)
16. Något tilldragande hos herrar.
18. På tass.
20. Går från hjärtat.
22. Har ibland 21 ögon. Viss typ tillverkas i Bjuv.
23. Finnes både i hud och tegel.
24. Gör liksom damen ett eller flera snedsteg i varje drag.

LODRÄTT

1. Cirkusartist. I bästa fall!
2. Bevägenhet.
3. Oas.
4. Luftande.
5. Har tillverkats vid AB Slipmaterial-Naxos i Västervik. Visste Ni det?
6. Billesholmsprodukt.
7. Cirkusartist.
12. »Gods i n.v. Skåne o. s. Halland, fideikommiss. Huvudgården i Malmöhus län med slott från 1500-talet.»
13. Därifrån har man en strålende utsikt över Vättern och Visingsö. Uppe på disponentbostadens balkong kan man med kikare urskilja Gränna o. Gyllene Utterns säregna torn.
14. Hade premiär den 8:e augusti.
17. 4711.
18. Blir det, om man släpper en höganäskruka i gatan från andra våningen.
19. Vad är det för likhet mellan »Brännpunkten» och levern? Båda är —!
21. Sällsynt.

Lösningar, märkta »Korsord nr 1», skall vara Red. för »Brännpunkten» tillhanda senast den 1 nov. 1946. Lösningarna skall skrivas på särskilt blad i form av löpande text, sålunda: Vågrätt: 1. —, 5. — osv. Lodrätt: 1. —, 2. — osv. *Korsordet i »Brännpunkten» skall däremot inte klippas ut.* Som vanligt vinkar 3 priser på 15, 10 och 5 kr. Resultatet meddelas i julnumret.

Uppslag för hemmet

KLÄDVÅRD

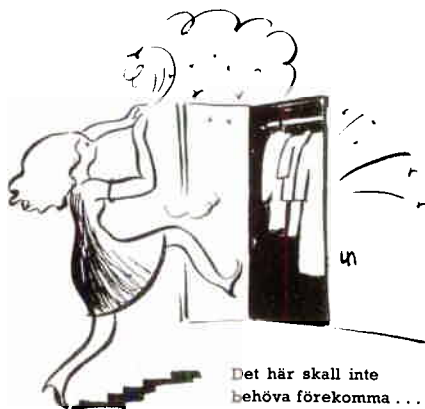
Vi har just nu säsongbyte, vintergarderober skall avlösa sommarkläderna, som får gå i ide till nästa vår. En hel del plagg behöver ersättas eller repareras. Det blir utgifter, som inte är så lätta att klara alla gånger, och det ger oss anledning att ta oss en funderare över hur vi skall kunna ordna klädförfrågan mest ekonomiskt. »Kläderna göra mannen» och i kanske ännu högre grad kvinnan och välklädda vill vi alla vara. Vi har blivit bortskämda med det nu, sedan konfektionen gjort snygga, välsittande kläder överkomliga för alla. Men hur fint man än köper — välklädd är ingen, som inte vårdar sina kläder väl, och omsorgsfull klädvård har den allra största betydelse för ekonomin. Sköter man kläderna, håller de betydligt längre och gör alltid heder åt sin bärare.

Sommarkläderna skall vara väl rengjorda, när de lägges undan för vintern.

Bomullskläder tvättas men strykes ej, ty då gulnar de lätt, när de ligger. Dessutom måste man ändå pressa dem, innan de tas i bruk igen. Ylleplagg såsom baddräkter och sockor tvättas väl och lägges in med malmedel i tidningspapper, såvida man inte är ägare till en malsäker kista. Kappor och andra ylleplagg, som man inte anser sig behöva tvätta, befrias från alla fläckar, ty just där slår sig malen eljest ner och håller kalas. Alla sådana kläder borstas, piskas och vädras ytterligt väl och hänges in i malsäkra påsar. Ärmappar tas ur i klänningar och blusar. Skor göres väl rena och fylls med silkespapper, så att de håller formen. Gummisulor och andra gummisaker torkas in och förvaras kallt samt så, att två gummiytor ej kommer i beröring med varandra. Man fyller därför t.ex. badmössan med silkepapper el. dyl.

Vinterkläderna synas, innan de tas på.

Även om man varit så ordentlig, att allt man nu plockar fram är helt och rent, så behöver det ändå ses över, innan man börjar använda det. Nötta ställen som armbågar i ylleklänningar, koftor osv. förstärkes med en sidenlapp eller genom trädning, likaså strumporna i häl och tå. Man provar allting och ser, om det behöver ändras, och rangerar ut det som inte kan användas längre. Eventuellt kan det ju sys om, de vuxnas kläder till barnkläder osv. Många gånger bereder oss de kläder, som varit undanhängda en säsong, stora överraskningar, när de tas fram igen. En del har liksom hängt till sig sedan sist, medan andra,

som man tyckte var riktigt bra, alldeles har gått ur modet. Är tyget bra, kan de i allmänhet ändras eller sys om, men dåligt och slitet material lönar det sig inte att kosta arbete på.

Underhåll kläderna — ge dem en god vardagsvård.

Klädvård är ingenting, som vi skall ägna oss åt vissa bestämda dagar i veckan eller månaden, nej den skall pågå ständigt och bli en vardagsvana, en självklar rutinsak, som vi också bör bibringa barnen på ett tidigt stadium. Kläderna skall inte krängas på och slängas av. De skall sättas på och tagas av försiktigt och hängas upp ordentligt på lämpliga galgar eller läggas ihop snyggt. Man skall aldrig hänga in varma kläder i garderoben utan låta dem få svalna först. Våta kläder får aldrig hängas in på en värmekälla, det gäller också skor, utan placeras fritt i varmt rum. Våta skor lägges på sidan och fylls med tidningspapper, som suger upp fuktighet. Smuts och sand borstas bort, när skorna torkat. Det är förståndigt att inte använda samma skor och gångkläder dag efter dag utan låta dem få vila sig och återta sin form alltemellanåt. Strumporna tvättas helst varje dag i ljumt vatten ibland också med tvålfinger. De håller betydligt längre då. Nya strumpor skall tvättas, innan man börjar använda dem.

Garderoben skall vara en rymlig och välordnad förvaringsplats för kläderna.

Garderoben skall vara så djup och stänges skall sitta så högt, att kläderna hänger fritt, och väggar och tak skall vara målade eller fernissade, så att de lätt kan hållas rena. Golvet bör vara beklätt med en korkmatta, som tvättas av någon gång i veckan. Genom praktiska anordningar såsom skohyllor, hängband för slipsar och ett etui för skärp och andra småsaker uppsatt på dörren kan utrymmet tillvaratas bättre och det blir lättare att hålla ordning. För barnkläder kan man ha en särskild stång, som pla-

ceras lägre ned i lagom höjd för att barnen själva skall kunna hänga in och taga fram sina saker.

Garderoben skall vädras varje dag genom att dörren får stå öppen, när rummet i övrigt luftas. Minst en gång i månaden skall kläderna ut och vädras och borstas och fr.o.m. februari, mars måste man framför allt ha ögonen öppna för malfaran. Sol, luft och renlighet är de bästa medlen i kampen mot malen men dessutom finns det en hel del andra vapen, mer eller mindre bra. De verksammaste är paradiklorbensol och D.D.T.-preparaten samt s.k. eulanisering eller mitinisering, som utföres på större kemiska tvättinrättningar. Kläderna blir då onjuthbara för malen och effektivt skyddade för dess skadegörelse. Två gånger om året, höst och vår, storstädas garderoben. Då plockas allt ut och gas igenom och garderobens tak, väggar och golv tvättas.

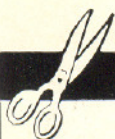
Tvätta rätt — tvätta lätt.

Alla känner vi igen det gamla slagordet från annonser och annan reklam, och det bör vi ta fasta på. Inga kläder mår bra av hårdhänt behandling, och därför skall man inte heller smutsa dem för hårt, hellre tvätta dem oftare och tvätta dem lätt. Smutskläderna bör förvaras i en spånkorg eller annan luftig behållare. De får illa av att ligga länge, smutsen »biter sig fast», dvs. undergår vissa kemiska förändringar, som gör kläderna svårare att få rena. Ännu ett skäl att tvätta ofta. Lika viktigt är att tvätta rätt. De olika textilmaterialen, linne, bomull, ylle, natur- och konstsilke har olika egenskaper och skall tvättas efter olika metoder. Det duger t.ex. inte att koka linne i lut, som man gör med bomullsväv.

Konstsilke är mycket skörare i vätt

så här skall det se ut...

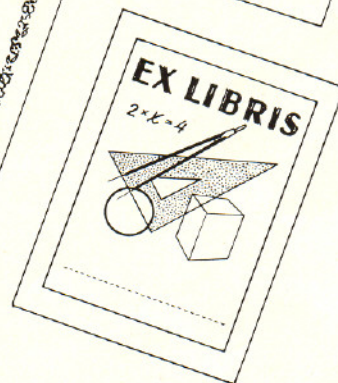
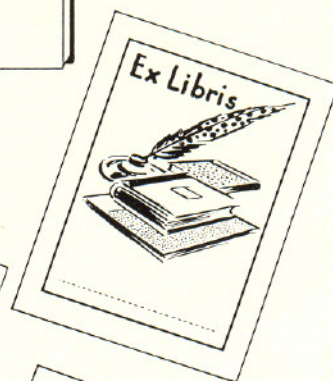
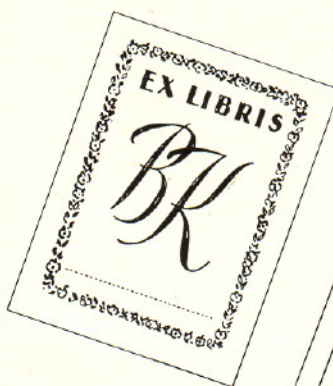
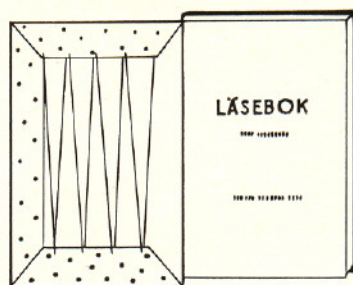
När vi sitter i vår bänk...

Höstterminen är i full gång igen, och skolböckerna är vårt dagliga umgänge. Låt oss då se till, att de är snyggt och prydligt omklädda med något trevligt bokomslagspapper, som finns att köpa i bok- och pappershandeln. Vill du ha alldeles särskilt fina och hållbara skyddsomslag på böckerna, kan du klä dem med något trevligt bomullstyg. Sy då ihop tyget med långa stygn på baksidan, som bilden visar.

Och så skall vi göra något nytt och roligt, vi skall teckna Ex Libris att klistra in i våra böcker. Du har väl hört talas om Ex Libris? Det är latin och betyder helt enkelt, att en bok med ditt Ex Libris i tillhör dig, är en av dina böcker. Dessa bokmärken har mycket gammalt ursprung och består oftast av begynnelsebokstäverna i ägarens namn eller en bild, som talar om ägarens verksamhet eller dylikt. Ditt Ex Libris kan ju hänfylla på någon hobby du har eller på skolan, något motto, som du gärna vill göra till ditt etc. Under själva teckningen textar man slutligen fint och prydligt sitt namn. Naturligtvis kan man också, om man vill, färglägga sitt Ex Libris. Tala gärna med din lärare eller lärarinna, så får du säkert närmare anvisningar, och kanske du kan få göra ditt Ex Libris på teckningstimman.

Skicka sedan in ditt Ex Libris till Redaktionen för »Brännpunkten», Höganäs, så har du möjlighet att vinna ett trevligt pris.

Och när vi så har fått våra böcker fina, så skall vi väl föresätta oss att få lika fina betyg till julen. Vi skall bemöda oss om att inte slarva igenom läxorna i sista minuten, så att de bara fastnar i huvudet för några timmar framåt, det lär man sig ingenting på. Nej, i stället skall vi läsa med eftertanke, och kom ihåg, att uppmärksamhet under lektionerna gör läsläsningen dubbelt så lätt.

HEMMETS HANDBÖCKER

Hemträdgårdens frukter och bär, av sekreterare Yngve Lundin i Sveriges Pomologiska Förening. Pris häftad kr. 4:—, i styvt band kr. 5:—.

Frukttiden lider mot sitt slut, men för frukttodlaren innebär den här årstiden också en början — en början på fruktodlingssäsongen. Det är nu efter skörden, som man ser om sina träd, ympar, beskär, planerar, beställer plantor och nyodlar, och då är den här boken säkert en guldgruva att ösa ur. På 74 utomordentligt vackra färgbilder visas de mest odlingsvärda frukt- och bärsorterna i vårt land och till varje sort ges en kortfattad, sakrik beskrivning på var den kan odlas, vilken skötsel den ford-

rar och övriga egenskaper hos både träd och frukt. Man får också förslag till hur en hemträdgård lämpligen planeras, hur stort antal fruktträd och bärbuskar, som är lämpliga, och hur trädgården kan indelas. Plantering, beskärning, omförfärdling, näringstillförsel, jordbearbetning, besprutning, skörd och förvaring har också fått sina särskilda, rikt illustrerade avsnitt. Kort sagt, odlar ni frukt och bär och behöver en billig och lättfattlig handbok, så kan ni ha stor glädje och nytta av Hemträdgårdens Frukter och Bär. Alla de läckra färgbilderna är redan de en fest för ögat, och har man studerat dem noga, bör det vara ganska lätt att känna igen sorterna i verkligheten.

Blommor ute och inne, av Ester Lindberg. Pris kr. 1:95. ICA-förlaget.

Frosten skördar snart de sista uteblommorna, men när allt blir naket, kallt och grått utomhus, kan den som älskar grönska och blommor ha en strålande ersättning i inomhusträdgården.

I de flesta hem finns det några krukväxter, som sprider färg och glädje omkring sig under vintern, och som man värdar med större eller mindre framgång eller »tur». Men som författarinnan till denna bok säkerligen med all rätt påpekar, det är inte på turen det kommer an, om växterna trivs och frodas, knoppas och blommor hos den ene och inte hos den andre. Det beror på kunskap om växternas behov och rätta skötsel, och det är sådana lärdomar hon ger i sin lilla utmärkte handbok, som är tillägnad alla Sveriges husmödrar. När man ser de underbara färgbilderna, så förstår man verkligen, att blomsterodling är en givande hobby, som skapar hemtrevnad och lyser upp tillvaron för hela familjen. — Äropå, det är så dags nu att börja driva blomsterlökar, och hur det skall göras beskrives också i »Blommor ute och inne».

KLÄDVÅRD, forts. fr. föreg. sida.

än i torrt tillstånd och måste därför behandlas försiktigt vid tvätt och får varken tånjas eller vridas. Vi kan här inte gå in på de skilda behandlingssätten utan hänvisar till tvättexperternas råd. Ni finner dem bl.a. i det lilla häftet Ekonomisk hemtvätt av Greta Nordlund, som omnämnes bland Hemmets handböcker på sidan 49 i »Brännpunkten» nr 3, 1945.

Ja, detta var något om klädvård. Mycket mer skulle kunna sägas, och mycket är ganska självklart. Tänker man bara på att vara aktsam om sina kläder och försöker behandla dem väl, så lönar de det genom att både hålla längre och se snygga och fina ut till sista tråden. Klädvården hör därför i hög grad till de produktiva hemarbetena, som ger direkt valuta i form av minskade klädotgifter.